

PRIROČNIK
ZA ORGANIZACIJO
TRAJNOSTNIH
ŠPORTNIH DOGODKOV

Priročnik za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov

Priročnik je založila Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj (www.umanotera.org).

Avtorice: Renata Karba, Gaja Brecelj, Špela Kern

Lektura: Tadej Turnšek

Fotografije: Shutterstock

Oblikovanje: Premedia, Andrej Juvan

Leto izdaje: 2013

Priročnik je objavljen na spletnem mestu www.CistaZmaga.si.

Priročnik za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov je nastal v okviru projekta Čista zmaga – trajnostni športni dogodki, ki ga je s podporo donacije Švice v okviru Švicarskega prispevka v razširjeni Evropski uniji in sponzorstva Zavarovalnice Triglav, d.d. izvajala Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.

Swiss Contribution

Partner projekta Čista zmaga je AISTS – International Academy of Sports Science and Technology. Dodatne informacije o projektu Čista zmaga: www.CistaZmaga.si.

To delo je na voljo pod pogoji slovenske licence Creative Commons 2.5, ki ob priznavanju avtorstva dopušča nekomercialno uporabo, ne dovoljuje pa nobene predelave.

Kazalo

01. Uvod ali priročnik je zato, da ga imamo pri roki

1.1. Kako priročnik uporabljati	8
1.2. Korak za korakom – tristopenjska shema napredovanja	9
1.3. Deležniki športnega dogodka	10
1.4. Osnovna načela	10

02. Menedžment

2.1. Vzpostavitev sistema vodenja	14
2.2. Komuniciranje	23
2.3. Naročanje	29

03. Izvedba

3.1. Družbena odgovornost	37
3.2. Prizorišče in infrastruktura	44
3.3. Naravno okolje	50
3.4. Mobilnost	56
3.5. Energija	62
3.6. Odpadki	67
3.7. Hrana in pijača	74
3.8. Voda	79

04. Dodatek

4.1. Primeri dokumentov	86
4.2. Pomembni znaki za okolju manj škodljive ter družbeno odgovorne izdelke in storitve	96
4.3. Kriteriji za trajnostne športne dogodke	100

01

**Uvod ali priročnik
je zato, da ga imamo
pri roki**

01

Uvod ali priročnik je zato, da ga imamo pri roki

Vsak športni dogodek, ne glede na velikost in športno panogo, je povezan z naravnim in družbenim okoljem, v katerem se odvija. Povezava je dvo-smerna: okolje vpliva na dogodek in dogodek vpliva na okolje. Organizatorji, ki si prizadevajo za uspešnost in odmevnost športnih dogodkov, te povezave gojijo in skozi njih izpričujejo svojo družbeno in okoljsko odgovornost. Pri načrtovanju in izvedbi dogodka upoštevajo danosti in omejitve okolja, z udejanjanjem načel trajnostnega razvoja aktivno zmanjšujejo škodljive in povečujejo koristne učinke dogodka in si prizadevajo za njegovo pozitivno zapuščino. S tem izboljšujejo podobo in družbeno sprejemljivost športnega dogodka. Hkrati pa izpolnjujejo tudi njegovo pomembno poslanstvo, da služi kot komunikacijski kanal za ozaveščanje o naravnemu in družbenemu okolju manj škodljivih praksah ter za spodbujanje sprememb v ravnanju posameznikov in organizacij. Takšnim športnim dogodkom, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju, pravimo trajnostni športni dogodki.

Opredelitev trajnostnega športnega dogodka izhaja iz definicije trajnostnega razvoja¹. Trajnostni športni dogodek je dogodek, ki zadovoljuje sedanje potrebe organizatorjev, udeležencev, obiskovalcev, sponzorjev, dobaviteljev izdelkov in storitev, pa tudi lokalne skupnosti in družbe v celoti, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih rodov, da prav tako zadovoljijo svoje potrebe. Trajnostnost športnega dogodka pa ni stanje, ampak je proces, ki izpričuje dolgoročno namero organizatorjev, da pritegnejo udeležence, obiskovalce, dobavitelje, lokalno skupnost in sponzorje v trajnostno zgodbo. Da skupaj in vsak zase zmanjšajo škodljive ter povečajo koristne družbene in okoljske vplive dogodka. Izpričuje tudi dolgoročno zavezanost organizatorja k stalnim izboljšavam.

Športni dogodki so trajnostni, če v največji možni meri prispevajo k:

- varovanju narave in okolja:
 - naravnih virov - vode, zemlje in zraka,
 - živalskih in rastlinskih vrst ter ekosistemov,
 - podnebja, in
- pozitivnim vplivom na družbo:
 - blaginji lokalne skupnosti in širše družbe,
 - vključevanju lokalnih skupnosti in lokalnih deležnikov,
 - zdravju in varnosti gledalcev, udeležencev in zaposlenih,
 - dostopnosti in vključenosti za vse, ne glede na posebne potrebe,
 - pozitivni zapuščini ter
 - etičnemu ravnanju, odgovornosti in transparentnosti.

Motivov, da se organizatorji športnih dogodkov podajo na to pot, je toliko, kot je organizatorjev. Lahko črpajo iz lastne motivacije, ki izhaja iz okoljske in družbene zavesti zaposlenih in prostovoljcev. Navdihujejo jih tuji in domači športni dogodki, ki so pritegnili pozornost z učinkovitim komuniciranjem svojih trajnostnih oziroma družbeno in okoljsko odgovornih praks. Spodbujajo jih pričakovanja lokalnega okolja, v katerem se dogodek odvija, zahteve nacionalnih in mednarodnih krovnih organizacij, zakonodajni okvir in spreminjajoče se družbene norme. Pomemben motiv so tudi pričakovanja sponzorjev, ki želijo skozi športni dogodek udejanjati in komunicirati svojo družbeno in okoljsko odgovornost.

Motivi torej obstajajo. Kako pa se vsega skupaj lotiti in izpeljati na ekonomsko sprejemljiv način? Kako zagnati proces napredovanja v trajnostnosti športnega dogodka? Kje začeti? Kako se to dejansko načrtuje in izvede? Kako se o tem komunicira? To so vprašanja, ki se zastavljajo organizatorjem ne glede na velikost in geografsko vpetost njihovih dogodkov. Na začetku se s temi vprašanji srečajo tako organizatorji s tradicijo kot tudi novinci. Avtorice Priročnika za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov smo si zastavile cilj, da podamo odgovore na ta vprašanja. Namen priročnika je, da ga imajo organizatorji pri roki, ko športni dogodek načrtujejo in izvajajo ter o njem poročajo in komunicirajo. Zato v njem ni obširnih utemeljitev predlaganih ukrepov. Izhajamo iz predpostavke, da so problemi degradacije naravnega okolja, podnebnih sprememb, izčrpanja naravnih virov, zmanjševanja biotske raznovrstnosti, nepravilnosti odnosov v dobavnih verigah, izključenosti deprivilegiranih družbenih skupin ipd. obče prepoznani. Če iz prepoznavanja problemov izhaja želja po ukrepanju, priročnik organizatorjem ponuja celovit pregled možnosti, ki so jim pri organizaciji športnega dogodka na voljo, da se s tem izzivom spoprimejo.

Možnosti delovanja je veliko in zagotovo še presegajo nabor pričujočega priročnika. A namen priročnika ni predpisovati, na koliko področjih in v kakšnem obsegu naj organizatorji ukrepajo. Namen priročnika je predstaviti priložnosti in s številnimi vzorci, nasveti in zanimivostmi organizatorje motivirati ter jih podpreti v procesu povečevanja trajnostnosti njihovih športnih dogodkov. Krovni namen Priročnika za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov pa je prispevati k trajnostnemu razvoju naše družbe.

S pričujočo verzijo 1.0 se priročnik podaja v življenje, kjer ga čakajo številne priložnosti za izboljšave. S pomočjo odzivov tistih, ki ga boste uporabljali, ga bomo v naslednjih verzijah lahko izboljšali. Za vaše pripombe, predloge in kritike se priporočamo in se zanje vnaprej zahvaljujemo.

¹ Trajnostni razvoj pomeni »zadovoljiti trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrozili zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij«. Opredelitev pojma trajnostnega razvoja je Svetovna komisija za okolje in razvoj Združenih narodov leta 1987 objavila v poročilu **Our Common Future**.

1.1. Kako priročnik uporabljati

Priročnik se začne s poglavjem Menedžment, ki podaja navodila, kako vzpostaviti sistem stalnih izboljšav, učinkovito komunicirati in trajnostno naročati. To poglavje je preizkus trdnosti organizatorjeve odločitve za trajnostni športni dogodek. Zahteva razmislek, sistematično načrtovanje in dokumentiranje. Skušnjava, da bi ga preskočili, je običajno velika. A trud, ki bo vložen v vzpostavitev sistema menedžmenta, bo bogato poplačan. Komunikacija o trajnostnih elementih športnega dogodka bo učinkovitejša in verodostojnejša, izvedba ukrepov bo stroškovno ugodnejša, z iskanjem sinergij bodo učinki povečani, odpravljanje težav pa lažje. Ko boste tekli naslednji Demingov krog², bo načrtovanje enostavnejše in bolj kakovostno.

Zato toplo priporočilo: če k organizaciji trajnostnega športnega dogodka pristopate celovito, poglavja menedžment nikar ne preskočite.

Drugi del priročnika podaja navodila za vzpostavitev oziroma izvedbo ukrepov na različnih področjih okoljskih in družbenih vplivov športnega dogodka.

² Demingov krog ali krog nenehnega izboljševanja (v angleškem jeziku je znan pod kratico PDCA: plan-do-check-act) je zaporedje korakov, ki teži k stalnim izboljšavam oziroma napredku v kakovosti. Temelji na ciklični uporabi štirih faz: načrtovanja, izvajanja, preverjanja in ukrepanja.

Slika 1: vplivi športnega dogodka na okolje in družbo

Področij in predlaganih ukrepov je veliko in organizatorji bodo izbrali tista, ki so za njihov dogodek najbolj smiselna. Katera pa to so? Zagotovo so to področja, kjer je potencial zmanjšanja škodljivih in povečanja koristnih vplivov največji. A pri izbiri je potrebno upoštevati tudi izvedljivost ukrepov na posameznih področjih glede na razpoložljive finančne in človeške vire ter njihov ozaveščevalni in komunikacijski potencial. Z maksimiranjem vseh treh kriterijev bo učinek prizadevanj pri organizaciji trajnostnega športnega dogodka največji.

Slika 2: odločitveni trikotnik za izbiranje ukrepov, ki so za dogodek smiselni

1.2. Korak za korakom - tristopenjska shema napredovanja

V tem priročniku so opisane številne aktivnosti oziroma ukrepi za uvažanje načel trajnostnega razvoja v organizacijo športnega dogodka. Nemogoče je uvesti vse naenkrat. Zato ima predlagana shema napredovanja tri stopnje, ki korak za korakom peljejo k čedalje celovitejšemu pristopu. Shema napredovanja je prikazana v **Kriterijih za trajnostne športne dogodke**, ki jih najdete na koncu priročnika, kot spletno orodje pa so objavljeni tudi na naslovu www.cistazmaga.si.

Prva stopnja vključuje ukrepe, za katere je potrebna predvsem organizatorjeva pripravljenost za delovanje. Izvedba ukrepov na drugi stopnji poleg organizatorjeve dobre volje zahteva določen finančni vložek. Ukrepi na tretji stopnji poleg organizatorjeve lastne angažiranosti in finančnega vložka zahtevajo še aktivno vključevanje ostalih deležnikov športnega dogodka - udeležencev, dobaviteljev, lokalne skupnosti, sponzorjev ipd.

V tristopenjsko shemo napredovanja je vgrajena naslednja logika:

- Prva stopnja prinaša vzpostavitev sistema menedžmenta vplivov na okolje in družbo ter izvedbo vsaj minimalnih izvedbenih in komunikacijskih ukrepov.
- Druga stopnja vključuje naprednejše in zahtevnejše ukrepe.
- Tretja stopnja pa izkazuje celovit pristop, ki vključuje menedžment vplivov na okolje in družbo, komuniciranje in aktivno vključevanje ostalih deležnikov dogodka.

1.3. Deležniki športnega dogodka

Organizacija in izvedba športnega dogodka vključujeta različne skupine oziroma deležnike. Deležniki športnega dogodka so vse skupine, ki so z dogodkom posredno ali neposredno povezane oziroma imajo v dogodku »delež«. Pri tem lahko deležniki vplivajo na dogodek, lahko dogodek vpliva na deležnike, povezava pa je lahko tudi vzajemna – dogodek in deležniki vplivajo drug na drugega.

Deležnike delimo na notranje in zunanje:

- Notranji deležniki so zaposleni, prostovoljci in morebitni pogodbeni sodelavci organizacije, ki je organizator dogodka.
- Zunanji deležniki pa so vse skupine, ki niso del organizacije, ki je organizator dogodka: udeleženci, tekmovalci, navijači, gledalci, dobavitelji, izvajalci storitev, sponzorji, mediji, lokalna skupnost in druge organizacije.

1.4. Osnovna načela

✓ Vrednote

Priročnik za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov je zelo praktično naravnano in večinoma ponuja odgovore na vprašanje »kako?«. A vključene vsebine, navodila in nasveti dejansko izhajajo iz nabora vrednot, ki odgovarjajo na vprašanje »zakaj?«. Zdravje, spoštovanje narave, enake možnosti za vse, medgeneracijska odgovornost, globalna zavest, partnerstvo, transparentnost, pravičnost in poštenost – to so vrednote, zaradi katerih naj trajnostni športni dogodek ne postane zgolj marketinški pojem, ampak naj ga posvojijo tisti, ki se pri organizaciji športnih dogodkov v teh vrednotah zares prepoznavajo.

✓ Skladnost delovanja in sporočanja

Nekatere športne panoge so zaradi škodljivih vplivov na naravno in družbeno okolje že v osnovi v nasprotju z načeli trajnostnega razvoja. Takšen primer so športne panoge, kjer je nastop odvisen predvsem od mehanskega pogona (avtomobilizem, hitri čolni ipd.). Športni dogodki, ki vključujejo takšne panoge, se ne morejo uvrščati med trajnostne športne dogodke ne glede na morebitne druge trajnostne ukrepe. Sporočanje okoljske in družbene odgovornosti bi bilo v neskladju z dejanskimi škodljivimi vplivi športnega dogodka in je potemtakem zavajajoče.

✓ Upoštevanje predpisov, kodeksov in pogodb

Eno od osnovnih načel organizacije trajnostnega športnega dogodka je upoštevanje zakonodaje (okoljske, zdravstvene, delovne, gospodarske, varnostne ...), pogodbenih obveznosti, etičnih kodeksov ter zahtev, ki jih organizatorju nalagajo lokalna skupnost, krovne športne zveze in druge pristojne organizacije.

02

Menedžment

02 Menedžment

V tem poglavju je opisano, kako lahko vzpostavite sistem vodenja, ki vas bo podpiral pri doseganju stalnih izboljšav. Podani so napotki za učinkovito komuniciranje, ki bo vplive vašega trajnostnega športnega dogodka povečalo in razširilo preko meja neposrednega okoljskega in družbenega vpliva ter ustvarilo dolgoročno pozitivno zapuščino. Kot tretje področje menedžmenta je opisano trajnostno naročanje, ki organizatorja vodi k naročanju okolju in družbi manj škodljivih izdelkov in storitev ter podpiranju pravičnih odnosov v proizvodno-dobavni verigi.

2.1. Vzpostavitev sistema vodenja

Sistem vodenja izhaja iz zavezanosti organizacije k učinkovitemu in čim bolj celovitemu vključevanju načel trajnostnega razvoja v organizacijo športnega dogodka. Temelji na preudarnem načrtovanju, skrbnem dokumentiranju in spremljanju izvajanja aktivnosti. Napeljuje k sprotnemu preverjanju doseganja ciljev in sprejemanju korektivnih ukrepov. Sistem vodenja s ponavljanjem korakov načrtovanja, izvajanja, preverjanja in ukrepanja omogoča doseganje stalnih izboljšav.

Vzpostavitev sistema vodenja poteka v sedmih korakih, ki si smiselno sledijo:

✓ 1. korak: Zavežite se organizaciji trajnostnega športnega dogodka kot organizacija

Sestavite izjavo o zavezi za organizacijo športnega dogodka v skladu z načeli trajnostnega razvoja, ki naj jo podpiše najvišje vodstvo organizacije, ki je organizator dogodka. Zavezo javno objavite (na spletni strani, v sporočilu za medije ipd.) ter z njo seznanite zaposlene in prostovoljce. Zavezo uporabljajte pri komunikaciji z zunanjimi deležniki. Ključne partnerje povabite, naj se pridružijo zavezi, da si pridobite njihovo podporo in sodelovanje. Če se dogodek ponavlja, v zavezo zapišite, da si boste prizadevali, da bo dogodek vsako leto v večji meri temeljil na načelih trajnostnega razvoja.

Uvajanje trajnostnih praks lahko traja nekaj časa in ohranjanje začetnega zagona je izziv. Trajna vizija, vodenje in zavezanost vodstva so pri tem bistvenega pomena. Vodstvo s podpisom zaveze zavzame držo, ki se bo odrazila v celotni organizaciji. Z zavezo tudi izrazi pripravljenost zagotoviti zadostna sredstva, osebje in podporo za načrtovanje, izvedbo in komuniciranje o trajnostnem športnem dogodku.

[Primer zaveze si lahko ogledate na tej povezavi](#)

Zaveza naj bo preprosta in iskrena - od njenega izpolnjevanja je odvisna vaša verodostojnost.

✓ 2. korak: Preglejte vplive vašega športnega dogodka na okolje in družbo

Razumevanje pglavitnih okoljskih in družbenih vplivov dogodka je predpogoj za izbiro najbolj smiselnih področij za uvajanje trajnostnih ukrepov. Pregled vplivov predstavlja osnovo za oblikovanje merljivih in realnih ciljev ter načrtovanje aktivnosti. Informacije, pridobljene med pregledom vplivov, bodo osnova za nadaljnji razvoj sistema vodenja – oblikovanje trajnostne politike, ciljev in akcijskega načrta.

Športni dogodki vplivajo na družbo in okolje na dveh ravneh.

Pri izvajanju značilnih procesov, kot so mobilnost, nabava, priprava prizorišča, uporaba infrastrukture, postrežba živil, obdarovanje ipd., prihaja do porabe virov - energentov in surovin. Organizatorji trajnostnih športnih dogodkov si na tej ravni prizadevajo za trajnostno porabo, kar v prvi vrsti pomeni čim manjšo porabo in čim večji delež porabe obnovljivih virov.

»Rezultati« procesov, ki so povezani s športnim dogodkom, pa so odpadki, izpusti v zrak in v vode, hrup in svetloba ter družbeni rezultati - zaposlovanje, gospodarstvo, prostovoljstvo, pa tudi doping, huliganstvo ipd. Organizatorji trajnostnih športnih dogodkov se zavzemajo za zmanjšanje vseh vrst onesnaženja okolja in negativnih družbenih pojavov ter za povečanje koristnih vplivov.

Pri pregledu okoljskih in družbenih vplivov si lahko pomagate z naslednjim vprašalnikom, ki je prirejen po britanskem standardu za trajnostno upravljanje dogodkov BSI 8900-8901³ (po potrebi ga dopolnite glede na posebnosti vašega športnega dogodka):

Primeri sklopov	Primeri vprašanj
Nabava – naročanje blaga in storitev	Kaj bomo za uspešno izvedbo dogodka potrebovali (opremo, storitve, hrano ipd.)?
Lokalna skupnost, družbena odgovornost	Kako bo dogodek vplival na lokalno skupnost? Kako lahko lokalno skupnost vključimo v dogodek? Ali dogodek lokalni skupnosti in družbi kot celoti ponuja priložnosti za zaposlovanje in razvoj veščin? Ali dogodek lahko predstavlja priložnost za lokalno gospodarstvo? Kako bo poskrbljeno za zdravje, varnost in dobro počutje vseh deležnikov? Ali obstajajo področja, ki bi lahko negativno vplivala na javno zdravje? Ali aktivnosti predstavljajo varnostna tveganja? Bo dogodek ustvaril veliko hrupa, smradu in prahu ter svetlobnega onesnaženja, ki lahko vodi do težav z zdravjem in varnostjo ali do pritožb lokalnih prebivalcev? Ali so lahko ogroženi drugi trajnostni cilji (npr. človekove pravice, spoštovanje zakonodaje)? Katere organizacije bodo finančno podprle dogodek? Imajo politiko družbene in okoljske odgovornosti? Kakšne so njihove zahteve?
Prizorišče in infrastruktura	Ali bo za dogodek potrebno izgraditi oziroma obnoviti infrastrukturo (zgradbe, ceste ipd.)? Katere obstoječe infrastrukturo lahko uporabimo? Ali dogodek zahteva veliko količino materialov (gradbenih materialov, lesa ...)? Ali bodo uporabljeni obnovljivi materiali, materiali za ponovno uporabo in recikliranje ter reciklirani materiali? Koliko parkirnih mest bomo potrebovali? Kakšna je lokalna naravna in kulturna dediščina? Ali so prizorišča dogodka in storitve dostopne vsem uporabnikom ne glede na njihove posebne potrebe (npr. športna prizorišča, prostori za obiskovalce, spletna stran, promocijska gradiva ipd.)?
Naravno okolje	Ali dogodek poteka v zavarovanem naravnem okolju? Ali bodo uporabljena že urbanizirana zemljišča ali zelene površine? Kakšne motnje naravnih ekosistemov bomo povzročili? Ali bo dogodek vplival na živalske in rastlinske habitate? Bodo uporabljene nevarne kemikalije (npr. za čiščenje, dezinfekcijo)? Kakšne zvočne in svetlobne vire bomo uporabili v naravnem okolju? Ali bodo katere izmed aktivnosti vplivale na kakovost zraka? Ali lahko zaradi dogodka pride do onesnaženja zemlje?
Mobilnost	Koliko prevozov bo med pripravo in izvedbo dogodka opravila organizacijska ekipa? Koliko bo udeležencev športnega dogodka in od kod bodo prišli? Katere oblike prevoza bodo vključene (npr. osebna vozila, kolesarjenje, javni prevoz)? Katere tipe mobilnosti bi udeleženci samodejno uporabili?

Energija	Kateri so porabniki električne in toplotne energije? Koliko energije bomo potrebovali? Kateri viri energije bodo uporabljeni? Je na razpolago energija iz obnovljivih virov? Kako bomo izkoristili naravno svetlobo?
Odpadki	Kje bodo nastali odpadki in kakšne vrste? Bodo nastajali posebni in nevarni odpadki ter odpadna električna in elektronska oprema?
Hrana in pijača	Ali bosta na voljo hrana in pijača in kdo ju bo ponujal? Do kakšne mere je možno upoštevati trajnostne kriterije (sezonsko – lokalno – ekološko – pravično)? Kako bosta hrana in pijača postreženi? Ali bo na voljo varna pitna voda?
Voda	Ali dogodek prinaša tveganje za onesnaženje vode (npr. podtalnice, ribnika, jezera, reke)? Ali bo porabljena velika količina vode?
Podnebne spremembe	Kateri elementi dogodka bodo najpomembnejši vir izpustov toplogrednih plinov (mobilnost, energija ...)?

✓ 3. korak: Oblikujte trajnostno politiko

S trajnostno politiko organizator pove, kaj pri organizaciji športnega dogodka na področju prispevanja k trajnostnemu razvoju pričakuje sam in kaj lahko od njega pričakujejo drugi, saj opredeljuje področja, na katerih si bo organizator najbolj prizadeval zmanjšati škodljive in povečati koristne vplive na okolje in družbo. Trajnostna politika je ključni dokument organizatorja trajnostnega športnega dogodka in vodilno načelo za vsakega posameznika v organizaciji, zato morajo biti z njo vsi seznanjeni.

Primer trajnostne politike si lahko ogledate na tej povezavi.

✓ 4. korak: Postavite trajnostne cilje in pripravite akcijski načrt

Na podlagi trajnostne politike ter podatkov, zbranih s pregledom vplivov vašega športnega dogodka na okolje in družbo, si zastavite cilje v zvezi z okoljsko in družbeno odgovornostjo ter razvijte čim bolj natančen akcijski načrt za njihovo doseganje.

Trajnostni cilji športnega dogodka ter akcijski načrt za njihovo doseganje so zastavljeni s krovnim namenom pozitivne zapuščine športnega dogodka. Po možnosti naj nakažejo, kako se bo skladnost z načeli trajnostnega razvoja nenehno izboljševala in razvijala tudi v prihodnje.

Pri določanju ciljev je najbolj uporaben t.i. SMART pristop. Kratica SMART izhaja iz angleških izrazov -gre za nekoliko različne pomene, ki se lahko uporabljajo za zagotavljanje celovitejše definicije postavljanja ciljev:

- S** – (specific, significant): specifičen, pomemben
- M** – (measurable, motivational): merljiv, pomemben, motivirajoč
- A** – (attainable, achievable, acceptable, action-oriented): dosegljiv, sprejemljiv, usmerjen v akcijo
- R** – (realistic, relevant, reasonable, results-oriented): realističen, ustrezen, smiseln, usmerjen v rezultate
- T** – (time-based, trackable): časovno opredeljen, sledljiv

Medtem ko cilji konkretizirajo splošne obveznosti, kot npr. »zmanjšati količino odpadkov in porabo virov«, akcijski načrt določa konkretne aktivnosti za doseganje ciljev (npr. »izdelati sistem za ločeno zbiranje odpadkov«). Akcijski načrt naj opredeli ukrepe oziroma aktivnosti in po potrebi povzroči spremembe v vedenju. Akcijski načrt je gonilna sila nenehnih izboljšav.

Značilna struktura akcijskega načrta:

PODROČJE	CILJ	AKTIVNOSTI, UKREPI	ODGOVORNA OSEBA	ČASOVNI ROK	POTREBNI VIRI	KAZALNIKI ZA SPREMLJANJE USPEŠNOSTI
Področje 1						
	cilj 1	ukrep 1.1				
		ukrep 1.2				
		ukrep 1.3				
		...				
	cilj 2	ukrep 2.1				
		ukrep 2.2				
		ukrep 2.3				
...				

Za merjenje doseganja ciljev oziroma spremljanje učinkovitosti ukrepov si opredelite smiselne kazalnike, npr. količina odpadkov (v kg), delež ločeno zbranih odpadkov v celotni količini odpadkov, količina mešanih odpadkov (v kg).

Primer akcijskega načrta za področje mobilnosti si lahko ogledate na tej povezavi.

Izognite se naslednjim pogostim napakam pri postavljanju ciljev:

- previsokim ciljem, ki bodo povzročali nelagodje, ker jih ne boste mogli doseči,
- ciljem, ki zahtevajo velika vlaganja, ne prinesejo pa pomembnejših rezultatov. To bo zagotovo vznejevoljilo vodstvo,
- ciljem, ki nimajo podpore v kolektivu oziroma ekipi,
- nedosegljivim ciljem (npr. v zvezi s prihodom udeležencev na dogodek z javnim prevozom, kjer ta ne obstaja oziroma pri športnih panogah, kjer je njegova uporaba zaradi dimenzij opreme (čolni, kolesa) izrazito nepraktična).

✓ 5. korak: Imenujte zelenega vodjo in njegovo ekipo

Učinkovito načrtovanje in izvedba trajnostnega športnega dogodka sta zahtevni nalogi in zahtevata sodelovanje vseh zaposlenih v organizaciji. Nad izvajanjem trajnostne politike športnega dogodka in akcijskega načrta naj bedi odgovorna oseba - zeleni vodja. Zelenemu vodji dodelite ekipo in pri tem upoštevajte velikost dogodka in obsežnost načrtovanih ukrepov. Člani zelene ekipe naj po možnosti pokrivajo različna področja dogodka – nabavo, mobilnost, ravnanje z odpadki itd.

Vodstvo organizatorja zelenemu vodji in ekipi določi odgovornosti in pristojnosti ter s tem seznanj vse zaposlene in prostovoljce.

Pri izbiri zelenega vodje in njegove ekipe bolj kot tehnična znanja upoštevajte osebnostne lastnosti: naklonjenost sodelovanju in povezovanju, predanost okoljskim vprašanjem, motivacijske in organizacijske sposobnosti ter zavezanost k nenehnim izboljšavam.

✓ 6. korak: Usposobite, motivirajte

Da bi zagotovili, da se vsi zaposleni in prostovoljci zavedajo pomena trajnostne politike in ciljev ter svoje vloge pri njihovem uresničevanju in prispevanju novih idej za izboljšave, pa tudi zdravja in varnosti pri delu ter pripravljenosti na nujne primere, razvijte sistem ozaveščanja, obveščanja in usposabljanja. Usposobljenost osebja je pogoj za kakovostno in učinkovito izvedbo ukrepov v načrtovanem obsegu in času.

Učite se iz domačih in tujih primerov dobrih praks, poiščite literaturo, udeležite se strokovnih usposabljanj, povabite strokovnjake, oblikujte priročnike, praktične ukrepe, postopkovnike in navodila za delo in izvajanje ukrepov.

✓ 7. korak: Merite in spremljajte napredek

Ko ste razvili in vzpostavili sistem upravljanja z vplivi na okolje in družbo, njegovo izvajanje redno spremljajte in ob časovnih mejnikih merite s pomočjo kazalnikov uspešnosti. Spremljanje je enostavnejše, če ste si zastavili merljive in časovno opredeljene cilje (SMART).

Merjenje in spremljanje izvajanja vam sproti pomagata ugotoviti, kje izvajanje akcijskega načrta poteka brez težav in kje so potrebni korektivni ukrepi. Akcijski načrt naj bo živ dokument, ki se nenehno prilagaja in izboljšuje.

Spremljanje in merjenje uspešnosti običajno usklajuje vodja zelene ekipe, v pomoč pa mu je lahko vzpostavitev velikosti in kompleksnosti dogodka primerne nadzorne sistema.

Nadzorni sistem je lahko zelo preprost: npr. pregled doseganja trajnostnih ciljev na sestankih organizacijske ekipe, redno poročanje vodstvu, redno objavljane novice na spletni strani ipd.

✓ Ogljični odtis – kazalnik za oceno vplivov na podnebje

Ogljični odtis (angl. *carbon footprint*) je sestavljeni kazalnik za oceno vplivov na podnebje. Ponazarja količino izpustov toplogrednih plinov (TGP), predvsem ogljikovega dioksida. Metodologija za izračun ogljičnega odtisa je standardizirana na mednarodni ravni, izrazimo pa ga v tonah CO₂⁴.

Praktično vse človeške dejavnosti, tako tudi športni dogodki, povzročajo izpuste TGP, posledica teh pa so podnebne spremembe. Z vplivanjem na podnebje človeštvo dolgoročno ogroža svoj lastni obstoj, zato so podnebne spremembe na globalni ravni prepoznane kot ključni problem našega časa.

Z uporabo električne energije, proizvedene v termoelektrarnah na fosilna goriva, s sežiganjem plina ali kurilnega olja za ogrevanje, z vožnjo v avtomobilih z bencinskimi ali dizelskimi motorji je vsakdo med nami odgovoren za izpuste TGP. Nadalje je vsak izdelek ali storitev posreden vzrok izpustov TGP, saj je energija potrebna tako za njihovo proizvodnjo kot za transport, uporabo in odlaganje oziroma uničenje. Za spremembe v obnašanju in ravnanju, katerih cilj je zmanjšanje izpustov TGP, so odgovorni posamezniki, organizacije in vlade. Organizatorji športnih dogodkov pri tem lahko ukrepajo na treh ravneh: preko neposrednih vplivov svojih dejavnosti (zaposlenih, prostovoljcev in organizacije), vplivanja na dejavnosti zunanjih deležnikov ter ozaveščanja notranjih in zunanjih deležnikov.

Na spletu lahko najdemo številne kalkulatorje ogljičnega odtisa, ki so koristen pripomoček za preprostejšo izračune in primerjanje različnih možnosti (npr. uporabe različnih energentov za ogrevanje ali različnih prevoznih sredstev)⁵. Izračun ogljičnega odtisa celotnega športnega dogodka je zahtevnejši, zato boste potrebovali sodelovanje strokovnjaka.

Izračun ogljičnega odtisa pa je zgolj začetek urejanja izpustov. Računanje odtisa nima dosti smisla, če temu ne sledi zavezanost organizacije k njegovemu zmanjševanju in delovanje v tej smeri. Izračun ogljičnega odtisa je smiseln za ponavljajoče se športne dogodke in je lahko koristen pripomoček za vzpostavljanje celovitega sistema okoljskega upravljanja ter doseganje nenehnih izboljšav. Ogljični odtis je tudi odlično orodje za poročanje oziroma komuniciranje družbene odgovornosti organizatorja športnega dogodka.

5 Preprost kalkulator ogljičnega odtisa najdete na tej povezavi.

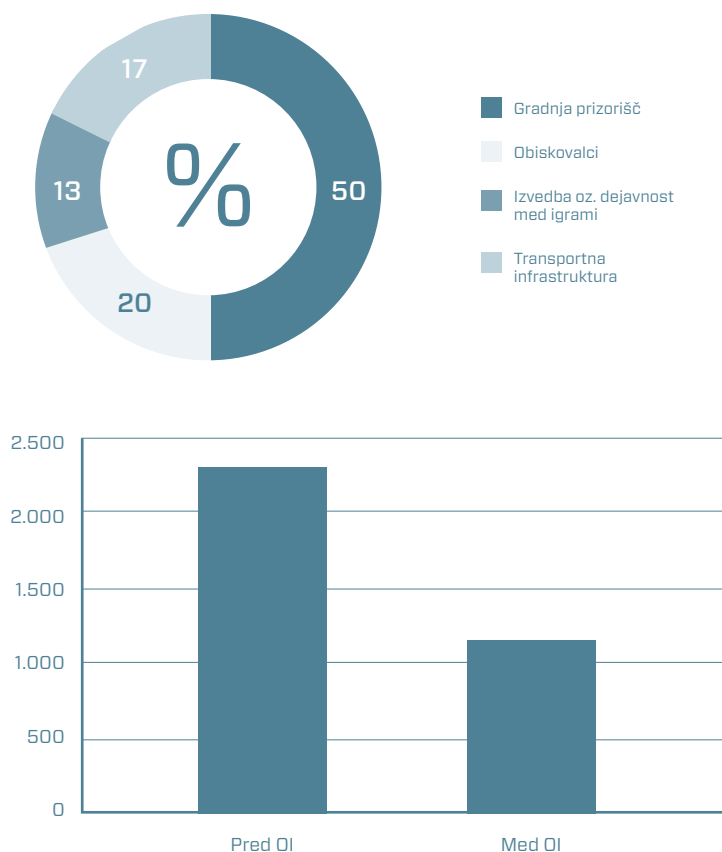
⁴ Več o ogljičnem odtisu si lahko preberete v spletni publikaciji Ogljični odtis - Uvod za podjetja in organizacije.

Ali ste vedeli ...

Organizatorji olimpijskih in paraolimpijskih iger v Londonu so oceno ogljičnega odtisa iger pripravili že dve leti pred samim dogodkom in jo uporabili za določanje prioritete svoje trajnostne politike ter kot indikator za spremljanje doseganja ciljev v zvezi z vplivom iger na podnebne spremembe.

Največji delež ogljičnega odtisa londonskih iger je povzročila izgradnja prizorišča (50 %), 20 % so s prevozi, nastanitvijo in prehrano prispevali obiskovalci, 13 % izvedba oziroma dejavnosti med igrami, 17 % pa izgradnja transportne infrastrukture.

Slika 3: Ogljični odtis olimpijskih in paraolimpijskih iger (v ktCO₂e)

6 Ogljično izravnavo na spletu ponujajo številne organizacije (npr. **ClimateCare**). Svoje plačilo namenite organizaciji, ki ga bo porabila za projekte, ki jih želite podpreti.

7 Za več informacij o ogljični izravnavi si oglejte publikacijo **The Carbon Trust three stage approach to developing a robust offsetting strategy**.

Ogljični odtis moramo izračunati tudi zato, da vemo kolikšno količino izpustov je treba nevtralizirati, da bi dogodek (ali določen segment dogodka, npr. mobilnost) postal »ogljico nevtralen«. Nevtraliziranje izpustov na najpreprostejši način dosežete z nakupom ogljične izravnave⁶. Izravnava se običajno doseže s finančno podporo projektom, ki kratkoročno ali dolgoročno zmanjšujejo izpuste toplogrednih plinov. Ogljična izravnava je neke vrste odpustek, ki pa organizatorja trajnostnega športnega dogodka ne odvezuje odgovornosti, da v največji možni meri zmanjša svoj vpliv na podnebne spremembe in k temu spodbuja tudi ostale deležnike dogodka. Ukrepi za zmanjšanje izpustov TGP naj imajo vedno prednost pred nakupom ogljične izravnave⁷.

2.2. Komuniciranje

Učinkovito in transparentno komuniciranje je ključni del organizacije trajnostnega športnega dogodka, zato naj se začne v čim bolj zgodnji fazi njegove priprave. Pomembno je zagotoviti, da vsi deležniki dobijo informacije, navodila in druga sporočila, ki so zanje pomembna pred dogodkom, med in po dogodku.

Jasno in transparentno objavljajte, da boste športni dogodek organizirali skladno z načeli trajnostnega razvoja.

Odprta komunikacija namena, ciljev, ukrepov in dosežkov prispeva k pozitivni podobi dogodka. S komuniciranjem organizatorji trajnostnih športnih dogodkov izpolnjujejo pomembno poslanstvo ozaveščanja javnosti o trajnostnih vsebinah ter spodbujanja vedenjskih sprememb. Športni dogodki imajo sposobnost, da navdihujejo spremembe v obnašanju in ravnanju tam, kjer so tradicionalni izobraževalni in ozaveščevalni prijemi spregledani. Nenazadnje pa komuniciranje krepi tudi organizatorjevo lastno zavezanost k trajnostnemu razvoju ter motivira in vzpostavlja podporo v kolektivu.

Pred dogodkom jasno izpostavite, kakšne trajnostne namene in cilje imate ter katere ukrepe boste izvedli. Med dogodkom komunicirajte tisto, na kar ste že ponosni: izpostavite, od kod izvira hrana, jasno označite koše za smeti, vključite trajnostni vidik v sporočila za javnost, povejte, zakaj nimate plastenk z vodo, informacije o izvedenih trajnostnih ukrepih objavite na spletu, povabite v trajnostno zgodbo v družabnih omrežjih. Po dogodku uspehe proslavite in z njimi seznanite vse notranje in zunanje deležnike.

V svojih govorih (na otvoritvi, zaključku, konferenci za medije ipd.) poročajte o trajnostnih elementih organizacije dogodka.

Poskrbite za odmevno proslavitev rezultatov v zvezi s trajnostnostjo dogodka s priznanji, nagradami, certifikati, predstavitvijo zgodb in primerov dobrih praks.

Predstavitveni in promocijski materiali za športni dogodek naj vsebujejo informacije o naravnem, družbenem in kulturnem okolju, v katerega je umeščen. Notranje in zunanje deležnike naj ozaveščajo o občutljivosti okolja ter o načinu delovanja in pravilih obnašanja, kjer je to potrebno.

V informacijska in promocijska gradiva vključite informacije o trajnostno naravnanih lokalnih izdelkih in storitvah (ponudnikih namestitev, lokalnih tržnicah, dobrih lokalnih restavracijah, prodajalnah z izdelki in spominki ter drugih ponudnikih, ki upoštevajo načela trajnostnega razvoja - uporabljajo/prodajajo ekološko, lokalno, pravično pridelana živila, prodajajo lokalno pridelane spominke iz okolju prijaznejših materialov ipd.).

Objavite navodila za sprejem oseb z omejeno mobilnostjo (če je sprejem mogoč).

✓ Pripravite načrt komuniciranja trajnostnih elementov športnega dogodka

Za športni dogodek je priporočljivo pripraviti komunikacijsko strategijo oziroma načrt komuniciranja trajnostnih elementov športnega dogodka, ki ga vključimo v akcijski načrt dogodka ter redno spremljamo njegovo izvajanje.

[Primer komunikacijskega načrta si lahko ogledate na tej povezavi.](#)

Načrt komuniciranja odgovarja na vprašanja:

- Kakšen je namen in kateri so cilji komuniciranja?
- Kdo so naše ciljne skupine?
- Kaj želimo komunicirati (ključna sporočila)?
- Kdaj in s pomočjo katerih orodij bomo to najučinkoviteje dosegli?
- Kako bomo izmerili učinkovitost komuniciranja?

Primeri kazalnikov uspešnosti komunikacijskih aktivnosti:

- število udeležencev dogodka (po ciljnih skupinah)
- število udeležencev, registriranih na izbranih družabnih omrežjih
- število člankov in intervjujev v medijih
- število obiskov spletnih strani s trajnostnimi vsebinami
- število komentarjev v spletnem forumu

✓ Uporabite vsa razpoložljiva komunikacijska orodja

Za komunikacijo o trajnostnih elementih dogodka uporabite vsa razpoložljiva notranja in zunanja, formalna in neformalna komunikacijska orodja: celostno podobo dogodka, notranja in zunanja spletna orodja, družabna omrežja, bloge, elektronska sporočila, oglase v medijih, sporočila za javnost, konference za medije, prostovoljske delovne akcije, natečaje ipd. Povabite znane športnike, mnenjske voditelje, slavne osebe, naj postanejo ambasadorji vašega trajnostnega športnega dogodka, pomagajo širiti zgodbo in navdihovati ukrepanje. Trajnostna sporočila namestite tudi v svoj e-poštni podpis, na opremo, parkirne listke, koše za odpadke ipd. Dobre komunikatorje odlikujejo inovativnost, iznajdljivost in duhovitost.

Izdelajte si ključna trajnostna sporočila, jih lično oblikujte (kratek video, spletni letak) in jih pogosto uporabljajte.

Izdelajte materiale ali informacije, ki obiskovalcem nudijo konkretne ideje za okolju bolj prijazno delovanje in obnašanje (racionalno ravnanje z vodo, ločevanje odpadkov, varovanje narave, podpora lokalnim izdelkom ipd.).

Na dogodku namestite vidne oznake glede različnih vidikov trajnostnosti - npr. ločenega zbiranja odpadkov, možnosti izposoje koles, porekla in načina pridelave hrane, varčevanja z energijo in vodo, zaščite živalskih in rastlinskih vrst ipd.

Sestavite in udeležencem dogodka pošljite »smernice in pravila za ravnanje udeležencev na trajnostnem športnem dogodku«.

V sporočila lahko vključite vse kazalnike za spremljanje uspešnosti trajnostnega športnega dogodka, vendar imejte v mislih zlato pravilo: manj je včasih več. Osredotočite komuniciranje na najbolj razumljive in ilustrativne kazalnike.

Bodite motivirajoči, inovativni in iznajdljivi, odkrivajte nove metode, orodja, spodbude in ne preobremenjujte ljudi s preveč informacijami! Ne pozabite, da sta neverbalna komunikacija in odsotnost komunikacije prav tako obliki komunikacije.

Z notranjimi in zunanji deležniki komunicirajte na okolju prijaznejši način (elektronsko).

Tiskanju sporočil se izogibajte. Če je to neizogibno, tiskajte na okolju prijaznejšem papirju (recikliranem ali izdelanem iz trajnostno pridelanega lesa) in tiskajte le toliko, kot je potrebno.

Priznanja in nagrade so dobro orodje za motiviranje. Majhna »zelena darila« kot nagrade za zmagovalce trajnostnega ravnanja (npr. uporabnike trajnostne mobilnosti) pomenijo dodatno motivacijo. Z darili ne spodbujajte potrošništva - podarite nekaj uporabnega, npr. koš lokalnih ekoloških pridelkov.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Pri pripravi komunikacijskega načrta bodite pozorni na to, da s sporočili dosežete vse ključne deležnike: zaposlene, prostovoljce, pogodbene sodelavce, obiskovalce, tekmovalce, navijače, dobavitelje, sponzorje in lokalno skupnost. V nasičenem informacijskem prostoru, kjer nas nenehno bombardirajo brezštevilna sporočila, ki želijo pritegniti našo pozornost, je ključnega pomena določiti najboljši komunikacijski kanal in izbrati najboljši čas za komuniciranje z različnimi deležniškimi skupinami in jim omogočiti, da prispevajo k trajnostnim prizadevanjem na njim ustrezen način.

Notranje komuniciranje (z zaposlenimi in ostalimi, ki so na kakršen koli način povezani z organizacijo) mora zagotoviti informiranost, osveščenost in motivacijo za sodelovanje pri izvajanju trajnostnih ukrepov in aktivnosti. Zaželeno je, da poteka dvosmerno: od vodstva k zaposlenim in tudi v obratni smeri, od posameznikov celotne organizacije k vodstvu. Pomemben element notranjega komuniciranja so povratne informacije o rezultatih, izpolnjevanju načrtov, upoštevanju predlogov ipd., ki delujejo spodbujajoče in prispevajo k vključenosti in zavzetosti.

Redna komunikacija z zunanjimi deležniki (sponzorji, obiskovalci, udeleženci ter javnostjo) je za vsakega organizatorja ključnega pomena, saj z njeno pomočjo dosega cilje dogodka: privablja udeležence, obiskovalce, sponzorje ipd. Zunanje komuniciranje je pomembno tudi za zagotavljanje, da deležniki ostanejo angažirani in da trajnostne prakse prenesejo v svoje vsakdanje življenje in odločanje. Šele ko povemo, kaj počnemo in zakaj je to pomembno, imamo namreč možnost vzbuditi zanimanje ljudi za »okušanje« in posvojitve trajnostnih praks.

Komunikacija je posebno pomembna tudi za ljudi, ki imajo posebne potrebe. Če npr. dogodek lahko sprejme osebe z omejeno mobilnostjo, naj je to skupaj z navodili objavljeno na komunikacijskih orodjih dogodka.

Tudi tistim, pri katerih kot organizator dogodka naročate izdelke in storitve (npr. izvajalci ali dobavitelji), je potrebno zagotoviti ustrezne informacije oziroma posredovati zahteve in kriterije, ki jih morajo izpolnjevati.

✓ Uskladite sporočila tudi z zunanjimi deležniki

Učinkovitost komuniciranja trajnostnih elementov dogodka se pomembno poveča, če ga podprejo tudi zunanji deležniki, predvsem sponzorji. Spodbudite jih, naj v svojih komunikacijskih kampanjah promovirajo trajnostne elemente športnega dogodka in principe trajnostnega razvoja.

✓ Delite svoje znanje in izkušnje

Vsak športni dogodek je poseben. Vendarle pa si organizatorji trajnostnih športnih dogodkov pri pripravi in izvedbi dogodkov naberejo specifična znanja in izkušnje v zvezi z vključenimi trajnostnimi elementi, ki so lahko dragoceni tudi za druge organizatorje dogodkov (ne samo športnih).

8 V 10. izdaji Concise Oxford English Dictionary je beseda greenwashing opredeljena kot „dezinformacija, ki je objavljena s strani organizacije z namenom oblikovanja okoljske odgovorne podobe“. Organizacija TerraChoice (2007) pojem greenwashing opredeljuje kot „zavajanje potrošnikov glede okoljskega vedenja podjetja oz. okoljskih prednostih izdelka“.

9 Whitewashing je izraz za olepševanje slabosti organizacije in se večinoma nanaša na delovanje profitnih organizacij in vlad.

Predstavite jih na strokovnih srečanjih, objavite jih na spletni strani in v strokovnih publikacijah, delite jih s pomembnimi lokalnimi akterji. Motivirajte jih, naj se pridružijo vaši trajnostni zgodbi. Tak multiplikativni učinek je lahko lepa dolgoročna zapuščina trajnostnega športnega dogodka.

✓ Izognite se pastem zavajajočega komuniciranja in oglaševanja

Večina športnih organizacij in uspešnih športnikov je danes odvisnih od podpore sponzorjev. Ta odvisnost večinoma ni uravnotežena, je pa obojestranska, saj so podjetja rada povezana z uspešnimi športnimi dogodki, klubi in športniki. Povezava s športom jim pomaga graditi ugled v skupnosti, ustvarja dobro ime in se lahko šteje za stroškovno učinkovito alternativo tradicionalnemu oglaševanju. Vendar pa je športna industrija s svojo velikostjo in vplivnostjo postala še ena panoga, ki se lahko ujame v past t.i. okoljskega zavajanja oz. greenwashinga⁸ ter zavajajočega prikazovanja družbene odgovornosti oz. whitewashinga⁹. Med največjimi sponzorji velikih mednarodnih športnih dogodkov najdemo mednarodne korporacije, ki dobiček ustvarjajo z netrajnostnimi, zdravju, okolju in družbi škodljivimi izdelki in storitvami (fosilnimi energenti, strupenimi kemikalijami, sladkimi pijačami s škodljivimi umetnimi dodatki, hitro prehrano, letalskimi prevozi ...). S sponzoriranjem športa, ki velja za družbeno koristno dejavnost, kupujejo pozitivno javno podobo sebi in svojim izdelkom ter tako zavajajo potrošnike in si povečujejo dobiček. Za »pranje javne podobe« so značilno najbolj zainteresirani največji onesnaževalci.

Poleg premišljenega zavajajočega komuniciranja in oglaševanja se to pogosto dogaja tudi zaradi neznanja, premajhne pozornosti in malomarnosti, česar si organizatorji trajnostnih športnih dogodkov ne smejo privoščiti. S skrbjo za transparentno in korektno komuniciranje in oglaševanje (tako lastno kot njihovih sponzorjev) izkazujejo odgovornost do lastnih zaposlenih in prostovoljcev, varujejo ugled športne panoge in kredibilnost vseh svojih sporočil, posebno tistih v zvezi z zdravjem, družbeno odgovornostjo ter odnosom do narave in okolja.

Oblikujte nabor izločitvenih kriterijev, s katerim si pomagajte pri presojanju primernosti sprejemanja donacij in sponzorskih sredstev. Opredelite dejavnosti, produkte, lastnosti, namene ter oblike sodelovanja, ki niso sprejemljivi in se z njihovimi nosilci ne povezuje oziroma ne sodelujete. Primeri izločitvenih kriterijev:

- neskladnost sponzorjevega poslanstva, dejavnosti, izdelkov ali storitev z vrednotami trajnostnega športnega dogodka (zdravje, fair play, varovanje narave, spoštovanje naravne in kulturne dediščine ...),
- nezakonito, nepošteno poslovanje in korupcija,
- nespoštovanje delavskih pravic (pravično plačilo, pravica do dopusta ...),

- kršenje človekovih pravic,
- neetično oglaševanje in komuniciranje,
- nezakonito lobiranje,
- proizvodnja orožja in vojno dobičkarstvo,
- proizvodnja tobačnih izdelkov,
- raziskave in prodaja gensko spremenjenih organizmov za sproščanje v okolje,
- testiranje na živalih,
- spodbujanje uporabe jedrske energije.

V donatorske in sponzorske pogodbe vključite klavzulo, s katero si zagotovite pravico, da lahko v času izvajanja pogodbe kadarkoli pregledate in prekinete donatorski ali sponzorski odnos, če bi se v zvezi z donatorjem ali sponzorjem pojavile škodljive informacije, ki bi lahko kompromitirale ugled trajnostnega športnega dogodka.

Korektnost oglaševanja v Sloveniji presoja Slovenska oglaševalska zbornica, ki v Slovenskem oglaševalskem kodeksu (člen 17) oglaševalcem v zvezi z okoljevarstveno argumentacijo nalaga naslednje obveznosti:

- Oglaševanje, ki vsebuje okoljevarstveno argumentacijo, mora biti zasnovano tako, da ne zlorablja potrošnikove zaskrbljenosti zaradi okolja in ne izkorišča njegovega morebitnega pomanjkanja znanja o okoljevarstveni tematiki.
- Trditev v zvezi z varovanjem okolja ni dovoljeno uporabljati neupravičeno. Pogosto uporabljene trditve, kot so »prijazen do okolja«, »popolnoma biološko razgradljiv«, »bolj zelen«, »prijaznejši«, »organski« ipd. utegnejo biti sprejemljive le, če jih oglaševalci lahko dokažejo.
- Trditve in primerjave so lahko zavajajoče, če so iz njih izpuščene pomembne informacije.

Skladnost oglaševanja z določili oglaševalskega kodeksa presoja oglaševalsko razsodišče, ki lahko nekorektnega oglaševalca javno pozove k umiku oziroma popravku oglaševanja ali k prenehanju objavljanja oglaševanja. Lahko poda pobudo oz. prijavo na Tržni inšpektorat RS ali na drug pristojni organ za ustrezno ukrepanje. Vse razsodbe so javne, z odločitvami razsodišča pa se redno seznanjajo tudi mediji.

2.3. Naročanje

Športni dogodki so zaradi svoje odmevnosti (lahko pa tudi zaradi velikosti) pomembni potrošniki blaga in storitev. So pomembni akterji na trgu in imajo moč, da bistveno vplivajo na tržno povpraševanje. Z vključevanjem ustreznih trajnostnih meril v postopke naročanja so organizatorji športnih dogodkov sposobni spodbuditi trg okolju prijaznejših in etičnih proizvodov in storitev ter motivirati industrijo za inovacije. Njihovo obnašanje pri nabavi ima lahko neposreden vpliv na celo vrsto sektorjev, kot so npr. kmetijstvo, turizem, transport, gradbeništvo, energetika in telekomunikacije. Zato je nabava pri organizaciji trajnostnega športnega dogodka eno izmed prioriteten področij.

✓ Trajnostna naročila

Trajnostno naročanje je postopek, pri katerem organizacije izpolnjujejo potrebe po izdelkih, storitvah in gradbenih delih na način, ki minimizira škodo oziroma izkoriščanje ljudi, živali in naravnega okolja. Osnova trajnostnega naročanja je upoštevanje realne vrednosti nabavljenega na osnovi celotne življenjske dobe in z upoštevanjem celotne dobavne verige - od pridobivanja surovin do končne odložitve. Trajnostno naročanje ne prinaša samo koristi za okolje, ampak je tudi stroškovno učinkovito in prispeva k izboljšanju podobe organizacije, ki naroča na tak način. Upoštevanje zdravstvenih, socialnih in okoljskih vidikov pri porabi denarja odraža splošna pričakovanja ljudi, izpolnjevanje teh pričakovanj pa dokazuje verodostojnost organizacije.

Najpomembnejši deli trajnostnega naročanja so: nakup lokalnih proizvodov, zeleno naročanje, pravična trgovina (angl. *Fair Trade*) in skrb za zaposlene.

Z nakupom lokalnih proizvodov se zmanjšajo škodljivi vplivi transporta in skladiščenja, hkrati pa se podpira lokalno gospodarstvo.

Zeleno naročanje se nanaša na okolju prijazne izdelke in storitve. Poleg samega okoljskega učinka se z zelenimi naročili povečuje konkurenčnost novih zelenih tehnologij, spodbuja inovacije in ustvarja zeleni trg. Koristi zelenega naročanja za okolje lahko vključujejo:

- zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov in onesnaženja zraka,
- izboljšanje energetske učinkovitosti in učinkovitosti izrabe vode,
- zmanjševanje odpadkov in podpiranje ločevanja in ponovne uporabe,
- zmanjševanje nevarnih odpadkov ter
- zmanjševanje strupenih in nevarnih kemikalij in snovi.

Koncept pravične trgovine temelji na pravično oblikovanih cenah, primernih delovnih pogojih, lokalnem trajnostnem razvoju ter na poštenih pogojih trgovanja za kmete in delavce v državah v razvoju.

✓ Pripravite trajnostno nabavno politiko

Trajnostno naročanje je proces, ki zahteva zavezanost in podporo vodstva, zato je pri organizaciji trajnostnega športnega dogodka priporočljivo pripraviti nabavno politiko, ukrepe za njeno izvajanje pa vključiti v akcijski načrt dogodka ter redno spremljati njihovo izvajanje.

Poseben vidik, ki ga je treba upoštevati pri snovanju akcijskega načrta, je ocena sposobnosti in ponudbe trga. Zato je priporočljivo opraviti analizo trga, da boste lahko presodili, ali lahko zadovolji vaše potrebe po določenih izdelkih in storitvah.

V trajnostni nabavni politiki jasno izpostavite načela trajnostnega naročanja:

- Izognite se nepotrebni nakupom. Tako kot iz stroškovnega je tudi iz okoljskega vidika najboljši nakup tisti, ki ga ne opravimo.
- Preverite, ali se nabavi lahko izognete z izposojajo ali izmenjavo.
- Pri naročanju naj imajo prednost zdravi in okolju manj škodljivi izdelki in storitve (z okoljskimi znaki, lokalni, ekološki, sezonski, z manj odpadki) ter izdelki iz sistema pravične trgovine. Pri tem si pomagajte z znaki za okolju manj škodljive ter družbeno odgovorne izdelke in storitve. Najpomembnejši mednarodni, regionalni in nacionalni znaki so prikazani na [tej povezavi](#).
- Prizadevajte si za ravno pravišnje količino naročenih izdelkov, da se izognete povzročanju odpadkov.

V okviru športnih dogodkov se naštetna načela najpogosteje upošteva pri nakupu naslednjih skupin izdelkov:

- športna oprema,
- pisarniški papir in higienski papirnati izdelki,
- elektronska oprema,
- električna in toplotna energija,
- čistila, storitve čiščenja in storitve pranja perila,
- živila, pijače in gostinske storitve,
- osebna in transportna vozila ter storitve avtobusnega prevoza,
- darila in
- turistične storitve (nastanitve, prevozi, gostinske storitve).

Če je z organizacijo športnega dogodka povezana gradnja objektov, je pomemben segment nabava učinkovitih tehnologij (energija, voda) ter trajnostnih gradbenih materialov - takšnih iz recikliranih in lokalnih surovin, kot je les, in takšnih, ki ne sproščajo toksičnih snovi. Prav tako pomembno je naročanje storitev, ki podpirajo lokalno gospodarstvo.

Naročanje sezonske, ekološko in lokalno pridelane hrane zmanjšuje škodljive vplive industrijskega kmetovanja, transporta in skladiščenja, hkrati pa podpira lokalno kmetijstvo. Lokalno pridelana sezonska živila so tudi bolj zdrava.

V trajnostno nabavno politiko vključite tudi že sistemsko implementirane ukrepe - uporabo recikliranega papirja v pisarni, uporabo kave in čaja iz sistema pravične trgovine, uporabo ekoloških čistil, uporabo kozarcev, krožnikov in pribora za večkratno uporabo ipd.

[Primer trajnostne nabavne politike si lahko ogledate na tej povezavi](#)

✓ Usposobite ključne sodelavce

Za učinkovito izvajanje trajnostne nabavne politike je ključnega pomena, da svoje zaposlene in sodelavce, ki naročajo izdelke in storitve, izobrazite o njeni vsebini in o ukrepih za trajnostno naročanje ter o znakih za okolju manj škodljive izdelke in pravično trgovino. Trajnostno naročanje bo tudi učinkovitejše, če bodo vsi vpleteni razumeli, za kaj gre in kakšen je namen.

✓ Vključite celotno dobavno verigo športnega dogodka

Namen trajnostne nabavne politike bo dosežen, če jo boste promovirali in uveljavljali načela trajnostne nabave po dobavni verigi navzgor (pri svojih dobaviteljih in izvajalcih storitev ter sponzorjih) in navzdol (pri obiskovalcih in udeležencih, medijih ter lokalni skupnosti). S slednjim boste prispevali k ozaveščenosti ciljnih skupin in pozitivni podobi športnega dogodka v družbi.

Za optimalno transparentnost pri komuniciranju s potencialnimi dobavitelji in izvajalci storitev o svoji trajnostni nabavni politiki javno komunicirajte - objavite jo na spletni strani.

Potencialnim dobaviteljem, ponudnikom storitev in izvajalcem povejte, da lahko izpolnjevanje kriterijev trajnostnega naročanja oziroma skladnost z okoljskimi in družbenimi zahtevami dokazujejo z znaki za okolju manj škodljive ter družbeno odgovorne izdelke in storitve (EU marjetica, Energy Star, Fair Trade ...).

Vključite okoljske in družbene zahteve v razpisne dokumentacije in pogodbe.

Sodelujte z dobavitelji, ki se zavestno trudijo za okoljsko in družbeno odgovornost.

Spodbujajte dobavitelje k zmanjšanju ali sprejemanju uporabljene embalaže in ponovni uporabi embalaže.

Trajnostno nabavno politiko javno objavite kot del družbene odgovornosti in postanite zgled drugim.

✓ Merite uspešnost

Sistem trajnostnega naročanja boste lahko učinkoviteje nadgrajevali in izpopolnjevali, če boste spremljali rezultate.

Primeri kazalnikov za merjenje uspešnosti trajnostnega naročanja:

- delež izdelkov z znaki za okolju manj škodljive ter družbeno odgovorne izdelke in storitve v celotni nabavi,
- delež izdelkov in/ali storitev, nabavljen v okviru sheme pravične trgovine,
- delež lokalnih izdelkov oziroma storitev.

✓ Zeleno javno naročanje

Zeleno javno naročanje je »proces, v katerem si javni organi prizadevajo za nabavo izdelkov, storitev in gradbenih del z manjšim vplivom na okolje v celotni življenjski dobi ...«. Njegov namen je zmanjšati vpliv javnega sektorja na okolje s pomočjo vključevanja okoljskih meril v javno naročanje, in sicer v razpisne pogoje, merila, tehnične specifikacije in pogodbe.

V Sloveniji zeleno javno naročanje predpisuje **Uredba o zelenem javnem naročanju**, ki jo morajo upoštevati vsi zavezanci za javno naročanje. Ne glede na zavezanost pa si organizatorji trajnostnih športnih dogodkov lahko z uredbo pomagajo pri pripravi svoje nabavne politike - kriterije zelenega javnega naročanja vanjo vgradijo, lahko pa jih še nadgradijo oziroma zaostrijo.

Uredba o zelenem javnem naročanju določa:

- minimalne obvezne okoljske zahteve (t.i. temeljne okoljske zahteve),
- priporočila za doseganje višjih okoljskih standardov (t.i. dodatne okoljske zahteve),
- način vključevanja okoljskih zahtev v postopke javnega naročanja in
- način dokazovanja, da ponudnik oziroma blago, storitev ali gradnja izpolnjuje okoljske zahteve.

Uredba določa okoljske zahteve za 11 skupin izdelkov in storitev. Številne so relevantne tudi za športne dogodke, tako kot npr.:

- električna energija,
- živila in gostinske storitve,
- pisarniški papir in higienski papirnati proizvodi,
- elektronska in električna oprema,
- stavbe, vključno s projektiranjem, gradnjo, rednim in investicijskim vzdrževanjem stavb ter vgradnjo in montažo posameznih naprav in proizvodov v stavbi,
- čistila, storitve čiščenja in storitve pranja perila ter
- osebna in transportna vozila ter storitve avtobusnega prevoza.

Še izčrpnjši nabor zelenih meril, ki jih lahko vključite v svojo nabavno politiko, ter številna orodja, dobre prakse ipd. za zeleno naročanje lahko najdete na **spletni strani Evropske komisije**.

03

Izvedba

03 Izvedba

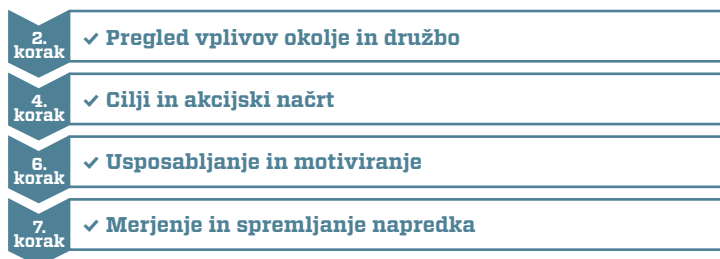
V tem poglavju so predstavljena navodila za vgrajevanje načel trajnostnega razvoja v organizacijo športnih dogodkov po posameznih področjih. Vključena so področja, na katerih so vplivi športnih dogodkov običajno največji:

- družbena odgovornost,
- prizorišče dogodka in infrastruktura,
- vpliv na naravno okolje,
- mobilnost,
- poraba energije,
- odpadki,
- hrana in pijača,
- voda.

Vsak športni dogodek je poseben in organizatorji se bodo sistematično lotili tistih področij, ki so za njihov dogodek smiselna – tistih, ki imajo velik potencial zmanjšanja škodljivih in povečanja koristnih vplivov, ki so izvedljiva glede na razpoložljive finančne in človeške vire in ki imajo velik ozaveščevalni in komunikacijski potencial.

V vsakem od izvedbenih poglavij, ki sledijo, se bomo smiselno vračali k nekaterim korakom vzpostavitve sistema vodenja:

- Pregledali bomo, od kod izhajajo vplivi na okolje in družbo na posameznem področju in od česa so odvisni.
- Predlagali bomo cilje, ki si jih organizatorji na posameznih področjih lahko zastavijo, ter ukrepe oziroma aktivnosti, s katerimi jih lahko dosežejo.
- Opozorili bomo na usposabljanje in motiviranje ključnih skupin deležnikov športnega dogodka.
- Predlagali bomo kazalnike za merjenje in spremljanje napredka.

Slika 4: elementi sistema vodenja, ki so povezani z izvedbo

Na ta način se bo dopolnjevala tabela vplivov športnega dogodka, akcijski načrt pa se bo polnil z izvedbenimi in komunikacijskimi aktivnostmi.

Rdeča nit, h kateri se bomo v izvedbenih poglavjih stalno vračali, sta tudi presečni aktivnosti trajnostno naročanje in komuniciranje. V posameznih poglavjih je opisano, s katerimi in kakšnimi naročili lahko organizatorji športnih dogodkov promovirajo in uveljavljajo načela trajnostne nabave po dobavni verigi navzgor - pri svojih dobaviteljih in izvajalcih storitev ter sponzorjih - in navzdol - pri obiskovalcih in udeležencih. Navedene so priložnosti za krepitev ugleda športnega dogodka z učinkovitim in transparentnim obveščanjem o trajnostnem delovanju ter ozaveščanje in spodbujanje sprememb v obnašanju in ravnanju pomembnih deležnikov športnega dogodka na posameznih področjih.

3.1. Družbena odgovornost

Družbeno odgovorni organizatorji športnih dogodkov si pri svojih dejavnostih prostovoljno - in ne zgolj zaradi predpisov - prizadevajo upoštevati potrebe družbe in okolja. Izkušeni organizatorji vedo, da je za uspeh dogodka ključnega pomena njegova povezanost z lokalnim okoljem. Če lokalna skupnost dogodek vzame za svojega, se lahko dogajajo čudeži. Brezbzirnemu organizatorju, ki neko lokacijo samo »izkoristi« za svoj dogodek, pa pot lahko prekrizajo nepričakovane zapreke.

Dolgoročna koristna zapuščina za lokalno okolje in skupnost je prepoznana tudi kot eden poglavitnih namenov sodobnih športnih dogodkov, za katerega se ozaveščeni organizatorji aktivno zavzemajo in ga vključujejo v svoja sporočila različnim javnostim ter s tem dvigujejo ugled svojih dogodkov. Pozitivna zapuščina so lahko nova delovna mesta, poslovne priložnosti, prepoznavnost, izboljšana infrastruktura, višja stopnja osveščenosti in informiranosti, boljši pogoji delovanja civilnodružbenih organizacij, razvoj trajnostnega turizma, nova partnerstva ipd.

Dobro je, če se organizator športnega dogodka s pomembnimi lokalnimi akterji dogovori, na katerih področjih bi bila pozitivna zapuščina športnega dogodka za lokalno skupnost najbolj dragocena ter dogodek načrtuje in izvede tako, da se takšna zapuščina tudi zares udejanji.

Organizator lahko s transparentnim in etičnim delovanjem svojo družbeno odgovornost izkazuje tudi znotraj svoje organizacije. V Sloveniji poznamo **certifikat Družini prijazno podjetje**, ki izpričuje, da je organizacija sprejela ukrepe, ki zaposlenim omogočajo lažje usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. Obstaja tudi **standard za družbeno odgovornost ISO 26000**, ki podaja smernice in vodi organizacije skozi sedem področij družbene odgovornosti: organizacijsko upravljanje, človekove pravice, delovne prakse oziroma sodelovanje z zaposlenimi, naravno okolje, poštene prakse poslovanja, odnos do potrošnikov ter vključenost v lokalno okolje in njegov razvoj.

✓ Sodelujte z lokalno skupnostjo in načrtujte pozitivno zapuščino

V čim zgodnejši fazi načrtovanja dogodka se povežite z lokalno skupnostjo. Predstavite jim načrtovane aktivnosti v zvezi s športnim dogodkom ter poslušajte in upoštevajte njihove pripombe in predloge. V interesu organizatorja in tudi lokalne skupnosti je, da se sodelovanje med njima začne že v pripravljalni in nadaljuje v vseh fazah, ki sledijo. Predstavitelji načrta športnega dogodka lokalni skupnosti v fazi načrtovanja lahko organizatorju prihrani nepotrebne stroške, predvsem pa slabo voljo in nestrpnost med obema stranema. Transparentna komunikacija, vključevanje lokalnih akterjev in iskanje sinergij se organizatorju bogato poplačajo.

V fazi načrtovanja opredelite cilje glede pozitivne zapuščine dogodka in jih vključite v akcijski načrt. Prav tako načrtujte ukrepe za zmanjšanje nelagodja in drugih negativnih vplivov dogodka na lokalno skupnost. Priporočljivo je, da cilje in ukrepe določite skupaj z ustreznimi lokalnimi akterji: občino, četrtno oz. vaško skupnostjo, civilnodružbenimi organizacijami ipd.

Organizirajte delavnico v lokalni skupnosti in prisluhnite njihovim potrebam. Morda lahko z organizacijo vašega dogodka pripomorete k njihovi zadovoljitvi.

Identificirajte vsa potencialna nelagodja, ki jih bo športni dogodek povzročil lokalni skupnosti (hrup, prah, parkirani avtomobili, svetlobno onesnaženje ipd.) in naredite načrt ukrepov za njihovo zmanjšanje.

Svojo okoljsko in družbeno odgovornost izkažite tudi s podpiranjem okoljevarstvenih, naravovarstvenih, športnih in humanitarnih aktivnosti v lokalnem okolju.

Vzpostavite partnerstvo z organizacijami, ki delujejo v javnem interesu (humanitarnimi, na področju narave, okolja, kulture ipd.) in jih pritegnite v svoje aktivnosti (aktivnosti ozaveščanja, organiziranje zbiranja sredstev itd.).

Uspehe pri organizaciji športnega dogodka proslavite skupaj z lokalno skupnostjo.

✓ Vključite in promovirajte lokalne družbeno in okoljsko odgovorne proizvajalce in ponudnike storitev ter promovirajte lokalno naravno in kulturno dediščino

Zaradi gospodarskih koristi za lokalno skupnost, pa tudi zaradi negativnih okoljskih vplivov transporta, se organizatorji trajnostnih športnih dogodkov v največji možni meri odločajo za izdelke in storitve lokalnih proizvajalcev in ponudnikov. Pri tem je poudarek na okoljsko in družbeno odgovornih ponudnikih, kot so npr. lokalne ekološke kmetije, zadruge, ponudniki okolju prijaznejših namestitev in drugih turističnih storitev ipd. S tem se tudi povečuje povezanost dogodka z lokalnim okoljem.

Trajnostni športni dogodki so odlična priložnost za krepitev lokalnega gospodarstva: povečujejo povpraševanje po lokalnih izdelkih in storitvah, odpirajo nova delovna mesta, prispevajo k prepoznavnosti, prinašajo lahko tudi neposredne in posredne prihranke. Odpirajo nove poslovne priložnosti in podpirajo razvoj lokalnih trajnostnih izdelkov.

Trdne vezi z lokalnim okoljem se tkejo tudi z zaposlovanjem lokalne delovne sile na začasnih in stalnih delovnih mestih ter z angažiranjem lokalnih prostovoljcev in pogodbenih izvajalcev.

Organizator, ki kakovostnim lokalnim proizvajalcem omogoči, da se predstavijo na dogodku, poveča ugled svojega dogodka. Z vključevanjem in promoviranjem lokalne kulturne in naravne dediščine svojemu dogodku zagotovi karakter in prepoznavnost. Na ta način sodeluje tudi z lokalno skupnostjo pri promociji lokalnega okolja.

Sodelujte z lokalnimi dobavitelji, ki se zavestno trudijo za okoljsko in družbeno odgovornost.

Oblikujte ponudbo hrane in pijače, ki odraža lokalno identiteto in temelji na lokalnih in sezonskih sestavinah.

Omogočite lokalnim podjetjem, kmetijam in organizacijam, da se predstavijo na dogodku (stojnice, tržnica proizvajalcev).

Pri zaposlovanju lahko lokalnemu okolju pokažete različne zaposlitvene dobre prakse: zaposlovanje gibalno oviranih ljudi, zaposlovanje brez diskriminacije na osnovi spola in drugih dejavnikov ipd.

Obiskovalce dogodka informirajte o trajnostnih in družbeno odgovornih namestitvah, ki so blizu športnega dogodka in podpirajo lokalni turizem (npr. hoteli/moteli/kampi z zelenimi in/ali družbeno odgovornimi programi in praksami).

Aktivno promovirajte kakovostne lokalne ponudnike - podjetnike, umetnike, obrtnike, kmetovalce ipd. - tako da njihove podatke vključite v svoja informacijska gradiva (povezave na spletni strani, brošure) in komunikacijske aktivnosti (konference za medije).

Darila za športnike, novinarje in obiskovalce športnega dogodka naj bodo del lokalne trajnostne zgodbe športnega dogodka, saj imajo močan komunikacijski potencial ter ozaveščevalno funkcijo.

Podarite darila iz lokalnih naravnih materialov, vendar bodite pozorni, da ne boste spodbujali potrošništva. Podarite nekaj uporabnega.

Z izbiro daril promovirajte naravno in kulturno dediščino in lokalno identiteto.

Dobre družbeno odgovorne prakse, ki so zapakirane v darila za športnike in obiskovalce, naj organizator dobro predstavi javnosti, saj je šele takrat njihov potencial v celoti izkoriščen.

Izkoristite tudi možnosti nematerialnega obdarovanja – podarite vožnjo s čolnom, opazovanje ptic v naravnem parku, sodelovanje pri peki kruha na ekološki kmetiji ipd.

Vse preredko se organizatorji poslužujejo možnosti, ki jo za komuniciranje škodljivih posledic potrošništva in varčevanja z naravnimi viri ponujajo dogodki brez daril.

✓ Poskrbite za varnost

Pri organizaciji vsakega športnega dogodka je potrebno upoštevati tudi potencialno nevarnost nesreč. Nesreče, kot so požari in eksplozije, razlitje kemikalij ali onesnaženje z drugimi snovmi, sesutje objektov, prometne nesreče ipd. vplivajo na zdravje ljudi, na okolje in povzročajo materialno škodo. Športni dogodki pogosto pritegnejo tudi družbeno nesprejemljive prakse, kot so huliganstvo, rasizem, homofobija, nacionalizem itd.

Zato je pomembno, da v fazi načrtovanja identificirate vsa varnostna tveganja dogodka (izredne razmere in nesreče) in možnosti pojavov diskriminacije in nasilja ter pripravite načrt, kako jih boste preprečili oziroma zmanjšali njihov škodljiv vpliv na ljudi in okolje. Ukrepe za izvajanje načrta vključite v akcijski načrt dogodka. Pripravite vse potrebno, da boste v primeru nesreče ali izrednih razmer učinkovito ukrepali in preprečili ali zmanjšali z njimi povezane škodljive vplive.

Večkrat pregledujte in po potrebi popravite postopke, ki so povezani s pripravljenostjo na odzivanje v primeru izrednih razmer ali nesreče.

Na dogodku vzpostavite preventivne ukrepe za boj proti diskriminaciji in nasilju (huliganstvo, rasizem, homofobija ipd.).

✓ Informirajte in ozaveščajte o primernem vedenju

Organizator je napram lokalni skupnosti odgovoren za dejanja in vedenje svojih zaposlenih in prostovoljcev, pa tudi udeležencev in obiskovalcev ter sponzorjev. Zato je organizatorjeva dolžnost notranje in zunanje deležnike športnega dogodka seznaniti s pravili obnašanja in ravnanja, tako da zmanjša verjetnost motenj in drugih negativnih vplivov na lokalno skupnost zaradi športnega dogodka. Še posebej je to pomembno, ko se športni dogodek odvija na območju z dragoceno naravno in kulturno dediščino. V temu primeru ozaveščanju o pomenu dediščine, njeni promociji ter navodilom za vedenje in ravnanje namenite posebno pozornost.

Na spletni strani športnega dogodka predstavite lepote lokalnega okolja.

Udeležence in obiskovalce v sporočilih pred dogodkom obveščajte, kako velik bo dogodek in na kakšen način bo vplival na lokalno skupnost. Opozorite jih, naj se obnašajo kot »gostje« lokalne skupnosti.

Pripravite navodila v zvezi z varovanjem naravne in kulturne dediščine in jih pred dogodkom vključite v sporočila ustreznim deležnikom.

✓ Spodbujajte prostovoljstvo

Šport navdihuje, zato je privlačen za številne, ki želijo podariti svoj čas, sposobnosti, znanje in talente. Prenekateri športni dogodek se brez prostovoljcev ne bi zgodil ali bi bil veliko skromnejši. Prostovoljci na športnih dogodkih opravljajo najrazličnejše naloge – od priprave prizorišča, prevozov, sprejema udeležencev in obiskovalcev, izvajanja različnih ozaveščevalnih aktivnosti, pa vse do sodelovanja v tehničnih ekipah.

Države članice EU so leta 2002 z [Aarhuško deklaracijo o prostovoljskem delu v športu](#) priznale pomemben prispevek prostovoljstva k športu in njegovo gospodarsko vrednost. Prepoznale so tudi njegov pomen pri spodbujanju socialne kohezije in socialne vključenosti oziroma aktivne udeležbe v družbi.

Športni dogodki so dragocene priložnosti (še posebej za mlade) za neformalno izobraževanje. Organizatorji, ki želijo svojim prostovoljcem to priložnost v čim večji meri omogočiti, poskrbijo za njihovo aktivno vključevanje v vseh fazah priprave in izvedbe dogodka ter za njihovo usposabljanje in izobraževanje. S tem prispevajo tudi k boljši izvedbi športnega dogodka.

Organizator naj prostovoljne pomoči ne jemlje za samoumevno. Prostovoljci darujejo svoj čas in energijo, zato je prav, da jim organizator za to izkaže priznanje in hvaležnost. Prostovoljcem naj se zahvali za pomoč s simbolično pozornostjo - brezplačnim obrokom, spominsko fotografijo ipd. Takšna majhna pozornost poveča pripadnost in možnosti za dolgoročno sodelovanje.

Vzemite si čas za delo s prostovoljci, saj se vam bo vložena energija bogato poplačala. Le v primeru, da bodo poznali vaša pričakovanja, želje in namere, bodo lahko koristno prispevali.

Identificirajte prostovoljce, ki so zainteresirani za trajnostne vidike športnega dogodka in jih vključite v izvedbo akcijskega načrta.

Povabite prostovoljce v tiste segmente priprave in izvedbe dogodka, kjer je to smiselno.

Uspehe pri organizaciji športnega dogodka proslavite skupaj s prostovoljci.

✓ Vključite sponzorje v svojo trajnostno zgodbo

Eno najzahtevnejših področij organizacije športnih dogodkov predstavlja pridobivanje sponzorjev in sodelovanje z njimi. Za organizatorje športnih dogodkov, ki so se odločili, da bodo delovali skladno z načeli trajnostnega razvoja, je ta izziv še nekoliko večji. Razumljivo je namreč, da si prizadevajo k sponzorstvu pridobiti organizacije in javne financerje, ki prav tako izkazujejo družbeno in okoljsko odgovornost in imajo možnost pripomoči k doseganju ciljev trajnostnega športnega dogodka. Po drugi strani pa imajo organizatorji trajnostnih športnih dogodkov pri pridobivanju sponzorjev prednost, saj si podobno naravnane organizacije, občine in drugi potencialni sponzorji z njimi želijo sodelovati.

Trajnostno sponzorstvo definiramo kot celovit in dolgoročen poslovni odnos med sponzorjem in sponzorirancem, pri katerem sponzoriranec proda trajnostne sponzorske pravice sponzorju, s čimer oba partnerja kratkoročno in dolgoročno izboljšujeta lasten in skupen pozitiven vpliv na družbo in okolje. Trajnostno sponzorstvo športnih dogodkov je lahko pomemben del sponzorjeve širše politike družbene in okoljske odgovornosti.

Vsebina trajnostnega sponzorstva je lahko sam koncept dogodka, ravnanje z energijo, vodo in odpadki, varovanje kakovosti zraka, področje nabave in mobilnosti, nastanitve in pogostitve, odgovorna raba virov in trajnostno poslovanje, upoštevanje lokalne kulturne dediščine, vključevanje lokalne skupnosti ipd. S sodelovanjem v trajnostni zgodbi športnega dogodka sponzorstva dobijo večjo prepoznavnost. Sponzor lahko komunicira na inovativen in kreativen način, ki odgovarja na aktualne družbene in okoljske izzive.

Aktivno izbirajte okoljsko in družbeno odgovorne sponzorje. Naloga sponzoriranca je, da razmisli o smiselnem vključevanju sponzorjev v različne segmente trajnostnega športnega dogodka, pa tudi o komunikacijskem potencialu in drugih prednostih za sponzorja. Sponzorje pritegnejo k sodelovanju dobre zgodbe, v katerih lahko izkažejo svojo družbeno in okoljsko odgovornost in jo učinkovito vključijo v sporočila.

S sponzorjem vzpostavite dolgoročen partnerski odnos in si z njim delite znanja in izkušnje za čim bolj učinkovito ustvarjanje pozitivne zapuščine v okolju in družbi.

Vključite sponzorje v čim zgodnejši fazi priprave športnega dogodka in v različne vidike trajnostnosti, skladne z njihovo osnovno dejavnostjo.

Oblikujte nabor izločitvenih kriterijev, s katerim si boste lahko pomagali pri presojanju primernosti sprejemanja donacij in sponzorskih sredstev.

Bodite pozorni in ne dopustite, da sponzorji športni dogodek izkoristijo za zavajajoče komuniciranje in oglaševanje.

Sponzorstva naj odgovarjajo na vrednote družbe in prispevajo k družbenim spremembam in pozitivni zapuščini dogodka.

✓ Spremljajte svojo uspešnost na področju družbene odgovornosti

Tudi na področju družbene odgovornosti si zastavite čim bolj konkretne cilje in spremljajte njihovo doseganje. To bo lahko pomemben del vaših sporočil različnim javnostim.

Primeri kazalnikov za ocenjevanje uspešnosti so:

- število aktivnih partnerstev z lokalnimi organizacijami, ki delujejo v javnem interesu,
- število nesreč in incidentov družbeno nesprejemljivega vedenja na športnem dogodku,
- število trajnostnih sponzorstev,
- število vključenih prostovoljcev.

3.2. Prizorišče in infrastruktura

Športni dogodki se glede prizorišč in športne infrastrukture ter glede možnosti vplivanja, ki je v rokah organizatorjev na tem področju, močno razlikujejo. Nekateri organizatorji prizorišča lahko izbirajo, drugi so nanje vezani. Nekateri uporabljajo obstoječo infrastrukturo, drugi jo gradijo, prenavljajo ali postavljajo začasne objekte. Nekateri so lastniki infrastrukture, drugi jo najemajo ali samo uporabljajo. Nekateri dogodki se dogajajo na enem samem prizorišču, drugi na več lokacijah. V tem poglavju so opisani načini, kako lahko organizatorji športnih dogodkov z izbiro in pripravo prizorišča in infrastrukture zmanjšujejo škodljive in krepijo koristne učinke športnih dogodkov na okolje in družbo za vse navedene primere. Kadar se v okviru organizacije športnega dogodka gradijo športni objekti, je to področje vir največjih vplivov na okolje.

Tudi če organizator ne more vplivati niti na izbiro prizorišča niti na izbiro objektov in druge športne infrastrukture, lahko vedno vpliva z načinom, kako jih uporablja. Vedno lahko k odgovorni uporabi poleg svojih zaposlenih in prostovoljcev spodbudi tudi udeležence in obiskovalce športnega dogodka.

Ne glede na to, ali je razsvetljava v dvorani energetska učinkovita ali ne, lahko zmanjšate porabo energije z ugašanjem luči, ko je zadosti dnevne svetlobe in ko dvorane nihče ne uporablja.

Za organizatorje športnih dogodkov, ki prizorišče in infrastrukturo najemajo ali delijo z drugimi uporabniki, je zmanjševanje škodljivih okoljskih vplivov poseben izziv. Zahteva informiranje, ozaveščanje, motiviranje in dogovarjanje z lastniki, upravitelji in souporabniki. Če boste uspeli v korist nakupa zelene elektrike, odgovornega ravnanja z odpadki ipd. prepričati tudi druge, boste domet trajnosti vašega športnega dogodka še pomembno povečali.

✓ Osnovna načela

Organizatorji trajnostnih športnih dogodkov se pri izbiri in ureditvi prizorišča, pri najemu ali izgradnji objektov ter pri uporabi celotne infrastrukture zavzemajo za naslednja osnovna načela:

- varčevanje z energijo (električno, toplotno, pogonskimi gorivi za motorna vozila), s čimer zmanjšujejo vplive na podnebne spremembe;
- trajnostno rabo naravnih virov, s čimer preprečujejo njihovo izčrpanje;
- zmanjšanje količine odpadkov in vseh vrst onesnaževanja (kemičnega, hrupnega, svetlobnega), s čimer prispevajo k ohranjanju narave;
- sodelovanje z lokalno skupnostjo ter spoštovanje kulture in naravne dediščine, s čimer dosežejo sožitje z lokalnim okoljem ter ustvarijo priložnosti za gospodarski in družbeni razvoj;
- zdravje in varnost ljudi in okolja ter dostopnost za vse.

✓ Lokacijo in prizorišče športnega dogodka izbirajte premišljeno

Prizorišče športnega dogodka in infrastruktura, ki je za izvedbo dogodka potrebna, sta pri organizaciji trajnostnega športnega dogodka presečna tema. Njuna izbira v veliki meri že opredeljuje nekatere segmente dogodka, s katerimi se ukvarjajo še druga poglavja tega priročnika: ravnanje z odpadki, porabo energije, mobilnost, hrano in pijačo ter gostinske storitve, ravnanje z vodo, varnost ter dostop do dogodka.

Organizatorji športnih dogodkov, ki imajo možnost izbiranja, naj izberejo lokacije in prizorišča, ki imajo v vseh fazah športnega dogodka najmanjše škodljive vplive na okolje in družbo ter varnostna tveganja.

Izberite prizorišče dogodka, kjer je potrebna infrastruktura že na voljo. Če lahko izbirate, se odločajte na osnovi energetske učinkovitosti in drugih okoljskih vplivov.

Izberite prizorišče dogodka tako, da v največji možni meri skrajšate poti, ki jih opravijo različni deležniki med pripravo in izvedbo dogodka.

Izberite prizorišče, ki je dostopno z javnim prevozom.

Pri izbiri prizorišča bodite pozorni na dostopnost z različnimi načini prevoza ter na možnost dostopa do prostorov za obiskovalce, sanitarij, zunanjih površin in ostalih delov dogodka za vse ljudi.

Izberite prizorišče, ki je varno za organizatorje, udeležence in obiskovalce ter ne predstavlja varnostnih tveganj za lokalno skupnost.

Izberite in uredite prizorišče tako, da najbolj obremenjeni elementi - start, cilj, stojnice, parkirišče itd. - ne bodo umeščeni v občutljiva naravna območja.

Z izbiro lokacije in pripravo prizorišča se izognite uničevanju živalskih in rastlinskih vrst ter ekosistemov.

Gradnja infrastrukture za vaš športni dogodek naj ne povzroči spremembe namembnosti in pozidave kmetijskih zemljišč.

Pri ocenjevanju primernosti lokacije oziroma prizorišča dogodka upoštevajte tudi možnost zagotovitve parkirnih storitev brez škodljivih vplivov na tla, rodovitno prst, rastline, živali ter normalno delovanje lokalne skupnosti.

Z izbiro prizorišča oziroma lokacije športnega dogodka organizator izbere oziroma »podeduje« tudi lokalno skupnost ter vpetost prizorišča v širšo družbo in naravno okolje. Slednja organizatorju lahko nalaga določene omejitve, lahko pa mu prinaša tudi dodatne priložnosti. Takšen primer so športni dogodki, ki se odvijajo v zavarovanih naravnih območjih (narodni, regijski in krajski parki), na posebnih varstvenih območjih, kot je Natura 2000, in na področjih z bogato kulturno in naravno dediščino.

Pravil, ki vam jih postavlja zunanje okolje, ne sprejemajte samo kot omejitve, ampak v njih poiščite koristi za vaš dogodek: izkažite svojo okoljsko in družbeno odgovornost z njihovim upoštevanjem in spodbujanjem, da jih upoštevajo tudi drugi. Odgovorno ravnanje vključite v svoja sporočila in prispevajte k prepoznavnosti dogodka.

Če trasa tekmovanja poteka v zavarovanih ali posebnih varstvenih območjih, pri njeni pripravi sodelujte z upravitelji teh občutljivih območij.

✓ Razmislite, preden zasadite lopato

Če je le mogoče, dajte prednost obstoječim prizoriščem in objektom. Razmislite tudi o časni ali prenosni infrastrukturi. Obe rešitvi sta okolju manj škodljivi od vzpostavitve oziroma gradnje novih športnih objektov.

Če trasa tekmovanja poteka v naravnem okolju, vedno uporabite že obstoječe poti.

✓ Načrtujte, gradite, postavljajte, obnavljajte z mislijo na zapuščino

Če primerna infrastruktura za športni dogodek predhodno ni obstajala in se gradnji objektov ni mogoče izogniti, jih je potrebno načrtovati in zgraditi tako, da bodo po končanem športnem dogodku uporabni tudi za druge uporabnike, predvsem za lokalno skupnost. Poleg primerne velikosti je potrebno upoštevati tudi stroške v zvezi z vzdrževanjem in obratovanjem objektov – če bodo ti stroški previsoki, objekti po končanem dogodku ne bodo uporabni.

Infrastruktura, ki jo bo zapustil športni dogodek, naj lokalni skupnosti prinese razvojne in promocijske priložnosti. Zagotovo ne želite, da bi se vaš športni dogodek zapisal v zgodovino kot še en dogodek, katerega prizorišče je za lokalno skupnost ostalo moteč tujek in nepotreben strošek.

Med zapuščino športnega dogodka spada tudi stanje prizorišča po zaključenem dogodku. Organizatorji trajnostnih športnih dogodkov že v fazi načrtovanja pripravijo ukrepe za obnovitev prizorišč po zaključku dogodkov (čiščenje, odstranjevanje oznak, revitalizacija zelenih površin ipd.) in jih vključijo v akcijski načrt.

✓ Spoštujte in upoštevajte lokalno kulturo in naravno dediščino

Športni dogodek bo potekal v večjem sožitju z lokalno skupnostjo, če bo pri izgradnji infrastrukture in pripravi prizorišča spoštovana in upoštevana lokalna kultura in naravna dediščina. Za dogodke, ki se odvijajo v naravnem okolju, je primerno pripraviti načrt minimiziranja motenj naravnih ekosistemov in njihovega saniranja ter ga vključiti v akcijski načrt športnega dogodka.

✓ Zmanjšajte škodljive vplive na okolje pri gradnji in uporabi stavb ter prihranite

Ob gradnji nove ali prenove obstoječe športne infrastrukture, kot so dvorane, stadioni, poligoni ipd., je potrebno imeti že v fazi projektiranja v mislih številne okoljske vplive objektov, ki nastanejo med gradnjo oziroma prenovo ter pri uporabi objektov. Okoljski vplivi značilnega športnega objekta v celotnem življenjskem ciklu¹⁰, od zasnove do odstranitve, so:

- poraba energije za ogrevanje, ohlajanje, prezračevanje, razsvetljavo, gretje vode in delovanje električne in elektronske opreme ter s tem povezani izpusti toplogrednih plinov;
- poraba naravnih virov;
- poraba vode med gradnjo in med uporabo stavbe;
- onesnaženje zraka in vode z izpusti za okolje in zdravje ljudi nevarnih snovi med gradnjo ali pri odlaganju odpadnega materiala in med uporabo stavbe;
- vsebnost nevarnih snovi v gradbenih materialih, ki imajo negativen vpliv na zdravje ljudi;
- izpusti toplogrednih plinov zaradi transporta gradbenih materialov;
- ustvarjanje odpadkov.

Zmanjšanje škodljivih okoljskih vplivov objektov je kompleksen izziv na področju načrtovanja, izbire materialov ter izvajalcev storitev, načina izvedbe del itd. Projektanti in graditelji si pri tem lahko pomagajo s kriteriji za okolju manj škodljivo gradnjo, ki jih opredeljuje zeleno javno naročanje. **Uredba o zelenem javnem naročanju** v prilogi 7 navaja okoljske zahteve na področju projektiranja, gradnje, rednega in investicijskega vzdrževanja stavb ter vgradnje in montaže posameznih naprav in proizvodov v stavbi. Namen kriterijev je:

- povečevanje učinkovite rabe energije v stavbah;
- zagotavljanje visokih standardov učinkovitosti za gretje, hlajenje, prezračevanje, ogrevanje vode in elektronske naprave;
- spodbujanje rabe lokalnih obnovljivih virov energije in visoko učinkovite soproizvodnje električne energije in toplote;
- vključevanje systemskega pristopa življenjske dobe za gradbene materiale (LCA pristop);
- spodbujanje rabe trajnostno pridobljenih materialov za gradnjo in izolacijo;

¹⁰ Ocena vplivov v celotnem življenjskem ciklu (angl. *Life Cycle Assessment - LCA*) je orodje, ki se lahko uporabi za oceno okoljskih vplivov izdelka, procesa ali storitve. Gre za t.i. pristop Od zibke do groba (ang. *Cradle to Grave*).

- spodbujanje vgradnje tehnologij za manjšo porabo vode v stavbah in manjšo porabo vode med gradnjo;
- spodbujanje uporabe nestrupenih gradbenih materialov s poudarkom na uporabi obnovljivih surovin za gradbene materiale;
- spodbujanje uporabe alternativnih materialov in snovi namesto nevarnih gradbenih materialov;
- spodbujanje uporabe energijsko učinkovitih vozil za prevoz materiala;
- zmanjševanje količine odpadkov ter zagotavljanje primerne ravnanja z gradbenimi odpadki in njihovega odstranjevanja;

Vključevanje okoljskih meril je za zavezance za javno naročanje obvezno, drugi naročniki pa jih lahko uporabijo prostovoljno.

Za vse naročnike gradnje oziroma prenove športnih (in drugih) objektov pa je predpisano upoštevanje zahtev za učinkovito rabo energije v stavbah na področju toplotne zaščite, ogrevanja, hlajenja, prezračevanja ali pri kombinaciji teh področij, na področju priprave tople vode in razsvetljave v stavbah ter na področju zagotavljanja lastnih obnovljivih virov energije za delovanje sistemov v stavbi, ki jih nalaga **Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (PURES)**.

Energetsko varčno delovanje sistemov ogrevanja, prezračevanja in hlajenja lahko dosežete z vgraditvijo termostатов ali inteligentnih sistemov nadzora. Njihova cena je relativno nizka, prihranki zaradi preprečevanja prekomernega segrevanja ali ohlajanja prostorov pa so dragoceni. Programiranje omogoča, da se gretje oziroma hlajenje čez noč izklaplja, kar lahko prihrani do 30 odstotkov energije.

Pomembno področje trajnostne gradnje so tudi učinkovite vodne tehnologije. Njihov namen je zmanjšanje porabe in onesnaževanja vode. K temu lahko prispeva vgradnja varčnih pip, tušev in izplakovalnikov ter odzračevalnikov. Pomembni prihranki pri porabi vode se lahko ustvarijo z zbiranjem in uporabo deževnice.

Za zalivanje igrišča (nogometnega, teniškega, igrišča za golf ipd.) zbirajte in uporabite deževnico. Pitna voda iz vodovoda je za to preveč dragocena.

Ob naraščajočih cenah elektrike, vode, odvoza odpadkov ter različnih okoljskih dajatev upoštevanje trajnostnih načel pri izgradnji in uporabi športnih objektov skoraj brez izjeme ustvarja finančne prihranke. Če organizatorji to področje trajnostnih športnih dogodkov učinkovito vključujejo v svoja sporočila, pa lahko s privabljanjem prostovoljcev in trajnostnih sponzorjev celo ustvarijo novo vrednost.

✓ Najemite objekte z učinkovitimi tehnologijami in ustvarite energetske in finančne prihranke

Organizatorji športnih dogodkov si z najemom športnih in drugih objektov, ki imajo dobre energetske lastnosti in visok delež energije iz obnovljivih virov, lahko zagotovijo pomembne energetske in finančne prihranke. Od najemodajalca lahko zahtevajo energetska izkaznica oziroma **izkaz energijskih lasnosti stavbe**, ki ga predpisuje PURES. Energetska izkaznica je javna listina s podatki o energetske učinkovitosti stavbe in s priporočili za povečanje energetske učinkovitosti. Namenjena je prav kupcem in najemnikom stavb, da ti pri svojih odločitvah lahko upoštevajo tudi energetske lastnosti stavbe.

Izberite energetsko učinkovito prizorišče športnega dogodka z dobro izolacijo strehe in fasade, dvojno zasteklitvijo oken, učinkovitim sistemom ogrevanja, hlajenja in prezračevanja, energetsko varčnimi svetlobnimi telesi, obnovljivi viri energije ipd.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Organizatorji trajnostnih športnih dogodkov lahko škodljive okoljske vplive zmanjšajo tudi tako, da zaposlene, prostovoljce, udeležence in obiskovalce dogodka spodbudijo k varčevanju z energijo in vodo na prizorišču dogodka.

Informacije o dosežkih na področju trajnostne gradnje in ureditve prizorišča dogodka vključite v svoja sporočila za medije in o njih ozaveščajte udeležence in obiskovalce dogodka. Seznanite jih s prihranki ter drugimi prednostmi in jih spodbudite, da vaše dobre prakse prenesejo na druga področja svojega življenja. To lahko pomembno prispeva k ugledu športnega dogodka.

✓ Spremljajte svojo uspešnost

Primeri kazalnikov uspešnosti po področjih:

- Energijska učinkovitost:
 - energija, vložena v gradnjo in uporabo zgradbe;
 - odstotek energije, ki je pridobljena v zgradbi, glede na celotno porabo;
 - vlaganja v izboljšanje energijske učinkovitosti in/ali pridobivanje energije iz obnovljivih virov.
- Učinkovita raba vode:
 - delež vode, ki je bila zbrana v stavbi in je bila prečiščena ter ponovno uporabljena;
 - delež zbrane in uporabljene deževnice v primerjavi s celotno porabo vode.
- Uporaba trajnostnih materialov:
 - delež »zelenih« materialov, uporabljenih pri gradnji, recikliranih industrijskih odpadkov ali lokalno pridelanih materialov.
- Optimizacija delovanja in vzdrževanja:
 - število usposobljenih zaposlenih in prostovoljcev, ki skrbijo za delovanje in vzdrževanje sistemov za varčevanje z energijo in vodo.

3.3. Naravno okolje

Športni dogodki lahko generirajo zelo raznolike vplive na naravno okolje. Njihov obseg lahko seže od zanemarljivih »prask«, ki se po dogodku bolj ali manj same zacelijo, do resne škode, ki jo je mogoče omejiti samo s skrbnim načrtovanjem in odpraviti s sanacijskimi ukrepi.

Obseg in resnost možnih vplivov sta v največji meri odvisna od športne panoge in velikosti športnega dogodka. Pri športnih panogah, ki se odvijajo v naravnem okolju, so v ospredju neposredni vplivi, npr. uničenje rastlinskih in živalskih habitatov, onesnaženje tal in vode, hrup ipd. Ti vplivi so lahko še dodatno povečani ob neprimerni umestitvi športnih dejavnosti v naravno okolje¹¹.

Pri športnih dogodkih, ki potekajo na stadionih, v dvoranah in podobnih športnih objektih, pa so pomembnejši posredni vplivi - poraba virov ob gradnji in obratovanju objektov, vplivi na podnebne spremembe zaradi porabe energije v objektih in za prevoze ter različne vrste onesnaženja: kemijsko, svetlobno, zvočno ipd.¹²

Vplive športnih dogodkov na naravno okolje lahko razdelimo tudi na kratkotrajne, kot so hrup, lokalno onesnaženje zraka ipd., ki nastanejo med izvedbo dogodka in z njegovim koncem tudi izzvenijo, ter na trajne, ki ostanejo tudi po koncu športnega dogodka. Slednje večinoma povzročijo priprava prizorišča in postavitev infrastrukture. Primeri trajnih vplivov so onesnaženje zemlje, uničenje rastlinskih in živalskih habitatov ipd.

Posledice športnih dogodkov pa so lahko tudi pozitivne. Organizatorji jih lahko dosežejo s sanacijo predhodno degradiranih območij in tudi z dvigom okoljske ozaveščenosti različnih deležnikov dogodka.

Vplivi velikih športnih dogodkov na naravno okolje lahko sežejo daleč čez njihove fizične in časovne meje: za nekatere dogodke se izven prizorišča gradi posebna prometna in nastanitvena infrastruktura. Odmevni dogodki k pritiskom na naravno okolje prispevajo tudi s porastom turistične dejavnosti, ki je posledica povečane privlačnosti in prepoznavnosti kraja dogodka.

¹¹ Na smučiščih zaradi golosečnje prihaja do zmanjšanja trdnosti in erozije tal, te površine pa so tudi izgubljene kot rastlinski in živalski habitat. Škodljivi vplivi se še povečajo, če so smučišča na prenikajo nadmorskih višinah, saj se naštetim vplivom pridružijo še vplivi na podnebne spremembe zaradi dodatne porabe energije za umetno zasneževanje ter kemijsko onesnaževanje tal in podtalnice zaradi utrjevanja snega.

¹² Nogometna igrišča, igrišča za golf ipd. so veliki porabniki vode za zalivanje, s herbicidi in umetnimi gnojili pa povzročajo kemijsko onesnaženje tal in podtalnice. Nogometni stadioni so zaradi močne razsvetljave tudi zelo veliki porabniki električne energije, svetlobno onesnaženje, ki ga povzročijo, pa moti ekološke sisteme. Diktat medijev oziroma sponzorjev, ki zahtevajo neposredne prenose v večernih urah, je profesionalnemu nogometu odvzel možnost, da bi za tekme izkoristil naravno svetlobo, ki je brez škodljivih učinkov in tudi popolnoma zastoj.

Slika 5: možni vplivi športnih dogodkov na naravno okolje (prirejeno po **Priročniku za šport in okolje Mednarodnega olimpijskega komiteja**)

Možnih vplivov je veliko. V organizatorjevih rokah pa je priložnost, da te vplive kolikor je mogoče zmanjša s izborom lokacije (če je to možno), z okoljsko premišljeno izvedbo športnega dogodka ter z vplivanjem na obnašanje in ravnanje pomembnih skupin deležnikov (zaposlenih, prostovoljcev, udeležencev in obiskovalcev). Skrb za zmanjšanje škodljivih vplivov na naravno okolje je hvaležna komunikacijska tema, ki lahko dvigne ugled športnega dogodka in pritegne večje število obiskovalcev, pa tudi sponzorje, ki želijo preko športnega dogodka udeležati svojo odgovornost do okolja.

Pri načrtovanju športnih dogodkov in njihovem umeščanju v naravno okolje so lahko najboljši svetovalci organizatorjem tisti, ki lokalno okolje najbolj poznajo in z njim živijo. To so lokalna skupnost, lokalne okoljske in naravovarstvene organizacije ipd.

✓ Preglejte vplive na naravno okolje ter načrtujte ukrepe za njihovo zmanjšanje in saniranje

Pregled vplivov športnega dogodka na naravno okolje naj vključuje:

- ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- uporabo prostora in vpliv na krajino,
- različne vrste onesnaženja – kemijsko, svetlobno, s hrupom ipd.,
- porabo vode, lesa in drugih naravnih virov ter ravnanje z odpadki,
- ogrožanje varnosti (npr. s povečanjem poplavne ogroženosti in čezmerno porabo vode),
- motnje ekosistemov,
- varovanje naravne dediščine.

Na področjih pomembnih vplivov na naravno okolje si v fazi načrtovanja športnega dogodka zastavite cilje ter načrtujte ukrepe oziroma aktivnosti, s katerimi škodljive učinke kolikor je mogoče preprečite oziroma zmanjšate. Če to ni mogoče, je potrebno načrtovati ukrepe za njihovo saniranje po dogodku. V fazi načrtovanja športnega dogodka načrtujte tudi komunikacijske aktivnosti, s katerimi boste k varovanju narave spodbudili vse pomembne deležnike. Cilje ter izvedbene in komunikacijske ukrepe vključite v akcijski načrt dogodka in njihovo izvajanje redno spremljajte.

Primeri ciljev v zvezi z vplivi na naravno okolje:

- minimalni delež nabavljenih izdelkov z znaki za okolju manj škodljive proizvode, kjer so ti na voljo,
- izvedba izobraževanja za čistilno in drugo osebje, ki pri delu uporablja kemikalije,
- izdelan sistem ravnanja s kemikalijami z identificiranjem virov ter ukrepi za zmanjšanje količine škodljivih snovi,
- glasnost ozvočenja na dogodku,
- sanacija degradiranega območja.

✓ Upoštevajte pravila in predpise

Pri tem posebno pozornost namenite tistim segmentom športnega dogodka, ki imajo največje vplive na naravno okolje: gradnji objektov, ravnanju z odpadki, virom svetlobnega, kemijskega in zvočnega onesnaževanja, požarnim in drugim vidikom varnosti ipd.

Če športni dogodek poteka v zavarovanem naravnem območju, kot so narodni, regijski in krajinski parki, ali v posebnih varstvenih območjih, kot je Natura 2000, je organizator dolžen upoštevati načrt upravljanja zavarovanega območja, pri čemer se za pomoč in nasvete lahko obrne na njegovega upravitelja¹³.

✓ Aktivno zmanjšajte škodljive vplive

Priložnosti za zmanjševanje škodljivih vplivov se ponujajo pri vseh segmentih športnega dogodka, začenši s samim konceptom dogodka ter izbiro lokacije. Dogodka po možnosti ne umeščajte v občutljivo naravno okolje. Takšna okolja so za športne dogodke sicer zelo privlačna, vendar se organizator njihovem uničevanju lahko brez škode odpove oziroma še okrepi ugled dogodka z izbiro manj občutljive lokacije in učinkovitim komuniciranjem te izbire.

Če se v okviru športnega dogodka vzpostavlja novo športno prizorišče in gradijo objekti, se organizatorjem ponuja priložnost, da za lokacijo prizorišča izberejo okoljsko degradirano področje in ga pred uporabo sanirajo. To je primer odlične zapuščine športnega dogodka lokalnemu naravnemu in družbenemu okolju.

Uporabite dnevno svetlobo. Objekte, prizorišča, oglasne površine ipd. osvetljuje samo na mestih, kjer je to potrebno, samo takrat, ko je to potrebno in samo s tolikšno jakostjo, kot je potrebna. Pretiravanje z razsvetljavo ima številne negativne posledice za človeka in okolje. Upoštevajte dovoljene mejne vrednosti svetlobnega onesnaževanja.

Najučinkovitejša varnostna razsvetljava je tista, ki jo aktivirajo infrardeči senzorji ob približevanju osebe. Senzorji naj bodo usmerjeni tako, da zaznajo le osebe, ki se dovolj približajo objektu. Nenaden vklop luči bo zanesljivo pregнал vsiljivca. Poleg tega je taka razsvetljava bolj varčna in prijaznejša do okolja.

Koncept dogodka naj bo skladen z naravnimi danostmi – uskladite ga z letnimi časi in lokalnimi posebnostmi ter zmanjšajte škodljive vplive na okolje. Postavljanje po robu naravnim danostim organizatorjem športnih dogodkov praviloma povzroči visoke stroške, zato se mu je pametno izogniti.

Upoštevajte predpisane mejne vrednosti zvočnega in kemijskega onesnaževanja.

Zmanjšajte glasnost ozvočenja. Presenečeni boste nad pozitivnimi odzivi udeležencev in obiskovalcev. Glasna glasba in napovedovanje, ki se slišita »v deveto vas«, sta moteča in zmanjšujeta užitek vseh, ki so na prizorišču dogodka. Še posebno moteča pa sta za živali in ljudi izven prizorišča, ki se v zvočni kulisi športnega dogodka znajdejo neprostovoljno.

Pri nabavi izdelkov in storitev upoštevajte smernice za zeleno naročanje in sodelujte z lokalnimi izvajalci.

Uporabljajte čistila, barve, gnojila, pesticide, maziva, razkužila, pralna sredstva in druge kemične proizvode s certifikatom za okolju manj škodljive proizvode, če so ti na voljo. Če je organizacija športnega dogodka povezana z veliko porabo kemikalij, izdelajte sistem ravnanja s kemikalijami ter ukrepe za nadzor in zmanjšanje količine škodljivih snovi. Pri tem upoštevajte tudi ločeno zbiranje ter pravilno odlaganje embalaže.

¹³ Strokovna državna institucija, ki skrbi za ohranjanje slovenske narave, je Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. Na njihovih spletnih straneh so objavljene številne splošne naravovarstvene smernice, pa tudi naravovarstveni atlas - interaktivni geografski informacijski sistem s podatki o naravovarstveno pomembnih področjih v Sloveniji.

Berite opozorilne besede na embalaži kemikalij. Besede »strup«, »nevarno«, »opozorilo« in »previdno« so na embalaži sicer napisane zaradi zahtev zakonodajalca, njihov namen pa je vaša zaščita.

Pri nakupih ne nasedajte lažnim signalom, kot so zelena barva embalaže, motivi živali, zavajajoča imena proizvodov ipd. Na trgu je veliko izdelkov, ki se lažno oglašujejo kot zeleni. Dobro se poučite o certificiranih okoljskih znakih in ne nasedajte okoljskemu zavajanju (angl. *greenwashing*).

Če se na športnem dogodku uporabljajo prenosna stranišča, jih po možnosti priklopite na kanalizacijski sistem in se izognite uporabi kemikalij. Če to ni mogoče, od dobavitelja stranišč zahtevajte uporabo biorazgradljivih kemikalij oziroma kemikalij brez formaldehida in klora z znakom za okolju manj škodljive izdelke.

V primeru organizacije športnega dogodka na snegu sneg shranjujte in solite ter uporabljajte metode za njegovo strjevanje tako, da ne boste škodljivo vplivali na podtalnico, lokalne vodotoke in naravne habitate.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Izkoristite sporočilno vrednost naravnega okolja ter udeležence in obiskovalce dogodka ozaveščajte o njegovih dragocenostih. Dajte jim navodila za odgovorno obnašanje (varovanje habitatov ter živalskih in rastlinskih vrst) in jih spodbudite k varovanju narave.

Vaš vložek v nabavo okolju manj škodljivih proizvodov bo obrodil sadove samo, če bodo zaposleni, prostovoljci, pogodbeni sodelavci in vsi, ki prihajajo v stik s kemikalijami (čistila, barve, razkužila, fitofarmaceutvska sredstva ipd.) usposobljeni za varno ravnanje z njimi, za upoštevanje koncentracij, primerno shranjevanje in pravilno odlaganje embalaže.

Tudi odgovorna raba kemikalij je zanimiv vidik organizacije trajnostnega športnega dogodka, ki ga lahko vključite v sporočila javnostim. S tem boste omogočili prenos vaše dobre prakse v vsakodnevno delovanje udeležencev in obiskovalcev športnega dogodka.

Spodbudite sponzorje, naj v svoje komunikacijske kampanje vključijo varovanje narave.

✓ Merite in spremljajte uspeh

Spremljanje doseganja ciljev vam bo omogočilo učinkovito poročanje in komuniciranje.

Možni kazalniki uspešnosti:

- količina porabljenih čistil in ostalih kemičnih sredstev (v kg),
- odstotek proizvodov z znaki za okolju manj škodljive proizvode (med čistili, barvami, pralnimi in drugimi sredstvi),
- odstotek papirnatih brisač in toaletnega papirja, narejenih iz papirja, beljenega brez uporabe klora, ali z oznako za manjšo škodljivost za okolje,
- delež embalaže za kemikalije, ki je bila ločeno zbrana in pravilno odložena.

3.4. Mobilnost

Prevozi organizatorjev, udeležencev in obiskovalcev ter transport opreme, živil in ostalih potrebnih dobrin običajno predstavljajo največji vpliv na okolje ter lokalno skupnost športnega dogodka. Pri organizaciji trajnostnega športnega dogodka jim je zato potrebno posvetiti posebno pozornost.

Škodljivi vplivi na okolje so posledica izpustov delcev in toplogrednih plinov (predvsem CO₂) pri izgorevanju naftnih derivatov. Za mednarodne dogodke so običajno kritični letalski, sicer pa avtomobilski prevozi. Izpusti iz izpušnih cevi vozil zmanjšujejo kakovost zraka, moteč je hrup, predvsem za lokalno skupnost pa je v zvezi s športnimi dogodki problematično tudi obremenjevanje prometnic in parkiranje. Organizatorji trajnostnega športnega dogodka lahko z izbiro prizorišča, napotki obiskovalcem, vzpostavijo infrastrukturo, lastnimi dobrimi praksami in ozaveščanjem vseh deležnikov pomembno zmanjšajo škodljive okoljske vplive dogodka in nelagodje lokalne skupnosti ter ustvarijo dolgoročne pozitivne vplive.

Ali ste vedeli ...

Oseba, ki opravi povratni let med Evropo in New Yorkom, je odgovorna za 1,5-2 tona izpustov CO₂. To je približno enaka količina ogljika kot jo povprečen Evropejec doma porabi za ogrevanje in elektriko v enem letu.

Vlak na enaki razdalji ustvari le tretjino toplogrednih plinov v primerjavi z letalom.

Ko letenje ostane edina izbira, imate možnost, da zmanjšate vpliv na okolje z izbiro leta. Neposredni leti so za okolje manj obremenjujoči kot leti z vmesnimi postanki. Tudi razred, v katerem letite, ima vpliv na količino izpustov toplogrednih plinov. Prvi in poslovni razred jih zaradi slabše izrabe prostora v letalu ustvarita dva - do trikrat toliko kot ekonomski razred.

✓ Pripravite mobilnostni načrt

Ker področje mobilnosti ponuja številne izvedbene in komunikacijske ukrepe, je v fazi načrtovanja trajnostnega športnega dogodka priporočljivo pripraviti mobilnostni načrt. Njegov namen je izboljšati dostopnost lokacije, doseči spremembe potovalnih navad ter spodbuditi izbiro trajnostnih prevoznih sredstev. Naloga organizatorja je, da namesto deležnikov opravi razmislek o možnostih za trajnostno mobilnost: pregleda vozne rede avtobusov in vlakov, poišče izposojevalnice koles, preveri peš poti ipd. ter za deležnike izdelava načrt trajnostne mobilnosti. Če je možno, bi moral pripraviti tudi pogoje zanj, npr. poskrbeti za izposajo koles ali organizirati avtobusne prevoze. Predvsem pa je njegova naloga, da deležnike učinkovito informira o možnostih za trajnostno mobilnost ter jih spodbuja in motivira. Ker je vpliv prevozov tako velik, je smiselno, da organizator informacije o okolju manj škodljivih načinov mobilnosti deležnikom sporoča v vseh svojih sporočilih.

Mobilnostni načrt je orodje za aktivno spodbujanje uporabe alternativnih oblik prometa – predvsem javnega potniškega prometa, kolesarjenja in hoje – ter spodbujanje odgovorne rabe osebnega motornega prometa. Njegov obseg naj bo prilagojen velikosti in tipu športnega dogodka.

Izvedbene in komunikacijske ukrepe, ki izhajajo iz mobilnostnega načrta, vključite v akcijski načrt dogodka ter redno spremljajte njihovo izvajanje.

Mobilnostni načrt naj temelji na popisu pričakovanih prevozov deležnikov v vseh fazah priprave in izvedbe športnega dogodka, pa tudi na popisu pričakovanih potreb po parkiriščih.

V mobilnostni načrt v čim večji meri vključite »mehke« ukrepe, kot so obveščanje, izobraževanje in organizacija storitev znotraj obstoječih zmogljivosti infrastrukture, saj ti praviloma niso finančno zahtevni, imajo pa ugodno razmerje med koristmi in stroški. Poudarek načrta naj bo na spodbujevalnih ukrepih, usmerjenih v skupine, ki imajo možnost spremembe potovalnih navad in so s stališča mobilnosti za športni dogodek najpomembnejše - udeležence in obiskovalce ter zaposlene in prostovoljce organizatorja.

Škodljive vplive mobilnosti lahko v najzgodnejši fazi načrtovanja športnega dogodka učinkovito zmanjšate z izbiro prizorišča, do katerega so potovalne razdalje za pomembne skupine - organizatorje, udeležence, obiskovalce itd. - najkrajše.

Mobilnostni načrt podpira osnovna načela trajnostne mobilnosti:

- Preprečevanje nepotrebnih motoriziranih prevozov. Tako kot s stroškovnega so tudi z okoljskega vidika najboljši prevozi tisti, ki jih ne opravimo.
- Spodbujanje trajnostne mobilnosti – pešačenja, kolesarjenja ter uporabe javnega potniškega prometa.
- Spodbujanje odgovorne rabe osebnega motornega prometa, ki se mu ni mogoče izogniti: deljenja avtomobila in varčne vožnje.

Značilna vsebina mobilnostnega načrta:

- pregled in analiza stanja dostopnosti do prizorišča dogodka ter potovalnih navad skupin deležnikov z določitvijo področij, kjer so možne izboljšave v korist okoljsko bolj prijaznih prevoznih načinov;
- cilji mobilnostnega načrta;
- ukrepi:
 - informacijski
 - promocijski in ozaveščevalni
 - organizacijski
 - investicije v infrastrukturo in prevozna sredstva;
- spremljanje učinkovitosti ukrepov.

Primeri ciljev v zvezi z mobilnostjo:

- število obiskov spletne strani z navodili za trajnostno mobilnost,
- delež udeležencev, ki na dogodek pridejo peš ali s kolesom,
- delež udeležencev, ki na dogodek pridejo z javnim prevozom,
- delež avtomobilskih prevozov,
- delež avtomobilskih prevozov, pri katerih se v avtu vozita več kot dve osebi,
- ozelenitev voznega parka organizatorja (službena kolesa, električni avtomobili),
- ogljični odtis za področje mobilnosti v zvezi z dogodkom,
- ogljična nevtralnost za področje mobilnosti.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Na področju mobilnosti lahko zelo veliko naredite že z informiranjem in ozaveščanjem notranjih in zunanjih deležnikov o možnostih za trajnostno mobilnost. Zberite, objavite in razpošljite informacije o pešpoteh (zemljevidi, razdalje, čas hoje), možnostih izposoje koles (službenih, mestnih, iz izposojevalnic) in javnem prevozu (postajališča, vozni redi, razdalje od najbližjih postaj ipd.). Opozorite na možnost deljenja avtomobila (angl. *carpooling*), ki je manj obremenjujoče za okolje, saj zmanjšuje število avtomobilov, hkrati pa zmanjšuje pritisk na parkirišča in znižuje ceno prevozov, poleg tega pa še prispeva k družabnosti.

Pripravite celovit načrt za dostop z javnim prevozom, kolesom, avtomobilom in peš. Primer takšnega zemljevida za udeležence dogodka si lahko ogledate [na tej povezavi](#).

Za komuniciranje možnosti trajnostne mobilnosti uporabite vse razpoložljive kanale in orodja - spletno stran, elektronsko pošto, objave v medijih ipd. Sporočila večkrat ponavljajte, saj vsebujejo podrobnosti, ki jih ciljne skupine lahko spregledajo.

K trajnostni mobilnosti lahko spodbujate tudi bolj aktivno - z materialnimi in nematerialnimi spodbudami.

Prilagodite urnik športnega dogodka voznemu redu javnega avtobusnega in železniškega prevoza.

Omogočite izposajo in uporabo koles.

Poskrbite za dobro označene pešpote (smeri, čas hoje), kolesarske steze in izposojevalnice koles.

Dodelite prednostne parkirne prostore za gibalno ovirane osebe, kolesarje ter osebe, ki si delijo avtomobil.

Kolesarjem, pešcem in uporabnikom javnega prevoza ponudite določene ugodnosti oziroma nagrade in jih o njih učinkovito informirajte.

Dogovorite se s podjetji javnega prevoza in udeležencem dogodka omogočite ugodnosti v primeru uporabe javnega prevoza (npr. vstopnina naj vključuje tudi brezplačen prevoz z javnim prevozom na dogodek in z dogodka ali uvedite kombinirano vozovnico - vstopnico po ugodnejši ceni).

Poskrbite za transferje s kombiji ali avtobusi z letališč oziroma najbližjih postaj javnega potniškega prometa do prizorišča športnega dogodka.

Športni dogodek vpišite na spletni portal za deljenje prevozov (npr. Prevoz.org) in spodbujajte njegovo uporabo.

Zaposlenim, prostovoljcem in šoferjem avtobusov, kombijev itd., ki bodo opravljali prevoze na dogodku, omogočite tečaj eko vožnje.

Na dogodku uvedite parkirnino, zbrana sredstva pa namenite za druge ukrepe trajnostne mobilnosti. Pri tem pa o tem ukrepu transparentno in učinkovito komunicirajte, da pri uporabnikih parkirišč ne bo povzročal nezadovoljstva, pač pa bo prispeval k ugledu organizatorja in promociji trajnostne mobilnosti.

✓ Sprejmite ukrepe za zmanjšanje škodljivih vplivov na področju mobilnosti zaposlenih in prostovoljcev

Motoriziranim prevozom zaposlenih in prostovoljcev se lahko izognete tako, da uvedete fleksibilni prihod na delo, omogočite delo na domu ter uporabo videokonferenčnih sistemov za sestanke (npr. Skype).

Kolesarjenje med zaposlenimi in prostovoljci, pa tudi na dogodku spodbudite tako, da omogočite uporabo garderobnih omaric, varne kolesarnice in tušev. Uvedite tudi službena kolesa.

Zaposlene spodbujajte, da si za prihod na delo delijo avtomobil.

✓ Ozelenitev voznega parka

Če nabavljate ali najemate motorna vozila, izberite takšna z manjšimi izpusti CO₂: hibridna, električna, z varčnimi dizel in bencinskimi motorji.

Pri naročanju avtobusnih prevozov med kriterije za izbiro izvajalca prevozov poleg običajnih meril (cena in rok plačila, oprema vozil ipd.) uvrstite tudi okoljske kriterije.

Primer okoljskih kriterijev za izbor avtobusnega prevoznika:

- izpolnjevanje zahtev, opredeljenih v **standardih EURO V in EURO VI**,
- poraba dizelskega goriva v litrih na 100 km,
- dodatna okoljska merila:
 - emisije hrupa (sprejemljiva so vozila z emisijami hrupa, nižjimi od 70 dB/A),
 - opremljenost s kazalnikom menjanja prestav,
 - opremljenost s sistemi za nadzor tlaka v pnevmatikah,
 - usposobljenost voznikov za varčno vožnjo.

✓ Poskrbite za pozitivno zapuščino vašega športnega dogodka

Lokalnemu okolju zapustijo pomembno pozitivno zapuščino športni dogodki, zaradi katerih se vzpostavi predhodno neobstoječa infrastruktura, zagotovijo okolju manj škodljivi načini prevoza in izboljša dostopnost.

Spodbudite odprtje nove izposojevalnice koles.

Spodbudite vzpostavitev oziroma podaljšanje linije javnega potniškega prometa do prizorišča dogodka.

Poskrbite za ureditev pešpoti in kolesarskih stez.

✓ Spremljajte podatke o prevozih

Med pripravo in izvedbo športnega dogodka spremljajte podatke o prevozih notranjih in zunanjih deležnikov (število prevoženih km, porabo goriva ipd.). To vam bo naslednjič omogočilo boljše načrtovanje in ukrepanje.

Primeri kazalnikov okoljske uspešnosti:

- obseg avtomobilskih prevozov (število vozil, razdalje v km),
- obseg javnih prevozov (število potnikov, razdalje v km),
- prevozi s kolesom, prehojene razdalje (število kolesarjev in pešcev, razdalje v km),
- poraba goriva v voznem parku (l/100 km),
- ogljični odtis.

✓ Ogljični odtis in ogljična nevtralnost

Pri načrtovanju mobilnosti lahko za primerjanje učinkov različnih vrst transporta in za oceno vpliva na podnebne spremembe celotne mobilnosti v zvezi z dogodkom uporabite kalkulatorje ogljičnega odtisa, ki jih najdete na spletu (npr. [na spletni strani Umanotere](#)).

Za motorizirane prevoze, ki se jim ni mogoče izogniti, lahko kupite ogljično izravnavo in za področje mobilnosti dosežete ogljično nevtralnost. Ogljično izravnavo lahko vplačate na spletu (npr. [na spletni strani ClimateCare](#)).

Vendar pa naj imajo ukrepi za zmanjšanje ogljičnega odtisa vedno prednost pred takšnim nakupom »odpustkov«.

3.5. Energija

Energija je presečna tema organizacije trajnostnih športnih dogodkov, ki je vključena tudi v druga poglavja tega priročnika, kjer je govora o porabnikih energije – predvsem v poglavjih o prizorišču in infrastrukturi ter o mobilnosti. Kljub temu energiji posvečamo samostojno poglavje, saj so podnebne spremembe zaradi daljnosežnih, potencialno katastrofalnih globalnih posledic največji okoljski izziv sodobne družbe. Spomnimo, podnebne spremembe povzročajo izpusti toplogrednih plinov ob izgo-revanju fosilnih energentov – nafte, premoga in zemeljskega plina – pri proizvodnji električne in toplotne energije ter pri pogonu motornih vozil.

V Sloveniji približno tretjino električne energije pridobimo iz premoga, druga tretjina je jedrska energija, tretja pa je pridobljena iz obnovljivih virov, kjer pretežni delež sestavlja hidroenergija. Pri naročanju električne energije se lahko odločimo za nakup tako imenovane zelene energije, ki je v celoti pridobljena iz obnovljivih virov. Značilni porabniki električne energije v zvezi s športnimi dogodki so sistemi za razsvetljavo, ogrevanje, hlajenje in prezračevanje ter različna električna in elektronska oprema. Poleg električne energije je pri športnih dogodkih pomembna tudi toplotna energija za ogrevanje objektov in pripravo sanitarne vode, ki je prav tako lahko pridobljena iz fosilnih ali iz obnovljivih virov. Od obnovljivih virov se za pridobivanje toplote najpogosteje uporablja sončna in geotermalna energija ter lesna biomasa. Sodobni športni objekti so lahko tudi proizvajalci električne in toplotne energije, največkrat sončne, geotermalne in energije iz lesne biomase. Z njo lahko pokrivajo svoje potrebe, lahko pa tudi ustvarjajo presežke in z energijo oskrbujejo še druge uporabnike. Tretje energetske intenzivno področje športnih dogodkov je mobilnost oziroma prevozi z motornimi vozili.

Trajnostno ravnanje z energijo v splošnem vključuje dve področji:

- zmanjševanje porabe energije oziroma energetske učinkovitost ter
- uporabo energije iz obnovljivih virov.

Zaradi naraščajočih cen energentov organizatorji športnih dogodkov niso zainteresirani za trajnostno ravnanje z energijo zgolj zaradi odgovornosti do okolja, ampak tudi zaradi zmanjšanja stroškov. Za ukrepe v zvezi z učinkovito rabo energije in obnovljivimi viri energije (URE in OVE) so na voljo subvencije iz javnih virov (**Eko sklad**) ter iz programov zagotavljanja prihrankov energije končnim odjemalcem, ki jih skladno z **Energetskim zakonom** izvajajo sistemski operaterji ter dobavitelji električne energije, toplote iz distribucijskega omrežja, plina in tekočih goriv.

Vendar za energetske učinkovitost niso vedno potrebne velike naložbe. Včasih lahko majhne in preproste spremembe v navadah (ugašanje porabnikov električne energije, kadar niso v uporabi, znižanje temperature v prostorih pozimi in zvišanje poleti, uporaba pasivne energije sonca pozimi ipd.) bistveno zmanjšajo račun za energijo.

✓ Identificirajte porabnike energije in si zastavite cilje v zvezi z zmanjšanjem vpliva na podnebne spremembe

Pripravite zemljevid športnega dogodka in identificirajte mesta in procese, kjer se porablja energija. Identificirajte tudi možnosti za uporabo in proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Za energetske potratna področja opredelite cilje za povečanje energetske učinkovitosti. Opredelite tudi cilje v zvezi z uporabo in proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Ukrepe za doseganje ciljev vključite v akcijski načrt dogodka in redno spremljajte njihovo izvajanje.

Primeri ciljev v zvezi z zmanjšanjem vpliva na podnebne spremembe:

- energetske prihranki,
- poraba energije iz obnovljivih virov,
- dogodek brez uporabe začasnih virov energije (generatorjev na dizelsko gorivo),
- ogljična nevtralnost športnega dogodka: izpusti toplogrednih plinov bodo preprečeni ali zmanjšani, izpusti, ki se jim ne bo mogoče izogniti, pa bodo kompenzirani z vlaganjem v projekte, ki varujejo podnebje, oziroma z ogljično izravnavo.

✓ Povečajte energetske učinkovitost

Najcenejši ukrep za povečanje energetske učinkovitosti je uporaba energije, ki je brezplačna - dnevne svetlobe in toplote sončnih žarkov - ter izkoriščanje naravnih okoliščin kot sta večerna svežina in zimski mraz.

Prav tako preprosti so ukrepi varčevanja z energijo, ki ne zahtevajo posebnih vlaganj, ampak ozaveščenost in sodelovanje različnih deležnikov športnega dogodka, ki s svojim ravnanjem prispevajo k varčevanju z energijo: ugašanje luči ter električne in elektronske opreme, varčevanje s toploto, skrb za prijetno temperaturo in svež zrak v prostorih na naraven način (z odpiranjem in zapiranjem oken ob ustreznih časih ter z uporabo senčil) ipd.

Učinkovit sistemski ukrep za povečanje energetske učinkovitosti je trajnostna nabavna politika oziroma nabava energetske učinkovite električne in elektronske opreme, strojev ipd. Pri izbiri so lahko v pomoč oznake za okolju manj škodljive izdelke, kot so Energy Star (za pisarniško opremo), energetska nalepka (za gospodinjske aparate), znak EU za okolje ipd., ter podatki o porabi energije.

Ali ste vedeli...

Električna in elektronska oprema najvišjega energetskega razreda porabi četrtnino manj elektrike od povprečnih izdelkov na trgu.

Največ priložnosti za tehnološke ukrepe za povečanje energetske učinkovitosti je pri gradnji oziroma prenovi športnih objektov. Energetske in finančne prihranke prinašajo:

- vgradnja energetske učinkovitih sistemov razsvetljave,
- trajnostna gradnja in energetska sanacija stavb (fasad, streh, oken, sistemov za ogrevanje, hlajenje in prezračevanje),
- vgradnja sistemov za izkoriščanje odpadne toplote (rekuperacijo),
- vgradnja sistemov za centralni nadzor ogrevanja, hlajenja, prezračevanja, razsvetljave ipd. Strošek te opreme je relativno nizek, energetski prihranki pa so lahko zelo veliki.

Enostaven ukrep za energetsko učinkovitost v stavbah je namestitve termostатов na radiatorje, kar omogoča nastavitve maksimalne temperature v prostorih. Pozimi je primerna temperatura v prostorih 19–20 °C.

Uporabo energetske potratnih klimatskih naprav lahko zmanjšate z uporabo pasivne zaščite pred soncem (zaves, zunanjih senčil) ter z naravnim prezračevanjem.

Poleti je primerna temperatura v notranjih prostorih 23–26 °C. Ohlajanje na nižjo temperaturo je energetsko potratno, preveliki kontrasti med zunanjo in notranjo temperaturo pa so poleti, ko smo enako oblečeni zunaj in v stavbah, tudi nezdravi in neprijetni.

Po splošnem pravilu naj prostorov ne ohlajamo za več kot 6 °C glede na zunanjo temperaturo.

Ponoči in vedno, ko objekti niso v uporabi, naj bodo klimatske naprave izklopljene.

V kurilni sezoni naj bodo zastori na oknih, ki so obrnjena k soncu, čez dan odprti in ponoči zaprti. V hladilni sezoni naj bodo okna, ki so obrnjena proti soncu, podnevi zagrnjena.

Notranje in zunanje luči bodo zanesljivo gorele samo takrat, ko je to potrebno, če bodo povezane z detektorji gibanja, svetlobnimi senzorji ipd.

Žarnice z žarilno nitko zamenjajte z bolj učinkovitimi kompaktnimi fluorescenčnimi sijalkami.

Električne naprave po uporabi popolnoma odklopite od elektrike in jih ne puščajte v stanju pripravljenosti (angl. *stand-by mode*). V takšnem stanju naprave še vedno uporabljajo elektriko in stroški naraščajo tudi takrat, ko naprav sploh ne uporabljamo.

V kuhinjah je namesto elektrike energetsko učinkoviteje uporabljati plin. Plinski štedilniki, na primer, porabijo polovico manj energije od električnih.

Znižajte temperaturo vode v bojlerjih. Za udobje in zdravje (pri umivanju) zadostuje temperatura 25–35 °C.

Rastline v stavbah čistijo zrak, proizvajajo kisik in skrbijo za prijeten občutek, hkrati pa z izhlapevanjem pomagajo zniževati temperaturo.

Pri gradnji športnih objektov razmislite tudi o zelenih strehah, zasajenih z grmovnicami, travami in cvetjem. To lahko prispeva k izolaciji strehe in vzdrževanju prijetne temperature v objektu.

K energetske učinkovitosti športnega dogodka pomembno prispevajo tudi ukrepi trajnostne mobilnosti: spodbujanje pešačenja, kolesarjenja in odgovorne rabe motornih vozil z uporabo javnega prometa in deljenjem avtomobilov ter uporaba energetske učinkovitih vozil z varčnimi motorji.

✓ **Uporabite energijo iz obnovljivih virov**

Najenostavnejši ukrep na področju uporabe energije iz obnovljivih virov je nakup takšne energije, če je to mogoče. Pri električni energiji gre za elektriko iz obnovljivih virov (zeleno energijo), pri toploti pa za priklon na daljinski sistem ogrevanja na obnovljive vire energije. To je okolju najprijaznejša in cenovno najugodnejša možnost.

Finančno zahtevnejša je vgradnja sprejemnikov sončne energije, toplotnih črpalk in drugih naprav za proizvodnjo elektrike in toplote iz obnovljivih virov energije.

Če daljinsko ogrevanje ne obstaja, je dolgoročno cenovno ugodnejša od sistemov na kurilno olje ali plin tudi namestitve sistemov za ogrevanje z energijo iz obnovljivih virov, kot so sončna in geotermalna energija ter energija iz lesne biomase. Izkoristek energentov je še večji v sistemih za sproizvodnjo ali kogeneracijo toplotne in električne energije.

Športna infrastruktura pogosto ponuja primerne površine (strehe, neuporabljeni zemljišča ipd.) za namestitve solarnih modulov za pridobivanje sončne energije. Solarni moduli niso zanimivi samo za nove stavbe, ampak jih je možno namestiti tudi na obstoječe športne objekte. Proizvedena sončna energija se lahko uporablja za ogrevanje prostorov in sanitarne vode ter za proizvodnjo elektrike, ki pa se v splošnem ne uporablja neposredno v objektu, ampak se dovaja v električno omrežje.

Uporabo obnovljivih virov energije na področju mobilnosti omogočajo vozila na električni in hibridni pogon, ki pa so za zdaj bistveno dražja od klasičnih vozil na bencin ali dizel.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Poleg tega, da izvedejo tehnološke in organizacijske ukrepe, lahko organizatorji dosežejo pomembno povečanje energetske učinkovitosti tudi z usposabljanjem, aktivno komunikacijo in uporabo vseh razpoložljivih informacijskih kanalov za ozaveščanje in spodbujanje deležnikov športnega dogodka k sodelovanju v strategijah varčevanja z energijo.

Oblikujte zabavne napise oziroma nalepke z opozorili za varčevanje z energijo (npr. za ugašanje luči in električnih naprav, prezračevanje ipd.).

✓ Spremljajte porabo energije

Spremljanje porabe energije je ukrep, ki ga imenujemo energetska knjigovodstvo. Po **Energetskem zakonu** je obvezno za vse upravnike stavb in bo standardizirano s Pravilnikom o energetskega knjigovodstvu, ki naj bi bil sprejet v letu 2013.

Porabo energije lahko enostavno spremljate z odčitavanjem števecov. Za pomembnejše porabnike oziroma sklope (razsvetljava, klima ipd.) si lahko omislite posebne merilnike. Niso dragi in zanje ni potrebno dovoljenje dobavitelja energije oziroma distributerja, namestiti pa jih mora strokovnjak.

Spremljajte porabo energije v vseh fazah priprave in izvedbe športnega dogodka. Podatki o porabi vam bodo v prihodnosti omogočili boljše načrtovanje ukrepov za povečanje energetske učinkovitosti in doseganje stalnih izboljšav. Pridobljeni podatki vam bodo omogočili transparentno poročanje in informiranje različnih deležnikov.

Podatke o porabi energije boste nenazadnje potrebovali tudi za izračun ogljičnega odtisa dogodka. Če boste želeli izkazati ogljično nevtralnost, boste tako vedeli, koliko izpustov toplogrednih plinov morate izravnati (angl. *offset*).

Primeri indikatorjev uspešnosti na področjih energetske učinkovitosti in rabe obnovljivih virov energije:

- poraba električne energije (v kWh),
- poraba / proizvodnja toplote (v kWh),
- poraba goriva (v litrih),
- poraba plina (v kWh ali m³).

3.6. Odpadki

Po zaključku športnih dogodkov so prizorišča, poti in javne površine pogosto preplavljeni z odpadki, zato se odpadki skoraj praviloma znajdejo v središču javnih razprav. Največji delež odpadkov običajno prispeva embalaža prigrizkov za obiskovalce, nezanimljiv delež pa tudi letaki in drugi promocijski materiali. Za nastanek večine odvrženih odpadkov na športnih dogodkih so odgovorni obiskovalci, organizatorji pa imajo kljub temu v rokah številne vzrode za zmanjšanje nastajanja odpadkov, njihovo prestrezanje in ločevanje ter za odlaganje na predpisan način.

Poleg vtisa, ki ga pustijo v javnosti, in okoljske škode, so odpadki povezani tudi z nezanimljivimi finančnimi stroški, ki bremenijo organizatorja. To se nanaša predvsem na mešane odpadke, ki gredo naravnost na odlagališče. To je najslabši način ravnanja z odpadki in je na repu 5-stopenjske hierarhije ravnanja z odpadki, ki jo predpisuje **evropska direktiva o odpadkih**. Slednja uveljavlja nov pristop k obravnavi odpadkov. Odpadki niso samo nekaj, kar je potrebno čim ceneje odložiti, ampak so vir surovin. Tako najvišji prioriteti, ki je preprečevanje njihovega nastajanja, sledi priprava odpadkov za ponovno uporabo, nato recikliranje oziroma v primeru biološko razgradljivih odpadkov kompostiranje, druga uporaba (npr. za proizvodnjo energije) ter kot zadnja možnost odlaganje odpadkov¹¹.

¹¹ Koristne informacije o ureditvi področja odpadkov v Sloveniji najdete na spletnih straneh pristojnega Ministrstva za kmetijstvo in okolje.

Slika 4: Prioritete pri ravnanju z odpadki

Poskrbite za odgovorno ravnanje in ugled športnega dogodka in poiščite področja, kjer v okviru športnega dogodka nastaja največ odpadkov ter načine, kako zmanjšati njihovo količino. Odpadke imejte v mislih:

- ko naročate izdelke in storitve,
- ko načrtujete pogostitev oziroma gostinske storitve,

še posebej pa

- pri gradnji in prenovi objektov,
- pa tudi pri obdarovanju.

✓ **Upoštevajte hierarhični princip ravnanja z odpadki: preprečevanje nastajanja, ponovna uporaba, ločeno zbiranje, odstranjevanje.**

Stroške ravnanja z odpadki in okoljsko škodo boste pri organizaciji športnega dogodka najučinkoviteje zmanjšali z upoštevanjem hierarhije osnovnih načel:

- Preprečevanje nastajanja: najpomembnejše vodilo ravnanja z odpadki je, da je najboljši tisti odpadek, ki ne nastane.
- Ponovna uporaba: preden stvari zavržemo oziroma uvrstimo med odpadke, je potrebno preveriti možnosti njihove ponovne uporabe. Mogoče jih lahko uporabi kdo drug.
- Ločeno zbiranje: z ločevanjem odpadkov omogočimo njihovo recikliranje.
- Odstranjevanje oziroma pravilno odlaganje: odlaganje odpadkov je v Sloveniji natančno predpisano, zanj skrbijo pooblaščenca podjetja – izvajalci javnih služb s področja ravnanja z odpadki.

Omogočanje druge uporabe odpadkov, ki niso primerni za recikliranje (4. prioriteta), je v domeni javnih služb s področja ravnanja z odpadki in organizatorji športnih dogodkov na to nimajo vpliva. Pri tem gre večinoma za energetsko predelavo oziroma sežiganje odpadkov, ki je v družbi deležno odpora in številnih kritik. Z izpusti strupenih plinov in delcev škodljivo vpliva na okolje, poleg tega pa zmanjšuje motiviranost za povečanje prizadevanj na področju preprečevanja, ponovne uporabe in recikliranja odpadkov.

Ravnanja z odpadki se je potrebno lotiti v fazi načrtovanja, ko lahko naredimo največ za zmanjšanje količine odpadkov.

✓ **Načrtujte ravnanje z odpadki, predvsem pa preprečevanje njihovega nastajanja**

V fazah načrtovanja in izvedbe dogodka identificirajte mesta nastajanja vseh vrst odpadkov: kje in zakaj nastajajo. Pri tem upoštevajte tudi vire, za katere so odgovorni sponzorji, gostinci in drugi zunanji deležniki. Ne pozabite tudi na pisarniško delovanje organizacije, ki je organizator športnega dogodka.

Za identificirane vire odpadkov si zastavite vprašanja:

- Je možno nastajanje odpadkov odpraviti na izvoru?
- Kako zmanjšati količino odpadkov?
- Lahko odpadke ponovno uporabimo? Jih lahko ponovno uporabi kdo drug?
- Katere odpadke lahko ločeno zbiramo?
- Koliko nas bo ravnanje z odpadki stalo?

Na podlagi tega razmisleka izberite področja ukrepanja, ki so za vaš dogodek najbolj smiselna. Področja izberite glede na možnost čim večjega zmanjšanja količine odpadkov, komunikacijski potencial ter izvedljivost glede na vaše vire. Obvezno pa vključite področje nevarnih odpadkov, če ti pri dogodku nastajajo.

S pomočjo zbranih podatkov si na izbranih področjih zastavite cilje, komunikacijske in izvedbene ukrepe za njihovo doseganje pa vključite v akcijski načrt športnega dogodka.

Primeri ciljev športnega dogodka na področju ravnanja z odpadki:

- količine vseh nastalih odpadkov,
- količine in/ali deleži ločeno zbranih odpadkov,
- količine nevarnih in posebnih odpadkov,
- brez mešanih odpadkov, ki se odložijo na odlagališče.

Zadnji cilj je ambiciozen in pomeni, da si je organizator za cilj zastavil zbrati vse odpadke ločeno po frakcijah. Doseganje takšnega cilja zahteva natančno načrtovanje, saj je potrebno poleg natančnega ločevanja tudi preprečiti nastajanje vrst odpadkov, katerih ločeno zbiranje ni mogoče.

Pri pripravi načrta ravnanja z odpadki na športnem dogodku se po potrebi posvetujte z izvajalcem lokalne javne službe zbiranja in prevoza komunalnih odpadkov oziroma z najbližjim zbirnim centrom.

Nastajanje odpadkov in ravnanje z njimi posega v praktično vse segmente športnega dogodka, zato mora biti celotna organizacijska ekipa seznanjena z zastavljenimi cilji in načrtovanimi ukrepi. Njihovo razumevanje je bistvenega pomena za uspeh sistema ravnanja z odpadki na dogodku. Vsi morajo razumeti, kako sistem deluje in kakšno vlogo imajo v procesu. Predvsem pa morajo biti za njegovo izvajanje usposobljeni.

Pripravite pravila za ravnanje z odpadki - za zmanjševanje, ponovno uporabo, ločeno zbiranje in pravilno odlaganje. Lahko so del splošnih okoljskih pravil organizatorja ali pa oblikovana posebej za dogodek.

Motivacijo za izvajanje sistema ravnanja z odpadki boste povečali, če boste zaposlene in prostovoljce stalno obveščali o zmanjšanju/povečanju količine nastalih odpadkov, količini ločeno zbranih odpadkov, prihrankih pri stroških za odstranjevanje odpadkov ipd. Stalno komuniciranje in spodbujanje bo prispevalo k večji uspešnosti.

Organizirajte izobraževalna srečanja in k udeležbi spodbudite vse člane ekipe. Srečanja so se izkazala za veliko bolj učinkovita kot obvestila, saj je njihov rezultat večji odziv in manj zmede glede tega, kaj je mogoče in česa ni mogoče ločevati.

✓ Aktivno preprečujte nastajanje odpadkov

Glavno načelo ravnanja z odpadki naj bo zmanjševanje njihovega nastajanja. Potreben je skrben razmislek pri nabavi – izognite se nakupu, če ta ni potreben, sicer pa izberite izdelke in storitve, ki proizvedejo čim manj odpadkov. Posebej pozorno preprečujte nastajanje nevarnih odpadkov, ki so za okolje najbolj škodljivi. Za čim manj odpadkov poskrbite tudi pri pisarniškem delovanju. Po dogodku skrbno preverite, katere neuporabljene izdelke lahko podarite in jim s tem podaljšate življenjsko dobo.

Pred vsakim nakupom razmislite, ali izdelek zares potrebujete. Tako v okoljskem kot v finančnem pogledu ni smiselno kupovati izdelkov, ki v resnici niso potrebni in ki bodo hitro postali odpadek.

Izogibajte se tiskanju.

Če morate tiskati, uporabite recikliran papir.

Ponovno polnite kartuše in tonerje za tiskalnik.

Minimizirajte količino izročkov (letakov, reklam in drugih promocijskih materialov).

Obdarujte z nematerialnimi darili (npr. z izleti, doživetji v naravi ipd).

Prednost dajte rabljenim izdelkom, najemu in kakovostni (športni) opremi z daljšo življenjsko dobo in takšni, ki jo je mogoče popraviti, ter se na ta način izognite pogosti menjavi in nastanku odpadkov.

Na dogodku ne uporabljajte nepotrebne papirne in plastične galanterije za enkratno uporabo ter nepotrebnega potrošnega materiala.

Zmanjšajte porabo papirja z elektronskim komuniciranjem in prijavo, dvostranskim tiskanjem ter z elektronskimi publikacijami in gradivi za medije.

Nagrade (tudi sponzorske) naj ne bodo materialne oziroma take, ki hitro postanejo odpadek.

Za potrežbo hrane in pijače na dogodku uporabljajte posodo in kozarce za večkratno uporabo.

Zagotovite dostop do vode iz pipe, da zmanjšate potrebo po uporabi plastenk.

Za zmanjšanje količine odpadne embalaže izdelke (npr. kavo, čaj, sladkor) kupite v večji embalaži oz. v večjih količinah ali brez embalaže. Izogibajte se servirnim porcijam (pijač, sladkorja ...) v plastični in papirni embalaži.

V toaletne prostore namestite dozirnike mila in brisače iz blaga.

Spodbujajte dobavitelje, naj vam dostavijo material v embalaži za ponovno uporabo in embalažo prevzamejo.

Izberite nestrupene izdelke (npr. čistilna sredstva, barve) in jih naročite v velikih posodah, primernih za reciklažo. S tem boste preprečili nastajanje nevarnih odpadkov.

Po dogodku darujte športno opremo, hrano, pohištvo in druge izdelke, ki jih ne boste več potrebovali, športnim organizacijam, zavetiščem, dobrodelnim organizacijam, centrom za ponovno uporabo ipd.

✓ Poskrbite za ločevanje odpadkov in njihovo odstranitev

Odgovornost organizatorjev športnih dogodkov je, da pri svojem delovanju in na samih dogodkih ustvarijo čim manj mešanih odpadkov oziroma z doslednim ločevanjem poskrbijo, da bo njihov delež čim manjši. Za odpadke, ki se jim ni mogoče izogniti, je potrebno skleniti pogodbo z ustreznim pooblaščenim zbiralcem in predelovalcem odpadkov. Izjema je embalaža, ki jo lahko tudi pravne osebe oddajo v zbirnih centrih.

Posebno pozornost namenite morebitnim nevarnim odpadkom (baterije, kemikalije, odpadna motorna olja, pesticidi, fluorescentne cevi in drugi odpadki, ki vsebujejo živo srebro, odpadna električna in elektronska oprema, barve in lepila, ki vsebujejo nevarne snovi, detergenti ipd.). Ravnanje z odpadno električno in elektronsko opremo je zakonsko predpisano v **Uredbi o ravnanju z odpadno električno in elektronsko opremo**.

Ločeno zbiranje na športnih dogodkih običajno zadeva naslednje skupine odpadkov:

- biološki odpadki (ostanki hrane, papirnati robčki in brisače ipd.),
- papir in lepenka (pisarniški papir, promocijski materiali, papirna in kartonska embalaža),
- embalaža (prazne plastenke, plastične posode),
- steklo (steklenice, steklena embalaža ipd.),
- kovine (pločevinke, konzerve, aluminijasta folija ipd.),

lahko pa tudi naslednje skupine:

- kovine,
- gume,
- tekstil,
- les,
- gradbeni odpadki in
- ostali kosovni odpadki.

Opadki, ki jih ni mogoče uvrstiti v našete skupine oziroma odpadki, ki se jih ne loči, spadajo v skupino mešanih odpadkov, ki končajo na odlagališčih in predstavljajo enega največjih civilizacijskih problemov.

Na dogodku zagotovite zadostno število košev za ločeno zbiranje odpadkov in poskrbite za jasna sporočila/navodila glede ločevanja odpadkov.

Poskrbite, da bodo odpadki dejansko zbrani ločeno. Posebna ekipa (zaposleni in prostovoljci) naj na dogodku usmerja ločevanje odpadkov in skrbi za odpravo napak. S tem boste udeležence tudi ozaveščali, kako se odpadke pravilno ločuje.

Na dogodku zagotovite ekipo (zaposleni, prostovoljci), ki bo poskrbela, da bodo odpadki pravilno ločeni.

Če nimate krožnikov in kozarcev za večkratno uporabo, namesto plastičnih uporabite take, ki so izdelani iz škroba in jih odvrzite med biološke odpadke.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Opadki so področje, ki lahko postane zgodba o uspehu samo, če v njej sodelujejo vsi deležniki športnega dogodka. Informiranje, ozaveščanje in spodbujanje upoštevanja pravil je zato tudi na tem segmentu ključnega pomena. Uporabite vsa razpoložljiva komunikacijska orodja.

S svojo dobro prakso hierarhičnega ravnanja z odpadki seznanite notranje in zunanje deležnike dogodka. Spodbujajte jih, naj tudi sami odgovorno ravnajo z odpadki – tako na dogodku kot v drugih sferah svojega delovanja.

O sprejetih ciljih na področju ravnanja z odpadki informirajte notranje in zunanje deležnike dogodka in jih pozovite, naj s svojimi izbirami sodelujejo pri njihovem doseganju.

Na mestih, kjer odpadki nastajajo, namestite navodila in označite koše za ločeno zbiranje.

Udeležence dogodka spodbujajte (z oznakami, v sporočilih za medije, prek napovedovalca) k ločenemu odlaganju odpadkov.

Notranje in zunanje deležnike spodbujajte k pitju vode iz pipe in uporabi hidonov za pijačo.

K doseganju ciljev na področju ravnanja z odpadki lahko notranje in zunanje deležnike spodbujate tudi z različnimi materialnimi in nematerialnimi spodbudami.

Za kozarce in posodo na dogodku uvedite kavcijski sistem in s tem zagotovite, da bodo odpadki primerno odloženi.

Podarite bidone za pijačo.

Sponzorjem dajte posebno priznanje za nematerialno obdarovanje.

✓ Spremljajte količino odpadkov, ki nastanejo v zvezi z dogodkom

Če hočete svoje delovanje na področju ravnanja z odpadki izboljšati, boste za to potrebovali podatke o njihovi količini. Že v fazi načrtovanja športnega dogodka je potrebno načrtovati tudi to, kako in kaj boste spremljali oziroma merili. Dodaten napor, ki ga morate vložiti v merjenje, se bo obrestoval, saj boste le tako lahko prišli do konkretnih podatkov, ki vas bodo usmerjali pri delovanju na področju odpadkov. Aktivnosti spremljanja količine odpadkov vključite v akcijski načrt dogodka.

Merite lahko:

- količino vseh odpadkov,
- količino ločeno zbranih odpadkov po frakcijah,
- količino nevarnih in posebnih odpadkov,
- količino nabavljenega papirja,
- količino nabavljenega recikliranega papirja.

3.7. Hrana in pijača

Hrana in pijača ter način postrežbe so zelo viden del športnih dogodkov, zato organizatorjem ponujajo številne priložnosti, da izkažejo svojo zavezanost načelom trajnostnega razvoja.

Kmetijstvo, živilsko-predelovalna industrija ter transport in prodaja hrane se v svetovnem merilu uvrščajo med največje porabnike nafte in so eden največjih povzročiteljev podnebnih sprememb. Pridelava hrane je povezana z uporabo umetnih gnojil ter fitofarmaceutskih sredstev, ki zastrupljajo prst in podtalnico ter uničujejo biotsko raznovrstnost. Zaradi strateškega pomena prehranske varnosti so se v proizvodno-dobavni verigi vzpostavili kompleksni odnosi, ki so pogosto zaznamovani s protekcionističnimi ukrepi, nepravičnimi cenami in izkoriščanjem delavcev. Pritisk na cene hrane pa je privedel do nasičenosti trga s hrano vprašljive prehranske in zdravstvene vrednosti. Informiranje in ozaveščanje o izbiri živil, ki so okolju manj škodljiva in pridelana na družbeno sprejemljivejši način, poleg tega pa zdrava, je pomembno poslanstvo, h kateremu lahko športni dogodki pomembno prispevajo. Zdravo in kakovostno hrano vedno bolj zahtevajo tudi njihovi udeleženci.

Organizatorji imajo vpliv na izbiro in način postrežbe hrane in pijače, ki je na športnih dogodkih ponujena deležnikom športnega dogodka (organizacijski ekipi, izvajalcem, partnerjem, novinarjem, tekmovalcem in gledalcem). Izbira pa običajno ni v celoti v organizatorjevih rokah, ampak jo izvajajo tudi zunanji ponudniki gostinskih storitev. S pravo izbiro hrane in pijače ter ponudnikov lahko organizatorji zmanjšajo škodljive okoljske in družbene vplive ter koristijo lokalnemu gospodarstvu in zdravju vseh deležnikov dogodka, z učinkovitim komuniciranjem pa ustvarijo dolgoročne pozitivne učinke.

✓ Osnovna načela: ekološko, lokalno, sezonsko, zdravo, pravično, brez odpadkov

Okoljsko odgovornost v zvezi s hrano in pijačo organizatorji izkažejo tako, da se pri naročanju zavzamejo za čim večji delež ekoloških, lokalno pridelanih in sezonskih živil. Takšna živila so tudi bolj zdrava. Posebna pozornost velja zmanjševanju količine in pravilnemu ločevanju odpadkov, ki nastanejo pri pripravi ter postrežbi hrane in pijače.

Pravične odnose v proizvodno-dobavni verigi organizatorji spodbudijo in promovirajo z vključitvijo izdelkov iz sistema pravične trgovine.

✓ Načrtujte in vključite tudi zunanje ponudnike

Pravočasno načrtovanje in učinkovito komuniciranje je tudi za ta segment športnih dogodkov ključnega pomena. Da si boste lahko zastavili cilje, je potrebno najprej identificirati vsa področja, kjer bosta zagotovljena hrana in pijača. Upoštevajte vse, kar boste priskrbeli sami, kot tudi tisto, kar bodo priskrbeli gostinci na prizorišču. Upoštevajte območja za gledalce,

športnike, novinarje, osebje, izvajalce in vse nivoje VIP prostorov. Razmislite tako o sestavinah kot o menijih. Mislite tudi na način postrežbe in na količino naročene hrane in pijače ter pripravite načrt ravnanja z neporabljeno hrano in pijačo.

Na podlagi zbranih podatkov si zastavite cilje glede količin ekološko pridelane, lokalne, sezonske in pravične hrane in pijače. Zastavite si tudi cilje glede zmanjševanja odpadkov iz pakiranja in postrežbe hrane ter glede ostanka po dogodku.

Pri postavljanju ciljev upoštevajte poreklo in način pridelave živil, pa tudi način postrežbe in količino naročene hrane in pijače.

Cilje določite skupaj z ostalimi ponudniki hrane na prizorišču (gostinci, sponzorji itd.).

Izvedbene in komunikacijske ukrepe za doseganje ciljev vključite v akcijski načrt dogodka ter redno spremljajte njihovo izvajanje. Organizacijsko ekipo, zunanje ponudnike hrane na prizorišču, predvsem pa sodelavce, ki so odgovorni za naročanje živil in dogovarjanje z gostinci, seznanite s cilji in načrtovanimi ukrepi in jih po potrebi dodatno usposobite.

Primeri ciljev trajnostnega športnega dogodka v zvezi s hrano in pijačo:

- količina oziroma delež ekološko pridelane, lokalne, sezonske in pravične hrane in pijače,
- količina odpadne hrane,
- količina odpadkov od pakiranja ter postrežbe hrane in pijače (plastenke, folije, posoda, pribor itd.).

Pripravite si kriterije, ki vam bodo v pomoč pri izbiri ponudnikov gostinskih storitev in jih vključite v trajnostno nabavno politiko.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Glede na to, da je področje hrane in pijače na dogodku precej vidno in da je javni interes za zdravo hrano vedno večji, je komunikacijski potencial tega segmenta trajnostnega športnega dogodka zelo velik. Če boste jasno sporočali, da ste izbrali živila oziroma gostinske storitve z manjšim okoljskim odtisom in/ali iz sistema pravične trgovine ter zakaj je taka izbira boljša, boste lastne zaposlene in prostovoljce, udeležence, obiskovalce, sponzorje itd. ozaveščali o prednostih takšne izbire in jih spodbujali, da jo prenesejo v svoje vsakodnevno delovanje.

O sprejetih trajnostnih ciljih na področju hrane in pijače informirajte notranje in zunanje deležnike dogodka in jih pozovite, naj s svojimi izbirami sodelujejo pri njihovem doseganju.

V poplavi napisov in oznak, ki jih dandanes najdemo na živilih, je pomembno poznati oznake za okolju manj škodljive ter družbeno odgovorne izdelke (**tabela na koncu priročnika**). Znaki, ki so vidni na ovitkih živil ali na kmetijah, omogočajo lažjo odločitev pri nabavi izdelkov. Kriteriji za pridobitev certifikata za ekološka živila in izdelke iz pravične trgovine so jasno določeni, certificirani pridelovalec pa mora imeti veljaven certifikat.

Najbolj pogosti znaki za ekološko pridelana živila so znak EU za ekološko kmetijstvo, Demeter in Biodar. Pravila za posamezen znak natančno predpisujejo, kako morajo biti živila pridelana, predelana in zapakirana, da jih lahko označimo za ekološka. Najbolj pogost znak za označevanje izdelkov iz pravične trgovine, ki ga najdemo v Sloveniji, je znak Fairtrade, ki ga podeljuje organizacija za označevanje izdelkov pravične trgovine (Fair Trade Labelling Organization International) in zagotavlja, da so tako proizvajalci kot trgovci izpolnili standarde pravične trgovine.

Ob ponujeno hrano in pijačo postavite vidne napise, ki govorijo o njenem poreklu in lastnostih (ekološko, lokalno, pravično) in izpostavite certifikate.

V sporočila udeležencem dogodka vključite informacije o izbrani hrani in pijači ter gostinski ponudbi. Izpostavite okoljske in družbene prednosti ekoloških, lokalnih, sezonskih in pravičnih živil. Opozorite na gostince, ki so prispevali k trajnostnemu vidiku dogodka.

✓ V ponudbi hrane in pijače naj imajo prednost trajnostni izdelki

Koristni okoljski in družbeni učinki bodo v največji meri doseženi, če bo organizator splošna načela v zvezi s hrano in pijačo upošteval pri svojem naročanju in pri izbiri gostincev, hkrati pa k temu spodbudil tudi druge ponudnike, npr. sponzorje.

V ponudbo hrane in pijače vključite čim večji delež certificiranih ekološko pridelanih sestavin in izdelkov.

Prednost naj dobijo lokalni dobavitelji in ponudniki z lokalno pridelano hrano.

Povečajte ponudbo sezonske, sveže in nepredelane zelenjave in sadja, žit ter živil z manj nasičenih maščob in sladkorja.

V ponudbo hrane in pijače vključite certificirane izdelke in sestavine iz pravične trgovine (npr. kava, čaj, oreščki).

Oblikujte ponudbo hrane in pijače, ki odraža lokalno identiteto in temelji na lokalnih in sezonskih sestavinah.

Sodelujte z okoljsko in družbeno odgovornimi dobavitelji živil (ekološke kmetije, lokalne zadruga, pravične trgovine ...).

✓ Zmanjšajte količino odpadkov in poskrbite za ločeno zbiranje

Pri ponudbi hrane in pijače poskrbite za odpadke, ki nastanejo v fazah priprave (izbor in dostava) in izvedbe dogodka (ponudba) ter po zaključku dogodka (presežek živil). Prizadevajte si, da v vseh fazah zmanjšate količino odpadkov in da nastale odpadke primerno odstranite, presežka nabavljenih živil pa ne zavržete.

Da ne bi prišlo do presežka nabavljene hrane in pijače, čim natančneje ocenite, koliko živil je treba naročiti. Pomagajte si tudi z izkušnjami iz prejšnjih dogodkov ali drugih organizatorjev.

Pripravite načrt ravnanja z neporabljeno hrano in pijačo. Presežek nabavljenih živil in pijače razdelite med prostovoljce, delavce, športnike in udeležence ali jih podarite lokalnim dobrodelnim organizacijam in zavetiščem.

Z dobavitelji se dogovorite, da živila in pijačo pripeljejo v povratnih embalažah.

Pri nabavi se izogibajte majhnim zavitkom in pakiranju v porcije (npr. za sladkor, sol, maslo, mleko).

V čim večji meri uporabljajte posodo, pribor in kozarce za večkratno uporabo.

Omogočite dostop do pitne vode iz pipe vsem udeležencem.

Spodbujajte udeležence, naj prinesejo lastne bidone za pijačo, ki jih lahko napolnijo na samem kraju dogodka.

Čim bolj omejite pijačo v steklenicah in plastenkah.

Uporabite pralne kozarce, ki jih je možno ponovno uporabiti. V Sloveniji obstajajo ponudniki storitev najema in pranja kozarcev za večkratno uporabo.

Če uporabljate kozarce za enkratno uporabo, izberite take, ki so primerni za recikliranje.

Poskrbite za ločeno zbiranje vseh vrst odpadkov od gostinskih storitev.

Za kozarce in posodo na dogodku uvedite kavcijski sistem in s tem zagotovite, da bodo odpadki primerno odloženi.

✓ Spremljajte in merite, da boste naslednjic še boljši

Po dogodku pripravite poročilo o izvedbi ukrepov ter doseganju trajnostnih ciljev v zvezi s hrano in pijačo in zberite predloge za izboljšave, ki jih boste lahko uporabili na naslednjem dogodku.

Za ocenjevanje uspešnosti uporabite kazalnike, kot so:

- delež ekološko pridelane hrane in pijače,
- delež lokalne hrane in pijače,
- delež hrane in pijače iz pravične trgovine,
- delež sezonske hrane in pijače,
- delež presežne hrane,
- količina odpadkov – embalaže, bioloških, mešanih (kg).

3.8. Voda

Količina vode v biosferi je končna. Voda kroži v zaprtem sistemu, ki oskrbuje potrebe rastlin, živali in človeka. Predvsem v zahodnem svetu si je človeštvo s potratno porabo vode za pitje, sanitarne potrebe, namakanje in potrebe industrije prilastilo nesorazmerno velik delež razpoložljive vode. Poleg tega z industrijskimi izpusti, s kanalizacijo in z intenzivnim kmetijstvom ustvarja nevzdržne pritiske na vodne vire, ki jih povzročajo kemikalije, odpadki in hranila, ki vodo zastrupljajo. Ohranjanje kakovostne pitne vode, brez katere ni življenja, je eno osrednjih področij trajnostnega razvoja in predmet osnovne medgeneracijske odgovornosti. V evropski **Okvirni direktivi o vodah** je zapisano: »Voda ni kot ostali tržni proizvodi, ampak je dediščina, ki jo je treba varovati, braniti in obravnavati kot tako.«

Šport in z njim povezani dogodki so porabniki vode za pitje, umivanje, pranje, čiščenje ipd. Pri nekaterih športnih panogah je voda del športne infrastrukture. Za športne panoge, kot so veslanje, triatlon, jadrnanje ipd. so to vodna telesa v naravnem okolju (reke, jezera, morje), za plavanje, skoke v vodo, vaterpolo ipd. pa običajno bazeni. Velike količine vode se porabljajo za vzpostavitev in vzdrževanje športne infrastrukture, npr. za zalivanje travnatih igrišč za nogomet in golf, za pripravo ledu za drsanje in hokej ter za izdelavo umetnega snega. Športni dogodki so torej lahko veliki porabniki vode, prav tako pa lahko na različne načine – z uporabo kemikalij, ravnanjem z odpadno vodo ipd. – vplivajo na njeno kakovost. Trajnostno ravnanje z vodo ima zato dva cilja:

- učinkovitost rabe oziroma zmanjšanje porabe vode ter
- preprečevanje onesnaženja vode.

Pri trajnostnem ravnanju z vodo se zavzemamo za zaščito vodnih virov pred onesnaženjem, pri čemer upoštevamo vplive na podtalnico in vodna telesa - reke, jezera, morja ter manjše vire, kot so potoki, ribniki ipd. Potrebe športnega dogodka po vodi si prizadevamo zadovoljiti, ne da bi ogrozili oskrbo z vodo v lokalnem okolju. Učinkovitost rabe vode povečujemo s ponovno uporabo odpadne vode ter z uporabo deževnice, s čemer se tudi zmanjšajo stroški. Nenazadnje si prizadevamo vsem deležnikom športnega dogodka zagotoviti kakovostno pitno vodo.

Organizatorji športnih dogodkov imajo različne možnosti vplivanja na trajnostno ravnanje z vodo. Če sami gradijo športne objekte in pripravljajo prizorišče oziroma na to lahko vplivajo, so možnosti velike in raznolike. V takšnih primerih lahko ustvarijo tudi pomembno dolgoročno dediščino dogodkov, ki lahko izboljša kakovost življenja v lokalnem okolju. Največje učinke ima uporaba sodobnih vodnih tehnologij. Ne glede na možnost vplivanja na infrastrukturo pa imajo organizatorji trajnostnih športnih dogodkov odgovornost, da svoje zaposlene in prostovoljce ter udeležence in obiskovalce dogodka spodbujajo k varčevanju z vodo in ohranjanju njene kakovosti. S tem izvršujejo poslanstvo trajnostnih športnih dogodkov, ki se poleg neposrednih vplivov osredotoča tudi na ozaveščanje in razširjanje dobrih praks.

✓ Preglejte potrebe športnega dogodka po vodi, možne vodne vire ter vplive dogodka na kakovost vode

Pregled vplivov športnega dogodka na področju vode je večplasten, zato je priporočljivo izdelati zemljevid dogodka in na njem označiti:

- odjemna mesta (hidrante, pipe, tuše ipd.),
- vire vode (javni vodovod, možna mesta za zbiranje deževnice, vodnjaki ipd.) ter
- mesta oziroma procese, ki vplivajo na kakovost vode (sanitarije, kuhinje, pralnice in druga mesta uporabe kemikalij).

Označite tudi mesta merjenja porabe vode oziroma vodomeroev. Če so na razpolago podatki o porabi vode v preteklosti (običajno razvidni iz računov za vodo), je načrtovanje ukrepov za zmanjšanje porabe enostavnejše in bolj kakovostno.

Organizator lahko s takšnim celovitim pregledom in s poznavanjem pristojnosti oziroma možnosti vplivanja identificira področja, na katerih lahko doseže največje učinke trajnostnega ravnanja z vodo.

✓ Izdelajte načrt ravnanja z vodo

Pri načrtovanju ravnanja z vodo vključite vse ravni ukrepanja: tehnološko, organizacijsko in komunikacijsko.

Zastavite si cilje in vanje po možnosti vključite:

- zmanjšanje porabe vode,
- zmanjšanje porabe pitne vode,
- zmanjšanje količine odpadne vode,
- preprečevanje onesnaženja odpadne vode in podtalnice.

Načrtujte pozitivno zapuščino dogodka na področju ravnanja z vodo. To je lahko infrastruktura, lahko pa tudi ozaveščenost udeležencev in obiskovalcev.

Ukrepe za doseganje ciljev vključite v akcijski načrt športnega dogodka in njihovo izvajanje redno spremljajte.

✓ Zagotovite kakovostno pitno vodo, varčujte, reciklirajte in varujte kakovost vode

Oskrba z zadostnimi količinami kakovostne pitne vode je za vsak športni dogodek nujna. Na trajnostnih športnih dogodkih ima prednost voda iz pipe oziroma neposredno iz javnega vodovoda za oskrbo prebivalstva z vodo. Uporabi embalirane vode (steklenice, plastenke) se izogibajmo. V Sloveniji je v javnem vodovodu za oskrbo prebivalstva zagotovljena voda, ki na uporabnikovem priključku ustreza kakovosti za pitno vodo brez predhodne obdelave (filtriranja, prekuhanja ipd.).

Za nadaljnje povečanje kakovosti pitne vode je možno na pipe namestiti filtre, o čemer se posvetujte s strokovnjaki.

Varčevanje z vodo je v rokah vseh deležnikov športnega dogodka. Največji neposredni vpliv ima učinkovitost vodnih tehnologij, za katero je odgovoren organizator. Nezanemarljiv pa je tudi delež, ki ga lahko prispevajo drugi deležniki.

Zapiranje pip, kadar jih ne uporabljate, je najenostavnejši in najbolj učinkovit način za varčevanje z vodo. Pri umivanju rok, tuširanju ipd. odprite vodo le, ko je to potrebno.

Varčevanje z vodo je posebno pomembno v sušnih obdobjih. Nesmiselna poraba vode za vzdrževanje prizorišča in infrastrukture (npr. za zalivanje zelenic, grmovnic in cvetličnih gred s pitno vodo) lahko močno načne ugled športnega dogodka in izzove odpor lokalne skupnosti.

Pri gradnji oziroma prenovi športne infrastrukture so na voljo številne učinkovite vodne tehnologije: za zajem meteorne vode, za ponovno uporabo sive vode, nizko-pretočna stranišča in suhi pisoarji, varčevalne pipe, kotlički z dvojnimi sistemom izplakovanja, varčni pomivalni in pralni stroji ipd. Številne od njih se lahko enostavno namestijo tudi v obstoječih športnih objektih.

K ekonomični porabi vode prispeva tudi redno vzdrževanje sistemov gretja, zračenja in hlajenja. Slabo vzdrževani sistemi lahko porabijo več vode in energije.

Če se v okviru športnega dogodka gradi ali prenavlja športna infrastruktura oziroma ima organizator možnost izbire prizorišča, lahko prispeva k učinkoviti rabi vode s:

- krajinsko umestitvijo prizorišča oziroma infrastrukture, ki zmanjša zahteve glede vode,
- zagotovitev infrastrukture za zbiranje in uporabo deževnice,
- zagotovitev infrastrukture za zbiranje odpadne vode za ponovno uporabo,
- zagotovitev infrastrukture (čistilnih naprav) za čiščenje meteorne vode in odplak ter njihovo ponovno uporabo.

Deževnica in prečiščena odpadna voda se lahko koristno uporabita za različne namene: splakovanje v sanitarijah, čiščenje, namakanje polj, zalivanje zelenic, izdelavo snega ipd.

Kjer je le mogoče, uporabljajte deževnico. To je okoljsko odgovorno in stroškovno učinkovito. Investicija v zbiralnike se povrne v nekaj letih.

Določene vrste odpadne sanitarne vode se lahko ponovno uporabijo tudi neprečiščene: npr. voda iz umivalnikov za splakovanje stranišč.

Pri ureditvi prizorišča je smiselno uporabiti lokalne avtohtone rastline, ki ne potrebujejo veliko vode.

Pri urejanju prizorišča športnega dogodka in gradnji objektov bodite pozorni, da ne onemogočite dostopa do vode za živali.

Organizatorji športnih dogodkov lahko preprečijo škodljive vplive na kakovost vode, če imajo dober pregled nad uporabo vseh vrst kemikalij ter če je odvajanje odpadne vode, ki nastane pri izvedbi športnih dogodkov, nadzorovano. Odgovornost organizatorjev je, da preprečijo vstop strupenih snovi, kot so motorno olje, goriva, zavorne tekočine ipd. v vodo. Poskrbite za njihovo prestrezanje in ravnanje skladno s predpisi.

Nabavljajte biorazgradljiva čistila, razkužila, detergente ipd. ter druge kemikalije z znaki za manj škodljive izdelke.

Če se na dogodku uporabljajo mobilna stranišča, jih po možnosti priključite na kanalizacijski sistem in se izognite uporabi kemikalij.

Če spremenjene klimatske razmere, predvsem količina snežnih padavin, debelina in trajanje snežne odeje, ne dopuščajo rentabilne smučarske sezone, raje kot na umetno zasneževanje in uporabo snovi za utrjevanje snega pomislite na nove, trajnostne oblike turistične ponudbe na osnovi lokalnih potencialov.

Soljenje cest izvajajte odgovorno - zagotovite varnost udeležencev v prometu, v mislih pa imejte tudi kakovost podtalnice in naravnih habitatov.

✓ Informirajte, ozaveščajte, spodbujajte

Učinkovit ukrep za trajnostno ravnanje z vodo je usposabljanje zaposlenih in prostovoljcev na področjih varčevanja z vodo in ravnanja s kemikalijami.

Informacije o ukrepih za trajnostno ravnanje z vodo vključite v sporočila za različne javnosti. To bo prispevalo k ugledu športnega dogodka in povezanosti z lokalno skupnostjo.

Udeležence in obiskovalce športnega dogodka ozaveščajte o pomenu trajnostnega ravnanja z vodo in jih spodbujajte k varčevanju.

Namestite navodila za varčevanje z vodo na mesta, kjer se voda porablja: v sanitarije, kuhinje, ob zunanje pipe ipd.

Udeležence in obiskovalce dogodka spodbujajte, naj na dogodek pridejo s svojimi bidoni in jih vnaprej obvestite, da bo omogočen dostop do pitne vode.

✓ Merite porabo in spremljajte škodljive vplive

Predvsem pri ponavljajočih se športnih dogodkih je pomembno, da organizatorji merijo porabo vode in spremljajo učinkovitost ukrepov za trajnostno ravnanje z vodo. Posebni vodomeri naj merijo porabo največjih porabnikov vode. Pridobljeni podatki so osnova za kakovostno načrtovanje in doseganje stalnih izboljšav. Podatke lahko organizatorji vključijo v poročila in sporočila javnostim ter s tem krepijo ugled dogodka.

Z merjenjem porabe vode je mogoče identificirati kritična mesta porabe. Ko jih najdete, je treba poiskati razloge za tako visoko raven porabe. V mnogih primerih so za to lahko krive prelomljene cevi ali uhajanje iz vodovodnega omrežja. Odpravljanje napak v omrežju je najbolj učinkovit način za znižanje računa za vodo. Če uhaja topla voda, se poleg vode izgublja tudi energija.

Možni kazalniki na področju trajnostnega ravnanja z vodo:

- poraba vode na dogodek, na udeleženca ipd. (m³),
- delež vode, ki je bila zbrana, prečiščena in ponovno uporabljena,
- delež zbrane in uporabljene deževnice v primerjavi s celotno porabo vode,
- delež učinkovitih WC kotličkov v primerjavi s številom vseh WC kotličkov,
- poraba pakirane vode (v litrih).

04

Dodatek

04 Dodatek

4.1. Primeri dokumentov

4.1.1. Zaveza k trajnostnemu športnemu dogodku

Zaveza k trajnostnemu športnemu dogodku

Organizacijski odbor *športnega dogodka*, *krovna zveza* in *občina* smo se dogovorili za sodelovanje pri organizaciji in izvedbi tekmovanja v *športni panogi* kot trajnostnega športnega dogodka, ki bo pustil pozitivno zapuščino naravnemu in družbenemu okolju.

Zato se zaveujemo, da se bomo v sodelovalnem duhu zavzemali, da bo *športni dogodek* v čim večji meri temeljil na načelih trajnostnega razvoja in bo tako prispeval k dinamičnemu ravnovesju med človekom in naravo ter omogočal socialno pravičnost in medgeneracijsko solidarnost.

Ravnali bomo skladno z veljavno zakonodajo in bomo k trajnostnemu ravnanju spodbujali tudi ostale deležnike športnega dogodka, ki so posredno ali neposredno povezani s tem dogodkom: športnike, obiskovalce, sponzorje, izvajalce storitev, dobavitelje izdelkov in lokalno skupnost.

Podpis vodstva

◀◀ [nazaj na povezavo v besedilu](#)

4.1.2. Trajnostna politika organizatorja športnega dogodka

Prvi koraki na poti k trajnostnemu športnemu prazniku v našem kraju - Trajnostna politika organizatorja tekmovanja za svetovni pokal v *športni panogi*

Skladno z vizijo tekmovanja za svetovni pokal v *športni panogi* kot trajnostnega športnega dogodka bomo v letošnjem letu naredili prve korake na naslednjih področjih:

Zmanjševanje vplivov na podnebne spremembe

Obiskovalcem in gostom bomo omogočili, da na športni dogodek pridejo na okolju prijaznejši način z javnim prevozom. Tiste, ki bodo prišli z avtomobili, bomo spodbujali k deljenju prevozov. Za prevoze med parkirišči in prizoriščem tekmovanja ter za transferje z letališča bomo uporabili električna in hibridna vozila ter energetske učinkovite avtobuse. K zmanjšanju ogljičnega odtisa tekmovanja bomo prispevali s prehodom na okolju prijaznejše ogrevanje prireditvenih šotorov s plinom.

Zmanjševanje količin in odgovorno ravnanje z odpadki

Za našim športnim dogodkom na prizorišču ne bodo ostali odpadki. S prepovedjo deljenja letakov ter z uporabo posode in kozarcev za večkratno uporabo bomo preprečevali nastajanje odpadkov. Prizadevali si bomo za čim manjšo porabo papirja. Poskrbeli bomo za pravilno ločevanje odpadkov, ki se jim ne bo mogoče izogniti.

Ohranjanje športnih vrednot in spodbujanje okoljske ozaveščenosti

Na našem športnem dogodku bomo spodbujali fair play ter zdravo športno vadbo. V sodelovanju z lokalnimi šolami bomo otroke in njihove starše spodbujali, da naredijo nekaj za trajnostni razvoj tudi v svojih okoljih. O naših korakih na poti k trajnostnemu športnemu prazniku bomo obveščali obiskovalce, tekmovalce in vse ostale, ki pri dogodku sodelujejo. Spodbujali jih bomo, da trajnostne prakse prenesejo v svoje vsakdanje življenje.

Vključevanje slovenskih izdelkov in gastronomske tradicije

Z izbiro ponudnikov storitev in dobaviteljev izdelkov bomo prispevali k ustvarjanju dodane vrednosti v lokalnem okolju. Ponudnikom hrane bomo priporočili, naj svojo ponudbo v večji meri oblikujejo skladno s slovensko gastronomsko tradicijo.

◀◀ [nazaj na povezavo v besedilu](#)

4.1.3. Akcijski načrt trajnostnega športnega dogodka za področje mobilnosti

PODROČJE	CILJ	AKTIVNOSTI, UKREPI	ODGOVORNA OSEBA	ROK IZVEDBE	POTREBNI VIRI	KAZALNIKI ZA SPREMLJANJE USPEŠNOSTI
Mobilnost						
	Cilj 1: Vsaj 80 % udeležencev bo na dogodek prišlo peš, s kolesom ali javnim prevozom.	izbrati prizorišče dogodka, ki je dostopno z javnim prevozom	T	v najzgodnejši fazi priprave dogodka		delež udeležencev, ki so na dogodek prišli peš, s kolesom ali javnim prevozom (v %)
		oblikovati mobilnostni načrt	P, T	v zgodnji pripravljalni fazi dogodka		
		mobilnostni načrt z možnostmi za trajnostno mobilnost objaviti na spletni strani dogodka	P, T	v zgodnji pripravljalni fazi dogodka		
		dogovoriti se z izvajalcem javnega avtobusnega prevoza za kombinirano vozovnico – vstopnico po nižani ceni	T	pred prvim sporočilom udeležencem	izvajalec javnega prevoza	
		udeležence dogodka z elektronskim sporočilom seznaniti z možnostmi trajnostne mobilnosti	L	ob potrditvi prijave		
		možnosti trajnostne mobilnosti vključiti v vsa sporočila za javnost	L	skladno z urnikom komuniciranja		
		...				
	Cilj 2: Dogodek bo na področju mobilnosti ogljično nevtralen.	na spletni strani, v sporočilu za javnost in v vseh sporočilih udeležencem komunicirati namero ogljične nevtralnosti na področju mobilnosti	L	skladno z urnikom komuniciranja		ogljčni odtis iz mobilnosti
		ob prihodu udeležencev z anketo pridobiti podatke o načinu prihoda	P	na dogodku – ob registraciji	prostovoljci za anketiranje	
		izračunati ogljični odtis dogodka zaradi mobilnosti	P	po možnosti še med dogodkom	spletni kalkulator – Climate Care	
		za povzročene emisije toplogrednih plinov plačati ogljično izravnavo	P	takoj po dogodku	v EUR	
		komunicirati ogljični odtis na dogodku	L, T	na razglasitvi rezultatov		
		komunicirati ogljično nevtralnost v sporočilu za javnost po dogodku	T	tiskovna konferenca po dogodku		

◀ nazaj na povezavo v besedilu

4.1.4. Komunikacijski načrt dogodka

Športno–zabavno–strokovno–motivacijski dogodek projekta Čista zmagaja

Grad Tivoli, 13. junij 2013

Komunikacijski načrt

Umanotera je marca 2012 začela izvajati projekt Čista zmagaja - trajnostni športni dogodki. Namen projekta je preko športnih dogodkov doseči spremembe v ravnanju oziroma delovanju njihovih deležnikov (posameznikov in organizacij) in tako prispevati k doseganju trajnostnega razvoja. Cilj projekta je prispevati k uveljavitvi principov trajnostnega razvoja v slovenski družbi preko športnih dogodkov in njihovih deležnikov.

Komuniciranje je eden ključnih elementov projekta Čista zmagaja. Namen komuniciranja je podpreti doseganje ciljev projekta.

Namen dogodka

Na športno–zabavno–strokovno–motivacijskem dogodku želimo organizatorjem športnih dogodkov predstaviti Priročnik za organizatorje športnih dogodkov s Kriteriji za trajnostne športne dogodke, obenem pa ustvarili prostor za nastanek dolgoročnih partnerstev med organizatorji, sponzorji in financerji športnih dogodkov.

Izkoristili bomo komunikacijski potencial dogodka in udeležence na primerih – z organizacijo dogodka v skladu z načeli trajnostnega razvoja - ozaveščali o trajnostnih praksah ter jih spodbujali k ravnanju v skladu z načeli trajnostnega razvoja.

Za čim bolj uspešno komuniciranje je pripravljen komunikacijski načrt, za katerega je odgovorna vodja projekta. Vodja projekta vse člane organizacijskega ekipe seznanja z načrtom komuniciranja za dogodek.

Cilji komuniciranja

- dogodka se udeleži vsaj 30 udeležencev iz ciljnih skupin organizatorjev, sponzorjev in odločevalcev
- 5 medijskih objav – člankov – o dogodku (vsebina, udeleženci, partnerstvo) ter o Priročniku in Kriterijih
- 2 intervjuja

Ciljne skupine

- organizatorji športnih dogodkov v Sloveniji
- sponzorji športnih dogodkov v Sloveniji
- odločevalci, ki določajo pravila financiranja športnih dogodkov v Sloveniji
- slovenski lokalni in nacionalni mediji

Ključna sporočila

Ključna sporočila dogodka:

- Trajnostna organizacija dogodkov je vse bolj prisotna zahteva (zahteve mednarodnih športnih zvez in politik) – brez tega ne gre več!
- V okviru projekta ČISTA ZMAGA so bila razvita orodja za podporo organizatorjem pri organizaciji trajnostnih športnih dogodkov (priročnik in kriteriji - jasna in razumljiva navodila ter priročna orodja!).
- Priročnik in kriteriji sta prvi slovenski orodji na področju organizacije trajnostnih športnih dogodkov – uporabite jih!
- Projekt ČISTA ZMAGA znanja iz tujine prilagaja slovenskim razmeram, rešitve so preizkušene in v skladu z mednarodnimi standardi. Ekipa projekta ČISTA ZMAGA ima izkušnje - poznajo potrebe deležnikov športnih dogodkov in podajajo konkretne rešitve zanje.
- Umanotera je neprofitna nevladna organizacija s statusom delovanja v javnem interesu – delujemo transparentno.

Ključna sporočila o dogodku:

- Dogodek je pripravljen in izveden kot trajnostni dogodek – pridite in pogledjte!
- Organizator je pri tem največjo pozornost namenil področjem trajnostne mobilnosti, hrane in pijače ter odpadkov – spremljajte, kako napredujemo v vseh fazah organizacije!
- Prizorišče dogodka je v zaščitenem naravnem okolju – obnašajmo se in ravnajmo okoljsko odgovorno!
- Projekt ČISTA ZMAGA želi doseči spremembe v ravnanju oziroma delovanju in tako prispevati k uresničenju načel trajnostnega razvoja – sodelujte v naši trajnostni zgodbi!
- Pridite se zabavati, izobraževati in mrežiti!
- Ne zamudite priložnosti, da se srečate s partnerji vaše bodoče trajnostne sponzorske naveze!

Komunikacijska orodja

Komunikacijska orodja, ki jih imamo na razpolago:

- ambasadorji projekta Čista zmagaja
- spletna stran Čista zmagaja
- Facebook profil
- Twitter profil
- celostna podoba Čista zmagaja
- sporočila in konferenca za medije
- elektronska pošta
- neposredna komunikacija na dogodku

Terminski načrt

- Prva najava (e-pošta, spletna stran, Facebook, Twitter): 30. maj 2013 – prvo vabilo, pripravljena spletna stran z vsemi informacijami in podpornimi dokumenti (zaveza, politika, prijavnica ...), spodbujanje trajnostne mobilnosti
- Druga najava (e-pošta, Facebook, Twitter): 6. junij 2013
- Vabilo za medije (e-pošta): 7. in 12. junij 2013
- Informacije za prijavljene (e-pošta) (spodbujanje trajnostne mobilnosti, informacije o trajnostnem ravnanju na dogodku): 10. junij 2013
- informacija udeležencem po dogodku (e-pošta) (ogljčna izravnava): 20. junij

Vsebine po komunikacijskih orodjih

Spletna stran:

- informacije o dogodku
- informacije o trajnostni mobilnosti
- zaveza in politika dogodka
- pregled vplivov dogodka na okolje in družbo
- povezava na ozaveščevalne napotke
- navodila za sprejem oseb z omejeno mobilnostjo

Facebook:

- informacije o dogodku
- informacije o trajnostni mobilnosti
- povezava na spleto

Twitter:

- informacije o dogodku
- informacije o trajnostni mobilnosti
- povezava na spleto

Na lokaciji:

- ozaveščevalni napotki
- slogani za trajnostno obnašanje
- napisi za koše (kaj sodi v posamezni zabojnik)
- tabla – oglasna deska – rezultati (rezultati projekta, letak '6:0', financerji, partnerji, o projektu ...)

Moderator na dogodku:

- informacije o trajnostnih elementih dogodka

Informacija in briefing za medije:

- predstavitev projekta, rezultatov in trajnostnih elementov dogodka

Elektronska pošta udeležencem:

- vabilo na dogodek (namen in vsebina dogodka, zaveza, politika, mobilnostni načrt)
- zadnje informacije pred dogodkom za prijavljene (mobilnostni načrt, vabilo k sodelovanju v trajnostni zgodbi)
- po dogodku: informacija o trajnostnih ukrepih (poročilo o izvedenih ukrepih) in potrdilo o ogljični izravnavi

Kazalniki uspešnosti komuniciranja

- število udeležencev dogodka
- število objav v medijih (članki)
- število objavljenih intervjujev
- število obiskov spletne strani Čista zmaga
- število obiskov spletne strani s Priročnikom in Kriteriji za trajnostne športne dogodke
- število obiskov spletne strani z dokumenti za dogodek: zavezo, politiko, akcijskim načrtom, mobilnostnim načrtom

◀ [nazaj na povezavo v besedilu](#)

4.1.5. Politika trajnostnega naročanja

Politika trajnostnega naročanja za zaključni dogodek projekta Čista zmaga

Namen

Projektna ekipa Čista zmaga pri organizaciji in izvedbi zaključnega dogodka projekta Čista zmaga v svoje postopke naročanja izdelkov in storitev vgrajuje trajne koristi za okolje in družbo, ki temeljijo na pristopu celotne življenjske dobe (LCA – *life cycle assessment*) in zajemajo elemente, ki vplivajo na celotno nabavno verigo (od rabe surovin in proizvodnje do embalaže in ravnanja z odsluženimi materiali). Neposredni vplivi naročil na družbo in okolje za dogodek sicer niso veliki, je pa vpliv na deležnike dogodka z dajanjem zgleda toliko večji.

Načela

Politika trajnostnega naročanja za organizacijo in izvedbo dogodka jasno izpostavlja naslednja načela:

- Pred vsako nabavo dobro razmislimo, ali izdelek oz. storitev res potrebujemo za kakovostno organizacijo in izvedbo dogodka.
- Preverimo, ali se nabavi lahko izognemo z izposojajo ali izmenjavo.
- Če je nabava res potrebna, upoštevamo kriterije trajnostnega naročanja (okolju manj škodljivi izdelki in storitve ter pravični odnosi v dobavni verigi).
- Prednost dajemo izdelkom, ki ustvarijo manj odpadkov in niso za enkratno uporabo.
- Sledimo naslednjim principom naročanja: ekološko, lokalno, sezonsko, pravično.
- Prizadevamo si za ravno pravično količino naročenih izdelkov. Če po koncu dogodka niso vsi porabljeni, jih prihranimo za naslednji dogodek. V primeru, da to ni mogoče (zaradi roka uporabe izdelka), jih podarimo prostovoljcem, sodelavcem, obiskovalcem ali lokalni skupnosti.

Ta načela upoštevamo in spodbujamo po dobavni verigi navzgor (pri svojih dobaviteljih in izvajalcih storitev ter sponzorjih) in navzdol (pri obiskovalcih in udeležencih).

Sistemski ukrepi

Pri naročanju izdelkov in storitev za organizacijo in izvedbo dogodka imamo implementirane naslednje ukrepe:

- uporaba recikliranega papirja v pisarni in za tiskanje publikacij, razen kadar narava dokumenta zahteva drugače;
- dajanje prednosti izvajalcem storitev (tiskarna, avtobusni prevozniki...), ki izpolnjujejo kriterije okolju prijaznega poslovanja;
- uporaba ekološke kave in čaja iz sistema pravične trgovine;
- uporaba ekološko pridelane lokalne hrane;
- uporaba vode iz pipe, servirane v vrčih in ne v plastenkah;
- uporaba lokalno izdelanih/pridelanih izdelkov;
- uporaba ekoloških čistil za pisarno, toaletne prostore in čajno kuhinjo;
- izbira lokalnega izvajalca pogostitve, ki ima v ponudbi lokalne, sezonske in ekološko pridelane izdelke ter izdelke iz sistema pravične trgovine;
- uporaba kozarcev, krožnikov in pribora za večkratno uporabo na pogostitvah;
- pri izboru ponudnika za najem prostora za dogodek prednost dobi tisti, ki dokazuje najbolj trajnostne prakse delovanja in lokacija omogoča trajnostno mobilnost udeležencev dogodka;
- dajanje prednosti tistemu avtobusnemu prevozniku, ki dokazuje najbolj okolju prijazen prakso poslovanja in najbolj okolju prijazen vozni park vozil.

Izobraževanje

Zeleni vodja dogodka je odgovoren za izobraževanje sodelavcev, zunanjih partnerjev in prostovoljcev, ki naročajo izdelke in storitve v katerikoli fazi organizacije in izvedbe dogodka, o vsebini politike trajnostnega naročanja, o ukrepih za trajnostno naročanje in o **znakih za okolju in človeku manj škodljive izdelke**. Vsi sodelavci, ki naročajo izdelke in storitve, so seznanjeni s politiko trajnostnega naročanja.

◀ [nazaj na povezavo v besedilu](#)

4.1.6. Informacija udeležencem o dostopu do prizorišča dogodka

Športno-zabavno-strokovno-motivacijski zaključni dogodek projekta Čista zмага
Grad Tivoli, 13. junij 2013

Dostop do lokacije dogodka – kavarna Art Caffè Tivoli, Pod turnom 3, Ljubljana

Kavarna Art Caffè Tivoli se nahaja v Gradu Tivoli, v osrčju ljubljanskega parka Tivoli ob vznožju hriba Rožnik. Grad je dobro viden iz središča mesta, saj kot podaljšek Cankarjeve ulice do njega vodi Jakopičevo sprehajališče. Iz mesta do lokacije dogodka najenostavneje pridete peš.

S kolesom iz sistema Bicikelj

Najbližja postajališča samopostrežnega sistema izposoje koles Bicikelj:

- postaja št. 26 na Škrabčevi ulici 2,
- postaja št. 4 na Cankarjevi cesti 1 in
- postaja št. 19 na Celovski cesti 26.

Vse postaje so od Gradu Tivoli oddaljene približno 10 minut hoje.

Z mestnim potniškim prometom

Najbližja postajališča mestnega avtobusa so:

- Pod Rožnikom na Škrabčevi ulici (avtobus št. 14),
- Kolizej/Hotel Lev na Gosposvetski cesti (avtobusi št. 1, 3, 5, 7, 8, 13, 25),
- Pošta/Konzorcij na Slovenski cesti (avtobusi št. 1, 2, 3, 6, 9, 11, 14, 19, 20, 23, 27, 51, 56) in
- Tivoli na Celovski cesti (avtobusi št. 1, 3, 5, 7, 8, 22, 60).

Postajališča so od Gradu Tivoli oddaljena približno 10 minut hoje.

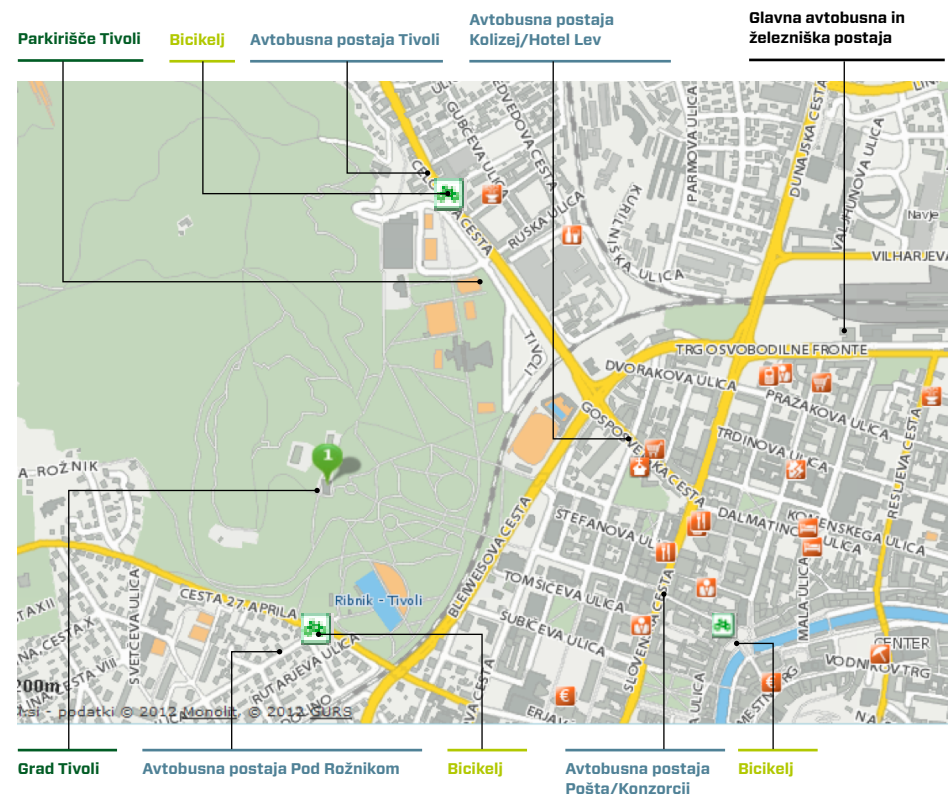
Z vlakom in primestnim potniškim prometom

Poiščite najbolj ugodno povezavo z avtobusom (**vozni red**) in vlakom (**vozni red**). Grad Tivoli je od glavne železniške in avtobusne postaje oddaljen 20 minut hoje – pojdite po ulici Trg Osvobodilne fronte, nato zavijte desno na Cankarjevo ulico in nadaljujte do gradu Tivoli po Jakopičevem sprehajališču.

Z avtom, a s sopotniki: deljenje avtomobila - Prevoz.org

Na spletnem mestu **Prevoz.org** se dogovorite za deljenje prevoza. Brezplačnih parkirnih mest ni na voljo. V bližini gradu Tivoli se nahaja parkirišče Tivoli ob Celovski cesti (tarifa: 0,60 EUR/uro). Na voljo so tudi parkirna mesta za invalide.

◀ [nazaj na povezavo v besedilu](#)

4.2. Pomembni znaki za okolju manj škodljive ter družbeno odgovorne izdelke in storitve

Mednarodni znaki:

Znak EU za okolje (EU Ecolabel) je evropski znak, ki ga podeljujejo izdelkom in storitvam v evropskem gospodarskem prostoru (države članice EU, Norveška, Islandija in Liechtenstein) in upošteva celoten življenjski krog izdelka. Okoljsko marjetico lahko pridobijo oblačila in obutev, mazi-va, barve in laki, izdelki za dom in vrt, čistila, naprave, izdelki iz papirja in storitve v turizmu.

<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

Znak Pravične trgovine (Fairtrade) potrjuje izpolnjevanje mednarodnih standardov pravične trgovine. Nakup izdelkov pravične trgovine zagotavlja šibkejšim proizvajalcem boljše pogoje dela in prodaje, pošteno plačilo ter spodbuja k trajnostnemu razvoju. Označevanje je razširjeno v okoli 50-ih državah.

www.fairtrade.net

Znak EU za ekološko kmetijstvo (The EU organic logo) nudi zagotovilo porabnikom o izvoru in kakovosti hrane in pijače, saj njegova navzočnost na kateremkoli proizvodu jamči skladnost proizvoda z uredbo EU o ekološkem kmetijstvu.

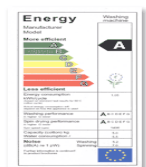
http://ec.europa.eu/agriculture/organic/consumer-confidence/logo-labelling_en

Mednarodni program Energy Star (ZDA, Japonska, EU, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija in Tajvan) je oznaka, ki pomaga potrošnikom prepoznati izdelke pisarniške opreme, s katerimi prihranijo denar in energijo. Oznaka Energy Star se lahko pojavlja na računalnikih, monitorjih, tiskalnikih, telefaksih.

www.eu-energystar.org

Energijska nalepka (The European Energy Label) je oznaka za označevanje energetske učinkovitosti gospodinjskih aparatov, ki jih razvršča v razrede glede na porabo energije. Oznaka zagotavlja jasne in lahko razumljive informacije, ki morajo biti vidne na vseh razstavljenih napravah proizvoda (od »A« - najbolj učinkovit do »G« - največja poraba energije).

http://ec.europa.eu/energy/efficiency/labelling/labelling_en.htm

PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) je največji sistem za certificiranje gozdov. Standard želi spremeniti način upravljanja z gozdovi na globalnem in lokalnem nivoju, da bi lahko vsi uživali okoljske, družbene in gospodarske koristi gozdov.

www.pefc.org

FSC (Forest Stewardship Council) je znak za promoviranje odgovornega upravljanja z gozdovi in je prisoten v več kot 50-ih državah sveta.

www.fsc.org

EMAS (The European Eco-Management and Audit Scheme) - sistem EU za okoljevarstveno vodenje organizacij je prostovoljen sistem za podjetja in organizacije za vrednotenje, poročanje, izboljševanje njihove okoljske učinkovitosti. V Sloveniji je za pridobitev znaka EMAS zadolžena Agencija RS za okolje in prostor.

http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

MSC (Marine Stewardship Council) je mednarodni znak za trajnostno ribištvo. Znak MSC zagotavlja, da so bile ribe ulovljene na način, zaradi katerega ribjemu zarodu ne grozi izumrtje.

www.msc.org

Nacionalni in regionalni znaki:

BIODAR je znak za ekološka živila, pridelana in predelana po standardih Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije. BIODAR potrjuje, da je živilo ekološkega izvora in od njive oz. hleva do prodajne police kontrolirano s strani kontrolnih organizacij.

www.zveza-ekokmet.si/

DEMETER je znak za proizvode, pridelane po biološko-dinamični metodi, ki jo smejo uporabljati le pogodbeni partnerji, ki so podvrženi strogi kontroli. Zahteve, ki jih do pridelovalcev postavlja zveza, presegajo zahteve za ekološko pridelavo Evropske skupnosti.

www.demeter.si

Znak za okolje Swan (The Nordic Ecolabel) je uradni znak za okolje v skandinavskih državah. Gre za prostovoljno shemo, ki ocenjuje vpliv izdelka na okolje v celotnem življenjskem ciklu. Oznaka med drugim zagotavlja, da so upoštewane podnebne zahteve in da so emisije CO₂ (in drugi škodljivi plini) omejeni, kjer je to najpomembnejše.

www.nordic-ecolabel.org/

Modri angel (The Blue Angel), prva svetovno najbolj znana okoljevarstvena oznaka, je nemški certifikat za proizvode in storitve, ki upoštevajo okolju prijaznejše vidike in spodbuja okoljsko odgovorno potrošnjo.
www.blauer-engel.de/en

Znak Soil Association je dokazilo o maksimalni vsebnosti ekoloških sestavin v izdelku, minimalni količini sintetičnih sestavin, minimalni predelavi in jasnosti označevanja vseh sestavin. Soil Association zagotavlja najmanj 70 % sestavin iz ekološke pridelave in največ do 5 % sintetičnih snovi. V izdelkih ne sme biti nanodelcev in gensko spremenjenih sestavin, niti snovi, ki bi izvirale iz ogroženih vrst.
www.soilassociation.org

HQE (Haute Qualité Environnementale) je francoski standard za gradnjo trajnostnih stavb. HQE sestavljajo trije deli: vpliv stavbe na okolje, delovanje stavbe s tehničnega, arhitekturnega in gospodarskega vidika ter kazalci uspešnosti.
<http://assohqe.org/hqe/>

BREEAM (Velika Britanija) postavlja standarde za najboljše prakse na področju trajnostnega gradbenega projektiranja, gradnje in delovanja. Je eden najbolj celovitih in splošno priznanih znakov za okoljsko uspešnost stavbe, ki vsebuje vidike, povezane z rabo energije in vode, zdravjem in dobrim počutjem, onesnaževanjem, mobilnostjo, surovinami, odpadki in upravljanjem procesov.
www.breeam.org

DGNB (The German Sustainable Building Council) je nemški certifikat za trajnostno gradnjo, ki upošteva okoljski, ekonomski, družbeni in kulturni vidik načrtovanja, gradnje ter obratovanja zgradb.
www.dgnb.de/_en/

DfE (Design for Environment) je splošni koncept, ki se nanaša na različne oblikovalske pristope za zmanjševanje okoljskega vpliva izdelka, procesa ali storitve v celotnem življenjskem ciklu (LCA - *life cycle assessment*, analiza življenjskega cikla).
www.epa.gov/dfe

The Oeko-Tex Standard 100 je nemški ekološki znak za tekstilne proizvode. Certifikat določa analize ekološko spornih škodljivih snovi in predpisuje znanstveno utemeljene mejne vrednosti za te snovi.
www.oeko-tex.org

Zeleni ključ (The Green Key) je nevladni, neprofitni, neodvisni ekološki znak za nastanitve, ki ga podpirata Svetovna turistična organizacija in Program Združenih narodov za okolje.
www.green-key.org/

◀◀ [nazaj na poglavje o naročanju](#)

◀◀ [nazaj na poglavje o hrani in pijači](#)

◀◀ [nazaj na zavezo o politiki trajnostnega naročanja](#)

4.3. Kriteriji za trajnostne športne dogodke

Kriteriji za trajnostne športne dogodke so kot spletno orodje objavljeni na spletnem naslovu www.cistazmaga.si.

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
Menedžment				
1.	Menedžment	Zaveza vodstva	Vodstvo organizacije, ki je organizator športnega dogodka, je sprejelo in javno objavilo zavezo za organizacijo športnega dogodka skladno z načeli trajnostnega razvoja.	1
2.	Menedžment	Vplivi na okolje in družbo	Organizator je opredelil vse pomembnejše vplive športnega dogodka na okolje in družbo.	1
3.	Menedžment	Trajnostna politika	Organizator je pripravil trajnostno politiko športnega dogodka, v kateri je opredelil poglobljena področja udejanjanja načel trajnostnega razvoja pri organizaciji športnega dogodka.	1
4.	Menedžment	Cilji in akcijski načrt	V zvezi z najpomembnejšimi vplivi na okolje in družbo si je organizator zastavil cilje za zmanjšanje škodljivih in povečanje koristnih vplivov športnega dogodka ter pripravil akcijski načrt z ukrepi za njihovo doseganje.	1
5.	Menedžment	Odgovorna oseba	Organizator je imenoval odgovorno osebo za izvajanje trajnostne politike in akcijskega načrta (»zelenega vodjo«) in ji po potrebi dodelil zeleno ekipo.	1
6.	Menedžment	Seznanitev s politiko in ravnanjem	Zaposleni in prostovoljci so bili seznanjeni s trajnostno politiko športnega dogodka ter z ravnanjem, ki se pri organizaciji dogodka spodbuja oz. podpira (vključno z razlogi za organizacijo takšnega dogodka in načini, na katere lahko vsak posameznik zmanjša škodljive vplive na okolje).	1
7.	Menedžment	Usposobljenost za izvajanje akcijskega načrta	Zaposleni in prostovoljci so bili usposobljeni za izvajanje ukrepov iz akcijskega načrta, ki so se nanašali na njihovo delovno mesto oz. funkcijo.	1
8.	Menedžment	Spremljanje in dopolnjevanje izvajanja	Organizator je redno spremljal izvajanje akcijskega načrta in ga po potrebi dopolnjeval.	1
9.	Menedžment	Kazalniki	Organizator je s pomočjo kazalnikov meril doseganje zastavljenih ciljev.	2
10.	Menedžment	Poročilo o realizaciji	Po končanem dogodku je bilo pripravljeno in objavljeno poročilo o realizaciji akcijskega načrta in doseganju ciljev s predlogi za izboljšave.	1

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
11.	Menedžment	Skladnost z zakonodajo, kodeksi in zahtevami	Organizacija športnega dogodka je potekala skladno z zakonodajo, etičnimi kodeksi ter zahtevami krovnih organizacij.	1
12.	Menedžment	Mednarodni standardi	Sistem menedžmenta športnega dogodka je izpolnjeval kriterije vsaj enega izmed standardov za organizacijo trajnostnih dogodkov (BS, ISO) (opravljena zunanja presoja ali pridobljen certifikat).	3
13.	Menedžment	Ogljični odtis	Za dogodek je bil izračunan ogljični odtis.	3
14.	Menedžment	Ogljična izravnava	Za izpuste toplogrednih plinov zaradi organizacije in izvedbe dogodka je bila kupljena ogljična izravnava.	3
Komuniciranje				
15.	Komuniciranje > menedžment	Komunikacijski načrt za trajnostne vidike	Za športni dogodek je bil pripravljen komunikacijski načrt za promoviranje njegovih trajnostnih elementov, ukrepi za njegovo izvajanje so bili vključeni v akcijski načrt dogodka.	1
16.	Komuniciranje > izvedba	Komunikacijska orodja za trajnostne elemente	Komunikacijska orodja (spletna stran, družabna omrežja, celostna podoba, sporočila in konference za medije, komunikacija z udeleženci, komunikacija na dogodku ipd.) so bila uporabljena za promocijo trajnostnih elementov športnega dogodka.	1
17.	Komuniciranje > izvedba	Redno poročanje o izvajanju	Organizator je z rednim poročanjem o izvajanju akcijskega načrta in izpolnjevanju trajnostnih ciljev spodbujal okoljsko in družbeno ozaveščenost ter odgovorno ravnanje zaposlenih in prostovoljcev.	1
18.	Komuniciranje > izvedba	Komunikacijski potencial za ozaveščanje o trajnostnem razvoju	Organizator je izkoristil komunikacijski potencial športnega dogodka in je zunanje deležnike ozaveščal o načelih trajnostnega razvoja ter aktivno spodbujal k okoljsko in družbeno odgovornemu ravnanju - vsaj pet ukrepov.	1
19.	Komuniciranje > izvedba	Komunikacijske kampanje sponzorjev	Pomembni zunanji deležniki dogodka (predvsem sponzorji) so svojo komunikacijsko kampanjo osnovali na promoviranju trajnostnih elementov športnega dogodka in principov trajnostnega razvoja.	3
20.	Komuniciranje > izvedba	Navodila za osebe z omejeno mobilnostjo	Na komunikacijskih orodjih za dogodek so bila navedena navodila za sprejem oseb s posebnimi potrebami (če je sprejem mogoč).	1
21.	Komuniciranje > izvedba	Zavajajoče komuniciranje	Organizator in njegovi partnerji (predvsem sponzorji) v zvezi z organizacijo trajnostnega športnega dogodka niso zavajajoče komunicirali (okoljsko zavajali, neetično oglaševali ipd.).	1

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
22.	Komuniciranje > izvedba	Prenos znanja in izkušenj	Organizator je svoje znanje in izkušnje glede trajnostnih elementov dogodka delil z drugimi organizatorji športnih dogodkov in pomembnimi lokalnimi akterji.	3
Naročanje				
23.	Naročanje > menedžment	Trajnostna nabavna politika	Organizator je pripravil trajnostno nabavno politiko športnega dogodka in je ukrepe za njeno izvajanje vključil v akcijski načrt dogodka.	1
24.	Naročanje > menedžment	Trajnostna nabavna politika	V trajnostni nabavni politiki je jasno izpostavljen princip, po katerem pred vsako nabavo dobro razmislimo, ali izdelek oz. storitev res potrebujemo in preverimo, ali se nabavi lahko izognemo z izpogojo ali izmenjavo.	1
25.	Naročanje > menedžment	Trajnostna nabavna politika	Trajnostna nabavna politika opredeljuje, da imajo pri naročanju prednost zdravi in okolju manj škodljivi izdelki in storitve (z okoljskimi znaki, lokalni, ekološki, sezonski, z manj odpadki) ter pravični odnosi v dobavni verigi (pravična trgovina).	1
26.	Naročanje > menedžment	Kriteriji, strožji od zelenega javnega naročanja	Kriteriji za trajnostno naročanje so na področjih, ki so za dogodek smiselna, enaki ali strožji od kriterijev za zeleno javno naročanje.	2
27.	Naročanje > menedžment	Izobraževanje o trajnostni nabavni politiki	Organizator je svoje zaposlene in sodelavce, ki naročajo izdelke in storitve, izobrazil o vsebini trajnostne nabavne politike in ukrepah za trajnostno naročanje ter o znakih za okolju manj škodljive izdelke in pravično trgovino.	1
28.	Naročanje > izvedba	Brez nepotrebne nabave	Organizator je pri izvedbi dogodka upošteval princip trajnostne nabavne politike in ni po nepotrebem nabavljal.	1
29.	Naročanje > izvedba	Prednost okolju in družbi manj škodljivim izdelkom	Organizator je pri naročanju izdelkov in storitev dal prednosti ekološkimi, zdravim, lokalnim in sezonskim proizvodom ter proizvodom iz sistema pravične trgovine.	2
30.	Naročanje > izvedba	Prednost izdelkom za ponovno uporabo	Organizator se je pri nabavi izogibal izdelkom za enkratno uporabo (plastična posoda in pribor, papirna galanterija ipd.) ter embaliranim porcijam (hrane, toaletnih izdelkov ipd.) in je dajal prednost izdelkom za ponovno uporabo.	2
31.	Naročanje > izvedba	Promocija v dobavni verigi	Organizator je po dobavni verigi navzgor (pri svojih dobaviteljih in izvajalcih storitev ter sponzorjih) in navzdol (pri obiskovalcih in udeležencih) promoviral in uveljavljal načela trajnostne nabave.	3

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
Družbena odgovornost				
32.	Družbena odgovornost > menedžment	Upoštevanje lokalnih akterjev	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka ustrezne lokalne akterje seznanil z načrtovanimi aktivnostmi v zvezi s športnim dogodkom in upošteval njihove morebitne pripombe in predloge.	1
33.	Družbena odgovornost > menedžment	Cilji in akcijski načrt	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka opredelil cilje v zvezi s pozitivno zapuščino dogodka in jih vključil v akcijski načrt.	1
34.	Družbena odgovornost > menedžment	Vključevanje lokalnih odgovornih ponudnikov	Organizator je opredelil ukrepe za vključevanje in komuniciranje lokalnih družbeno in okoljsko odgovornih ponudnikov storitev in izdelkov ter jih vključil v akcijski načrt.	1
35.	Družbena odgovornost > menedžment	Vključevanje lokalnih akterjev	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka v sodelovanju z ustreznimi lokalnimi akterji (občino, četrtno oz. vaško skupnostjo, civilnodružbenimi organizacijami ipd.) opredelil cilje v zvezi s pozitivno zapuščino in zmanjšanjem motenj ter drugih negativnih vplivov športnega dogodka na lokalno skupnost in jih vključil v akcijski načrt.	3
36.	Družbena odgovornost > menedžment	Varnostna tveganja	Organizator je identificiral varnostna tveganja dogodka (izredne razmere in nesreče), pripravil načrt za njihovo preprečevanje in zmanjšanje njihovega škodljivega vpliva ter ukrepe za njegovo izvajanje vključil v akcijski načrt dogodka.	1
37.	Družbena odgovornost > izvedba	Izredne razmere in nesreče	Organizator je v primeru dejanskih izrednih razmer ali nesreč ukrepal in preprečil ali zmanjšal z njimi povezane škodljive vplive.	1
38.	Družbena odgovornost > izvedba	Seznanitev deležnikov s pravili obnašanja in ravnanja	Organizator je notranje in zunanje deležnike športnega dogodka seznanil s pravili obnašanja in ravnanja, katerih namen je zmanjšanje motenj in drugih negativnih vplivov na lokalno skupnost zaradi športnega dogodka, in jih pozval k njihove- mu upoštevanju.	1
39.	Družbena odgovornost > izvedba	Sodelovanje s trajnostnimi sponzorji	Organizator je sodeloval s trajnostnimi sponzorji, ki so pripomogli k doseganju trajnostnih ciljev športnega dogodka.	3
40.	Družbena odgovornost > izvedba	Promocija lokalne naravne in kulturne dediščine	Organizator je na športnem dogodku promoviral lokalno naravno in kulturno dediščino.	2
41.	Družbena odgovornost > izvedba	Spodbujanje prostovoljstva	Organizator je spodbujal prostovoljstvo (kjer je to smiselno) in se je prostovoljcem zahvalil za sodelovanje s simbolično pozornostjo.	1
42.	Družbena odgovornost > izvedba	Praznovanje uspehov s prostovoljci in lokalno skupnostjo	Organizator je uspehe pri organizaciji športnega dogodka proslavil in delil s prostovoljci in lokalno skupnostjo.	2

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
Prizorišče in infrastruktura				
43.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Prednost uporabi obstoječih objektov	Pri izbiri prizorišča dogodka in infrastrukture je organizator dal prednost uporabi obstoječih (lastnih ali najetih) objektov pred gradnjo oziroma postavitvijo nove infrastrukture, če je to mogoče.	1
44.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Pozornost na uporabo objektov po dogodku	Če primerna infrastruktura predhodno ni obstajala, je organizator dal prednost začasni ali prenosni infrastrukturi oziroma je infrastrukturo načrtoval in zgradil tako, da bo uporabna tudi za druge uporabnike, predvsem za lokalno skupnost.	1
45.	Prizorišče in infrastruktura > menedžment	Obnova prizorišča po dogodku	Organizator je pripravil ukrepe za obnovo prizorišča po končanem športnem dogodku (čiščenje, odstranjevanje oznak, revitalizacija zelenih površin ipd.) in jih vključil v akcijski načrt.	1
46.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Lokacija za najkrajše poti	Organizator je izbral lokacijo dogodka tako, da je v največji možni meri skrajšal poti za deležnike športnega dogodka.	2
47.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Naravovarstvene zahteve za traso	Trasa tekmovanja (če je potekala v naravnem okolju) je bila prilagojena naravovarstvenim zahtevam območja, prednostno so bile uporabljene že obstoječe poti.	1
48.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Zelene zahteve pri gradnji ali prenovi objektov	Organizator je pri gradnji oziroma prenovi športnega objekta upošteval zahteve, ki morajo biti izpolnjene za učinkovito rabo energije v stavbah na področju toplotne zaščite, ogrevanja, hlajenja, prezračevanja ali pri kombinaciji teh področij, na področju priprave tople vode in razsvetljave v stavbah ter na področju zagotavljanja lastnih obnovljivih virov energije za delovanje sistemov v stavbi, ki jih nalaga Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah.	1
49.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Učinkovita raba vode pri gradnji in prenovi objektov	Organizator je pri gradnji oziroma prenovi športnega objekta izbral učinkovite vodne tehnologije, ki zmanjšujejo porabo in onesnaženje vode (zbiranje in uporaba deževnice, odzračevalniki, varčne pipe, tuši in izplakovalniki ipd.) - vsaj dva ukrepa.	2
50.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Najem učinkovitih objektov	Če je organizator infrastrukturo za športni dogodek najel, je izbral energetsko učinkovito prizorišče športnega dogodka in učinkovite vodne tehnologije, ki zmanjšujejo porabo in onesnaženje vode, če takšna infrastruktura obstaja - vsaj tri področja.	2
51.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Trajnostni materiali	Organizator je pri gradnji oziroma prenovi športnega objekta izbral trajnostne gradbene materiale, ki ne sproščajo onesnaževal in alergenov, les iz trajnostne pridelave ter druge lokalne materiale.	2

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
52.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Dostopnost prizorišč ne glede na omejitve ljudi	Organizator je izbral oziroma zgradil prizorišče športnega dogodka, ki omogoča dostop do prostorov za obiskovalce, sanitarij, zunanjih površin in ostalih delov dogodka vsem ljudem, ne glede na njihove fizične omejitve.	2
53.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Upoštevanje naravne in kulturne dediščine	Pri pripravi prizorišča dogodka in infrastrukture je organizator upošteval lokalno kulturo in naravno dediščino.	2
54.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Upoštevanje občutljivih naravnih območij	Najbolj obremenjeni elementi prizorišča (start, cilj, stojnice, parkirišče ipd.) so bili umeščeni zunaj občutljivih naravnih območij.	1
55.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Odgovorne parkirne storitve	Organizator je poskrbel za odgovorne parkirne storitve (brez škodljivih vplivov na tla, rodovitno prst, rastline, živali, normalno delovanje lokalne skupnosti ipd.).	2
56.	Prizorišče in infrastruktura > izvedba	Energetska sanacija infrastrukture	Organizator je v okviru dogodka poskrbel za energetsko sanacijo športne infrastrukture.	3
Naravno okolje				
57.	Naravno okolje > menedžment	Kemično, zvočno in svetlobno onesnaževanje ter onesnaževanje zraka	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka identificiral vire kemičnega, zvočnega in svetlobnega onesnaževanja ter onesnaževanja zraka v zvezi s pripravo in izvedbo športnega dogodka. Ukrepe za njihovo zmanjšanje je vključil v akcijski načrt športnega dogodka.	1
58.	Naravno okolje > menedžment	Vplivi na vrste in ekosisteme	Organizator je identificiral vplive na živalske in rastlinske vrste in ekosisteme ter je ukrepe za minimiziranje in saniranje motenj vključil v akcijski načrt športnega dogodka.	1
59.	Naravno okolje > menedžment	Upoštevanje načrta upravljanja zavarovanih območij	Če je športni dogodek potekal v zavarovanem naravnem območju (narodni, regijski in krajinski parki) ali v posebnih varstvenih območjih, kot je Natura 2000, je organizator upošteval načrt upravljanja zavarovanega območja in po potrebi sodeloval z njegovim upraviteljem.	1
60.	Naravno okolje > izvedba	Ozaveščanje o naravnem okolju in odgovornem obnašanju	Organizator je udeležence dogodka ozaveščal o naravnem okolju prizorišča in jim dal navodila za odgovorno obnašanje (varovanje habitatov in živalskih ter rastlinskih vrst).	1
61.	Naravno okolje > izvedba	Kemične snovi	Pri pripravi in izvedbi športnega dogodka so bila uporabljena čistila, barve, gnojila, pesticidi, maziva, razkužila, pralna sredstva in drugi kemični proizvodi s certifikatom za okolju manj škodljive proizvode, če so ti na voljo.	2

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
62.	Naravno okolje > izvedba	Spoštovanje mejnih vrednosti	Zakonsko določene mejne vrednosti zvočnega, kemičnega in svetlobnega onesnaženja pri izvedbi športnega dogodka niso bile presežene.	1
63.	Naravno okolje > izvedba	Svetlobno onesnaževanje	Organizator ni po nepotrebnem (izven časa dogodka) osvetljeval objektov, prizorišča, oglasnih površin ipd.	1
64.	Naravno okolje > izvedba	Renaturacija	Organizator je v okviru dogodka poskrbel za sanacijo predhodno degradiranega območja.	3
Mobilnost				
65.	Mobilnost > menedžment	Mobilnostni načrt	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka pripravil mobilnostni načrt: identificiral je pričakovane prevoze ljudi in blaga, opredelil cilje za zmanjšanje škodljivih vplivov mobilnosti in ukrepe za njihovo doseganje vključil v akcijski načrt.	1
66.	Mobilnost > menedžment	Mobilnostni načrt	V mobilnostnem načrtu so jasno izpostavljeni principi preprečevanja prevozov (delo na daljavo, videokonference), spodbujanja trajnostne mobilnosti (pešačenje, kolesarjenje, javni prevoz), spodbujanja odgovorne rabe motornega prometa (deljenje avtomobila in spodbujanje varčne vožnje).	1
67.	Mobilnost > menedžment	Spremljanje podatkov o prevozih	Organizator je spremljal podatke o prevozih notranjih in zunanjih deležnikov med pripravo in izvedbo športnega dogodka (število prevoženih km, porabo goriva ipd.).	2
68.	Mobilnost > izvedba	Informiranje deležnikov o trajnostni mobilnosti	Organizator je notranje in zunanje deležnike informiral o možnostih za trajnostno mobilnost (objava informacij o javnem prevozu in izposoji koles, o zemljevidih in voznih redih ter o drugih možnostih za trajnostno mobilnost) - vsaj trije ukrepi.	1
69.	Mobilnost > izvedba	Spodbujanje deležnikov k uporabi trajnostnih alternativ	Organizator je notranje in zunanje deležnike aktivno spodbujal k uporabi obstoječih možnosti za trajnostno mobilnost (javnega prevoza, koles, deljenja avtomobilov, videokonferenc ipd.) - vsaj trije ukrepi.	2
70.	Mobilnost > izvedba	Ukrepi trajnostne mobilnosti za prevoze na delo	Organizator je sprejel ukrepe za zmanjšanje škodljivih vplivov na področju mobilnosti zaposlenih in prostovoljcev (delo na domu, sestanki prek spleta, videokonference, uporaba koles in javnega prevoza, deljenje avtomobila) - vsaj trije ukrepi.	2
71.	Mobilnost > izvedba	Okoljska merila za najem vozil	Če je organizator za dogodek najel vozila oziroma storitve prevoza, je pri izbiri upošteval izpolnjevanje okoljskih meril.	2

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
72.	Mobilnost > izvedba	Vzpostavitev infrastrukture za trajnostno mobilnost	Organizator je vzpostavil predhodno neobstoječo infrastrukturo oziroma zagotovil okolju manj škodljive načine prevoza za notranje in zunanje deležnike (npr. omogočil izposajo koles, poskrbel za prevoze s kombiji/avtobusi, omogočil dostop s predhodno neobstoječim javnim prevozom ipd.).	3
73.	Mobilnost > izvedba	Ogljični odtis prevozov	Izdelana je bila ocena izpustov toplogrednih plinov (ogljčni odtis) zaradi prevozov notranjih in zunanjih deležnikov v zvezi s pripravo in izvedbo športnega dogodka.	2
74.	Mobilnost > izvedba	Ogljična izravnava za prevoze	Za izpuste toplogrednih plinov zaradi prevozov je bila kupljena ogljična izravnava.	2
Energija				
75.	Energija > menedžment	Porabniki energije, cilji in akcijski načrt	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka identificiral porabnike električne in toplotne energije, opredelil cilje v zvezi z energetske učinkovitostjo ter ukrepe za njihovo doseganje vključil v akcijski načrt.	1
76.	Energija > menedžment	Obnovljivi viri	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka identificiral možnosti za proizvodnjo in/ali uporabo energije iz obnovljivih virov, opredelil cilje ter ukrepe za njihovo doseganje vključil v akcijski načrt.	2
77.	Energija > menedžment	Spremljanje porabe energije	Organizator je v vseh fazah priprave in izvedbe športnega dogodka spremljal porabo energije.	2
78.	Energija > menedžment	Ozaveščanje o varčevanju z energijo	Organizator je zaposlene, prostovoljce in zunanje deležnike ozaveščal in aktivno spodbujal k varčevanju z energijo - vsaj trije ukrepi.	1
79.	Energija > izvedba	Osnovni ukrepi energetske učinkovitosti	Organizator je sprejel vsaj tri osnovne (cenovno in tehnološko nezahtevne) ukrepe za povečanje energetske učinkovitosti (glej priložnik).	1
80.	Energija > izvedba	Napredni ukrepi energetske učinkovitosti	Organizator je sprejel vsaj tri napredne (tehnološko in cenovno zahtevnejše) ukrepe za povečanje energetske učinkovitosti (glej priložnik).	2
81.	Energija > izvedba	Naravna svetloba, toplota in hlad	Pri pripravi in izvedbi športnega dogodka so bili v največji možni meri izkoriščeni naravna svetloba, toplota in hlad.	2
82.	Energija > izvedba	Zelena elektrika	Za pripravo in izvedbo športnega dogodka je bila uporabljena električna energija iz obnovljivih virov (zelena elektrika), če je to mogoče.	2

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
83.	Energija > izvedba	Energija iz obnovljivih virov	Za pripravo in izvedbo športnega dogodka je bila uporabljena toplotna energija iz obnovljivih virov (sončna, geotermalna, energija iz lesne biomase, ipd.), če je to mogoče.	3
84.	Energija > izvedba	Ogljični odtis porabe energije	Izdelana je bila ocena izpustov toplogrednih plinov (ogljčni odtis) zaradi porabe toplotne in električne energije v zvezi s pripravo in izvedbo športnega dogodka.	3
85.	Energija > izvedba	Ogljična izravnava za porabljeno energijo	Za izpuste toplogrednih plinov zaradi porabe električne in toplotne energije je bila kupljena ogljična izravnava.	3
Odpadki				
86.	Odpadki > menedžment	Viri odpadkov, cilji in akcijski načrt	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka identificiral vire odpadkov, opredelil cilje za zmanjšanje njihovega nastajanja in ukrepe za doseganje ciljev vključil v akcijski načrt.	1
87.	Odpadki > menedžment	Hierarhija ravnanja z odpadki	V ciljih je organizator jasno izpostavil hierarhični princip ravnanja z odpadki: preprečevanje nastajanja odpadkov, ponovna uporaba, ločeno zbiranje in odstranjevanje.	1
88.	Odpadki > menedžment	Spremljanje količin odpadkov	Organizator je spremljal količino vseh vrst odpadkov, ki so nastali pri izvedbi športnega dogodka.	2
89.	Odpadki > menedžment	Pooblaščen odvoz posebnih in nevarnih odpadkov	Organizator je poskrbel ali imel sklenjen dogovor s pooblaščenim izvajalcem za odvoz posebnih in nevarnih odpadkov (električne in elektronske opreme, gradbenih odpadkov, ipd).	1
90.	Odpadki > izvedba	Ozaveščanje deležnikov o prioritetah ravnanja z odpadki	Organizator je notranje in zunanje deležnike ozaveščal o prioritetah pri ravnanju z odpadki (zmanjševanje količine - ponovna uporaba - ločevanje) in spodbujal k zmanjševanju količine in ločevanju odpadkov - vsaj trije ukrepi.	1
91.	Odpadki > izvedba	Spodbujanje zmanjševanja količin in ločevanja odpadkov	Organizator je notranje in zunanje deležnike s posebnimi ukrepi aktivno spodbujal k zmanjševanju količine in ločevanju odpadkov (jim podaril bidone, dal priznanje sponzorjem za nematerialno sponzoriranje ipd.) - vsaj trije ukrepi.	2
92.	Odpadki > izvedba	Ukrepi za preprečevanje odpadkov	Organizator je izvedel posebne ukrepe za preprečevanje nastajanja odpadkov (npr. zagotovil pitno vodo iz pipe, obdaroval z nematerialnimi dobrinami, prepovedal deljenje letakov ipd.) - vsaj dva ukrepa.	2
93.	Odpadki > izvedba	Ločeno zbiranje	Organizator je na dogodku poskrbel za koše za ločeno zbiranje odpadkov in za jasna navodila glede ločevanja.	1

Št.	Področje	Kriterij	Stopnja	
94.	Odpadki > izvedba	Ekipa za podporo ločenemu zbiranju	Na dogodku je posebna ekipa dajala navodila glede ločevanja odpadkov in odpravljala napake pri ločevanju.	2
95.	Odpadki > izvedba	Zmanjšana poraba papirja	Organizator si je pri pripravi in izvedbi športnega dogodka prizadeval za zmanjšanje porabe papirja: z elektronskim komuniciranjem in prijavljanjem udeležencev, z elektronskimi gradivi za novinarje, z varčevanjem pri porabi papirja (dvostransko tiskanje, ponovna uporaba papirja za tisk delovnih verzij dokumentov ipd.) - vsaj trije ukrepi.	1
96.	Odpadki > izvedba	Ponovna uporaba odvečnega, neporabljenega blaga	Odvečno oziroma neporabljeno blago (športna oprema, hrana ipd.) je bilo po zaključenem dogodku podarjeno prostovoljcem, lokalnim šolam, športnim in humanitarnim organizacijam ipd.	2
Hrana in pijača				
97.	Hrana in pijača > menedžment	Cilji in akcijski načrt	Organizator je v fazi načrtovanja športnega dogodka opredelil cilje na področju ravnanja s hrano in pijačo, katerih namen je bil zmanjšanje škodljivih okoljskih vplivov, promocija zdrave hrane, spodbujanje pravičnih odnosov v dobavnih verigah ter zmanjšanje odpadne hrane in pijače in z njima povezanih odpadkov. Ukrepe za doseganje ciljev je vključil v akcijski načrt.	1
98.	Hrana in pijača > izvedba	Ozaveščanje deležnikov	Organizator je notranje in zunanje deležnike ozaveščal o prednostih hrane in pijače z manjšim okoljskim odtisom (lokalne, sezonske, ekološke) in iz sistema pravične trgovine - vsaj trije ukrepi.	1
99.	Hrana in pijača > izvedba	Prednost trajnostnim izdelkom	Organizator je pri nabavi hrane in pijače dal prednost ekološkim, lokalnim, sezonskim, zdravim izdelkom in izdelkom iz pravične trgovine.	2
100.	Hrana in pijača > izvedba	Spodbujanje zdrave prehrane in pravičnih odnosov	Organizator je z nabavo hrane in pijače in s komunikacijskimi aktivnostmi aktivno spodbujal zdravo prehrano in pravične odnose v dobavni verigi (ekološko, sezonsko, lokalno, iz sistema pravične trgovine, sveže, manj nasičenih maščob, manj sladkorja, sadje in zelenjava, žita) - vsaj trije ukrepi.	2
101.	Hrana in pijača > izvedba	Zmanjševanje količin odpadkov	Organizator je z nabavo živil, izbiro dobaviteljev in načinom postrežbe zmanjšal količino odpadkov od hrane in pijače (brez pakiranja hrane in pribora po porcijah, posoda in pribor za večkratno uporabo, ustrezna količina nabavljene hrane in pijače ipd.) - vsaj trije ukrepi.	2
102.	Hrana in pijača > izvedba	Delež ekološke in lokalno pridelane hrane	Hrana, ki jo je organizator nabavil za dogodek, je bila večinsko (več kot 50-odstotno) iz ekološke in lokalne pridelave.	3

Št.	Področje		Kriterij	Stopnja
103.	Hrana in pijača > izvedba	Posoda in pribor za večkratno uporabo	Na dogodku sta bila uporabljena izključno posoda in pribor za večkratno uporabo.	3
104.	Hrana in pijača > izvedba	Presežek hrane in pijače	Presežek nabavljene hrane in pijače je bil razdeljen prostovoljcem, humanitarnim organizacijam ali zavetiščem.	2
Voda				
105.	Voda > menedžment	Vplivi na vodo, načrt ravnanja, cilji in akcijski načrt	Organizator je za športni dogodek identificiral največje porabnike vode in vplive na kakovost podtalnice in vodotokov, izdelal načrt ravnanja z vodo s poudarkom na varčevanju in ohranjanju njene kakovosti ter ukrepe za izvedbo ciljev vključil v akcijski načrt.	1
106.	Voda > menedžment	Spremljanje porabe vode	Organizator je med pripravo in izvedbo športnega dogodka spremljal porabo vode na prizorišču.	2
107.	Voda > izvedba	Ozaveščanje deležnikov o varovanju vode	Organizator je notranje in zunanje deležnike ozaveščal o načinih varčevanja z vodo in o varovanju njene kakovosti.	1
108.	Voda > izvedba	Ukrepi za varovanje vode	Pri športnih dogodkih z veliko porabo vode (nogometna igrišča, igrišča za golf, smučišča ipd.) so bili vzpostavljeni ukrepi za varčevanje z vodo in ohranjanje njene kakovosti - vsaj trije ukrepi.	2

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

796:502.131.1(035)

KARBA, Renata

Priročnik za organizacijo trajnostnih športnih dogodkov [Elektronski vir] / avtorice Renata Karba,
Gaja Brecelj, Špela Kern ; fotografije Shutterstock. - El. knjiga. - Ljubljana : Umanotera, 2013

ISBN 978-961-6450-23-2 (pdf)

1. Brecelj, Gaja 2. Kern, Špela

267656704